

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

548. plenární zasedání EHSV, 11. 12. 2019 – 12. 12. 2019

2020/C 97/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zdanění/soukromé investice a cíle udržitelného rozvoje – spolupráce s Výborem expertů OSN pro mezinárodní spolupráci v daňových záležitostech (stanovisko z vlastní iniciativy)	1
2020/C 97/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Závazná smlouva OSN o podnikání a lidských právech (stanovisko z vlastní iniciativy)	9
2020/C 97/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vnější pomoc, investice a obchod jakožto nástroje pro omezení příčin ekonomické migrace se zvláštním zaměřením na Afriku (stanovisko z vlastní iniciativy)	18
2020/C 97/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrat k „užitné hodnotě“: nové vyhlídky a výzvy pro evropské výrobky a služby (stanovisko z vlastní iniciativy)	27
2020/C 97/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Společné minimální standardy v oblasti pojištění v nezaměstnanosti – konkrétní krok k účinnému provádění evropského pilíře sociálních práv (stanovisko z vlastní iniciativy)	32
2020/C 97/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Utváření agendy EU v oblasti práv osob se zdravotním postižením na období 2020–2030 – příspěvek Evropského hospodářského a sociálního výboru (stanovisko z vlastní iniciativy)	41

2020/C 97/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Populismus a základní práva – příměstské a venkovské oblasti (stanovisko z vlastní iniciativy)	53
--------------	---	----

III Přípravné akty

Evropský hospodářský a sociální výbor

548. plenární zasedání EHSV, 11. 12. 2019 – 12. 12. 2019

2020/C 97/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Zpráva o politice hospodářské soutěže v roce 2018 [COM(2019) 339 final]	62
--------------	---	----

2020/C 97/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 1306/2013, pokud jde o finanční kázeň počínaje rozpočtovým rokem 2021, a nařízení (EU) č. 1307/2013, pokud jde o flexibilitu mezi pilíři ve vztahu ke kalendářnímu roku 2020 [COM(2019) 580 – 2019/0253 (COD)]	69
--------------	--	----

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

548. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV, 11. 12. 2019 – 12. 12. 2019

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zdanění/soukromé investice a cíle udržitelného rozvoje – spolupráce s Výborem expertů OSN pro mezinárodní spolupráci v daňových záležitostech

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2020/C 97/01)

Zpravodaj: **Krister ANDERSSON**

Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu
Rozhodnutí plenárního shromáždění	24. 1. 2019
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	29. 11. 2019
Přijato na plenárním zasedání	11. 12. 2019
Plenární zasedání č.	548
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	129/0/2

1. Závěry a doporučení

1.1. Daňové politiky mají pro cíle udržitelného rozvoje zásadní význam, protože ovlivňují hospodářské prostředí, ve kterém probíhají investice, zaměstnávání a inovace, a zároveň vládě poskytují prostředky na financování veřejných výdajů. Další sblížení politik by spolu s opatřeními posilujícími důvěryhodnost mohly výrazně přispět k navýšení soukromých investic a překonání globálního nedostatku investic, neboť by stimulovaly kapitálové toky ze států se silným kapitálem do rozvojových ekonomik, které potřebují investice.

1.2. Podniky poskytují v ekonomikách cenné zboží a služby a jsou důležitou hnací silou investic, produktivity, inkluzivního hospodářského růstu a tvorby pracovních míst. Vzhledem k tomu, tyto organizace jsou různorodé a zahrnují od malých a středních podniků až po nadnárodní společnosti, jsou významným zdrojem odborných znalostí, tvořivosti a inovací, který pomáhá řešit řadu výzev v oblasti udržitelného rozvoje.

1.3. Vysoký podíl neformální hospodářské činnosti vede k úzkým základům daně, což dále omezuje potenciál pro výběr daní a zvyšuje míru narušení trhu. Základy daně by měly být co nejšířší, aby účinky daňových sazeb byly co nejméně rušivé.

1.4. EHSV by rád zdůraznil, že úspěšná mobilizace domácích zdrojů vyžaduje, aby 1) byla daňová rozhodnutí přijímána otevřeným a transparentním způsobem, 2) byly zavedeny systémy, které zajistí odpovědnost organizací občanské společnosti a poslanců, 3) vlády transparentně informovaly o daních a výdajích a aby 4) daně byly viditelné.

1.5. Soukromý sektor hraje důležitou roli v prosazování rovnosti žen a mužů. Velký význam z hlediska podpory rovných příležitostí pro ženy a muže, kariérního postupu a profesního růstu mají mzdové politiky, ale i odborná příprava a vzdělávání na pracovišti. Účast žen ve světovém hospodářství nabízí obrovské příležitosti, které by měly být hnací silou inkluzivního hospodářského růstu, inovací a produktivity.

1.6. Politiky týkající se zdanění digitalizované ekonomiky by měly podporovat hospodářský růst a přeshraniční obchod a investice, a ne jim bránit. Vzhledem k rostoucímu významu digitalizovaných podniků je třeba vyvinout novou metodiku pro určování zdanitelného vztahu a přiřazování zisku, aby bylo možné stanovit rozdělení práva zdanění mezi země představující koncový trh a zemi, v níž jsou digitalizované nadnárodní podniky usazeny.

1.7. EHSV považuje za důležité, aby jakákoli nová pravidla pro rozdělení práva zdanění mezi zeměmi byla spravedlivá jak pro malé a velké spotřebitelské země, tak i pro rozvinuté a rozvojové země. Musí být přiznána řádná odměna za přínosy v oblasti inovací, podnikání atd. Příjmy plynoucí z daní z příjmů právnických osob jsou sice ve vztahu k celkovým daňovým příjmům malé, přesto jsou ale důležité pro mobilizaci zdrojů a financování potřebné infrastruktury, výzkumu a vývoje, vzdělávání a zdravotní péče atd.

1.8. EHSV konstatuje, že členské státy EU patří mezi země, které dosahují při plnění cílů udržitelného rozvoje nejlepších výsledků. Výbor zdůrazňuje, že v zájmu dosažení cílů udržitelného rozvoje musí EU a její členské státy přijmout taková opatření, která zajistí udržitelné fiskální a daňové systémy. Pro plnění cílů udržitelného rozvoje je nezbytné zapojení organizované občanské společnosti, a to na všech úrovních, neboť občanská společnost představuje klíčové zúčastněné subjekty při provádění Agendy 2030 a velká část potřebných investic bude pocházet ze soukromého sektoru.

1.9. EHSV vítá platformu pro spolupráci v daňové oblasti, která je společnou iniciativou Mezinárodního měnového fondu (MMF), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), Organizace Spojených národů (OSN) a Skupiny Světové banky (WBG), neboť usnadňuje interakci při stanovování norem, budování kapacit a technickou pomocí v oblasti mezinárodních daní. EHSV se domnívá, že EU by měla být také členem této platformy.

1.10. EHSV se domnívá, že práce Výboru expertů OSN pro mezinárodní spolupráci v daňových záležitostech týkající se zdanění/soukromých investic a cílů udržitelného rozvoje má mimořádný význam pro dosažení pokroku v rámci celosvětového dialogu a významně přispívá ke vzájemnému učení a výměně osvědčených postupů. EHSV zdůrazňuje, že evropská občanská společnost se musí do této zásadní mezinárodní debaty aktivně zapojit.

2. Úvod – investování, zdanění a cíle udržitelného rozvoje

2.1. Agenda 2030 je zaměřena na 17 cílů udržitelného rozvoje⁽¹⁾ a 169 dílčích cílů, jež mají řešit environmentální, politické a hospodářské výzvy, kterým čelí náš svět.

2.2. Pro plnění cílů udržitelného rozvoje mají velký význam soukromé investice a bylo by zapotřebí pokračovat ve sbližování investičních a daňových politik, a podpořit tak investování, vytváření pracovních míst a udržitelný hospodářský růst v celosvětovém měřítku. OECD již v tomto směru podnikla jisté důležité kroky, např. v podobě projektu týkajícího se *eroze základu daně a přesouvání zisku* (BEPS)⁽²⁾ a iniciativy *Soudržnost politik ve prospěch udržitelného rozvoje* (2018)⁽³⁾.

(1) <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>.

(2) <http://www.oecd.org/tax/beps/>.

(3) <http://www.oecd.org/publications/policy-coherence-for-sustainable-development-2018-9789264301061-en.htm>.

2.3. Daňové politiky mají pro cíle udržitelného rozvoje zásadní význam, protože ovlivňují hospodářské prostředí, ve kterém probíhají investice, zaměstnávání a inovace, a zároveň poskytují vládě prostředky na financování veřejných výdajů. Další sbližování politik by spolu s opatřeními posilujícími důvěryhodnost mohly výrazně přispět k navýšení soukromých investic a překonání globálního nedostatku investic, neboť by stimulovaly kapitálové toky ze států se silným kapitálem do rozvojových ekonomik, které potřebují investice.

2.4. Pro splnění cílů udržitelného rozvoje je velmi důležitý boj proti vyhýbání se daňovým povinnostem a omezení daňové soutěže na celosvětové úrovni. V době úsporných opatření a rozpočtových omezení má pokles příjmů plynoucích ze zdanění podniků nepříznivý dopad na udržitelnost systémů sociální ochrany a může vést k regresivnímu zdanění, je-li daňová zátěž přesouvána na spotřebitele a pracovníky s nízkými příjmy.

2.5. Rozvojové země, které potřebují finanční zdroje nejvíce, stále čelí problémům při výběru daní. V rozvojových zemích jsou příjmy z daní z příjmu fyzických osob často velmi nízké (pouze několik procent HDP), zatímco v rozvinutých zemích tvoří většinu daňových příjmů, zejména pokud zahrnují příspěvky na sociální zabezpečení.

2.6. Důležitým aspektem je také to, jak jsou daňové příjmy spravovány a využívány. Je třeba poznamenat, že některé země, zejména africké národy, využívají v oblasti vzdělávání i ve zdravotnictví o 25–35 % vstupů více na to, aby vytvořily stejné výstupy jako vyspělejší a efektivnější země⁽⁴⁾. Je proto důležité zajistit, aby veřejné výdaje byly nákladově efektivní.

3. Zdanění jako nástroj ochrany životního prostředí

3.1. Plnění některých cílů udržitelného rozvoje týkajících se ochrany klimatu by bylo snazší, pokud by byl vytvořen soudržný rámec a prováděcí plán v oblasti zdanění využívání přírodních zdrojů. Environmentální daňové politiky by mohly být využívány v boji proti změně klimatu (cíl č. 13)⁽⁵⁾ a k ochraně ekosystémů v oceánech a na pevnině (cíle č. 14 a 15)⁽⁶⁾. Daňovou politiku lze prostřednictvím ovlivňování struktury cen vstupů využívat k podpoře cenově dostupné a čisté energie (cíl č. 7)⁽⁷⁾ a k podněcování odpovědného využívání společných přírodních zdrojů (cíl č. 12)⁽⁸⁾.

3.2. Z ekonomického hlediska je účelem environmentálních daní korekce negativních externalit, tj. situací, kdy znečišťovatelé mohou přesouvat náklady související s poškozováním životního prostředí na společnost, jako je tomu například v případě emisí skleníkových plynů. Bylo by velmi užitečné zapojit do přípravy těchto druhů daní občanskou společnost a podniky, neboť by to umožnilo sladit prostřednictvím politik, které posilují regulační rámce, pobídky pro soukromý sektor s veřejnými zájmy⁽⁹⁾.

3.3. Příkladem kombinace politik v oblasti zdanění by mohlo být postupné ukončení dotací na neúčinná fosilní paliva (cíl č. 12.c)⁽¹⁰⁾. To by vládám přineslo významné rozpočtové úspory a zároveň by to snížilo atraktivitu těchto druhů paliva pro podniky a spotřebitele. Pokud tyto úspory budou přeměrovány na zvýšení podílu obnovitelných zdrojů na

⁽⁴⁾ <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/8325/wps3645.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

⁽⁵⁾ Cíl č. 13 – Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů.

⁽⁶⁾ Cíl č. 14 – Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje; cíl č. 15 – Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity.

⁽⁷⁾ Cíl č. 7 – Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny.

⁽⁸⁾ Cíl č. 12 – Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu.

⁽⁹⁾ Bližší informace naleznete v Podnikatelské chartě pro udržitelný rozvoj, Mezinárodní obchodní komora (ICC), <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2015/09/ICC-Business-Charter-for-Sustainable-Development-Business-contributions-to-the-UN-Sustainable-Development-Goals.pdf>.

⁽¹⁰⁾ Cíl č. 12.c – Usměrnit neefektivní dotace na fosilní paliva podporující nadbytečnou spotřebu odstraňováním pokřivení trhu v souladu s podmínkami v jednotlivých státech, mimo jiné prostřednictvím daňové restrukturalizace a rušením těchto škodlivých dotací tam, kde existují, aby byl zřejmý jejich dopad na životní prostředí. Je potřeba přitom brát plně v úvahu specifické potřeby a podmínky rozvojových zemí a minimalizovat možné negativní dopady na jejich rozvoj způsobem, který bude chránit chudé a dotčené komunity.

celosvětových dodávkách energie (cíl č. 7.2) ⁽¹¹⁾, mohou podpořit všeobecný přístup k čisté energii (cíl č. 7.1) ⁽¹²⁾. V případě, že budou zavedeny další politiky ke stimulaci investic do infrastruktury pro dodávky čisté energie (cíl č. 7.b) ⁽¹³⁾, bude snazší zajistit, aby hospodářský růst nebyl spojován se zhoršováním životního prostředí (cíl č. 8.4) ⁽¹⁴⁾.

3.4. Zásada sblížení pobídek pro podniky s veřejnými cíli je v souladu s *akčním programem z Addis Abeby* ⁽¹⁵⁾, podle nějž byly podniky povzbuzovány k tomu, aby přijaly základní obchodní model, který zohledňuje environmentální, sociální a správní dopady jejich činnosti. Podniky poskytují v ekonomikách cenné zboží a služby a jsou důležitou hnací silou investic, produktivity, inkluzivního hospodářského růstu a tvorby pracovních míst. Vzhledem k tomu, že jsou různorodé a zahrnují od malých a středních podniků až po nadnárodní společnosti, jsou významným zdrojem odborných znalostí, tvořivosti a inovací, který pomáhá řešit řadu výzev v oblasti udržitelného rozvoje. V zájmu splnění cílů udržitelného rozvoje týkajících se boje proti změně klimatu by soukromý sektor měl dodržovat kodex chování, díky němuž výrazně stoupnou ekologické investice a klesnou – nebo zcela zmizí – investice, které mají negativní dopad na životní prostředí.

3.5. S ohledem na vzájemné propojení cílů udržitelného rozvoje je nezbytné zapojit občanskou společnost a zajistit tak, aby při koncipování a provádění politik byly zohledňovány tři rozměry udržitelného rozvoje (hospodářský, sociální a environmentální). Environmentální daně jsou tradičně označovány jako regresivní, což znamená, že mají větší dopad na domácnosti s nízkými příjmy. Proto je důležité zajistit, aby politiky zůstaly i nadále sociálně udržitelné.

3.6. EHSV nepodporuje svévolné zdaňování, které by mělo nepříznivý vliv a nepřiměřený dopad na chudé a méně majetné osoby ve společnosti a které by zároveň bylo v rozporu s několika cíli udržitelného rozvoje. Podstatné zvýšení daní ze zboží a služeb, nejsou-li k dispozici jiné schůdné alternativy, by například bylo jen zbytečnou zátěží, která by nesplnila svůj účel.

3.7. EHSV by rád zdůraznil úlohu, kterou při monitorování plnění cílů udržitelného rozvoje hrají organizace občanské společnosti, jež zajišťují, aby daná opatření byla přijatelná pro společnost, a upozorňují na potřebu revidovat příslušné ukazatele ⁽¹⁶⁾.

3.8. EHSV pokládá za důležité, aby byly vytvořeny odpovídající podmínky, díky nimž budou soukromé i veřejné prostředky plynout do udržitelných dlouhodobých investic, jež jsou pro udržitelné hospodářství nezbytné ⁽¹⁷⁾.

4. Zdanění neformální ekonomiky

4.1. Pro financování veřejných investic a veřejných výdajů potřebných ke splnění cílů udržitelného rozvoje je důležité rozšířit daňový základ vlád tím, že bude zdaněna neformální ekonomika. Podle Mezinárodní organizace práce si více než 61 % celosvětové pracovní síly (2 miliardy lidí) vydělává na živobytí v neformálním sektoru, přičemž 93 % neformální zaměstnanosti na celém světě je soustředěno v rozvíjejících se a rozvojových zemích. Z tohoto důvodu je nezbytné navrhnout takové daňové politiky a institucionální rámec, které umožní integraci neformálního sektoru do formální ekonomiky.

⁽¹¹⁾ Cíl č. 7.2 – Do roku 2030 podstatně zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů na celosvětovém energetickém mixu.

⁽¹²⁾ Cíl č. 7.1 – Do roku 2030 zajistit všem přístup k cenově dostupným, spolehlivým a moderním energetickým službám.

⁽¹³⁾ Cíl č. 7.b – Do roku 2030 rozšířit infrastrukturu a vylepšit technologie pro dodávky moderních a udržitelných energetických služeb pro všechny v rozvojových zemích, zejména v nejméně rozvinutých a malých ostrovních rozvojových státech a vnitrozemských rozvojových zemích, a to v souladu s jejich příslušnými programy podpory.

⁽¹⁴⁾ Cíl č. 8.4 – Postupně až do roku 2030 zlepšovat efektivní využívání globálních zdrojů ve spotřebě i výrobě a učinit vše potřebné pro to, aby ekonomický růst nebyl spojen s poškozováním životního prostředí, v souladu s desetiletým rámcovým programem trvale udržitelné spotřeby a výroby, v jehož čele stojí rozvinuté země.

⁽¹⁵⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=2051&menu=35>.

⁽¹⁶⁾ Připravované stanovisko EHSV *Udržitelné hospodářství v souladu s našimi potřebami* (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku), odstavec 1.10, kde EHSV vyzývá Komisi, aby vypracovala plán pro „zelenou fiskální reformu“ v členských státech EU s cílem pomoci sladit zdanění, dotace a redistribuční opatření se záměrem zajistit spravedlivý přechod na ekonomiku blahobytu.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV *Další kroky k udržitelné evropské budoucnosti* (Úř. věst. C 345, 13.10.2017, s. 91).

4.2. Vzhledem k významné úloze neformální ekonomiky, zejména v rozvojových zemích, zůstávají každodenní hospodářské činnosti občanů a podniků mimo daňový základ. V mnoha případech není rozhodnutí působit mimo formální ekonomiku aktivní volbou, ale spíše jedinou praktickou alternativou pro firmy a pracovníky, kteří buď nemají do formálního sektoru přístup, nebo z něj byli vyloučeni. Začlenění neformální ekonomiky musí být podporováno prostřednictvím účinných institucí (cíl č. 16.a a 16.6)⁽¹⁸⁾, které pracovníkům, podnikům a spotřebitelům umožní, aby přispívali k daňovému základu státu a zároveň mohli využívat systém sociální ochrany a služeb. Prioritou by měly být zejména spravedlnost, transparentnost, efektivnost a účinnost daňových systémů jakožto předpoklady udržitelného rozvoje.

4.3. Mnoho společností by bylo ochotno formalizovat svou činnost, protože malé a střední podniky působící mimo formální ekonomiku čelí skrytým nákladům a formalizace přináší společnostem mnoho výhod. Patří mezi ně snadnější přístup k úvěrovým a jiným finančním nástrojům (cíl č. 8.10)⁽¹⁹⁾, vzdělávacím a podpůrným programům, veřejným zakázkám a vlastnickým právům, stejně jako možnost spolupracovat s většími podniky. Náklady spojené s formalizací pak zahrnují náklady na registraci a licence, na dodržování daňových předpisů a pracovního práva a dalších vládních nařízení. Zjednodušení postupů registrace, udělování licencí a daňové správy by společnosti motivovalo k formalizaci.

4.4. V řadě případů, kdy neformální ekonomika nabyla velkých rozměrů, mohou k tomuto procesu významně přispět obchodní společnosti jako takové, a někdy zejména družstevní podniky, jež umožňují mnoha lidem, kteří nedisponují žádnými ekonomickými prostředky, aby zahájili hospodářskou či podnikatelskou činnost, a to i s minimální kapitálovou investicí.

4.5. Podpora formalizace mikropodniků a malých a středních podniků by umožnila zavést takové politiky, které podporují vytváření pracovních míst a růst podniků (cíl č. 8.5)⁽²⁰⁾. V zájmu dosažení důstojných pracovních podmínek je třeba dodržovat pracovněprávní předpisy (cíl č. 8.5). Podobně by větší dohled nad hospodářskou činností a její pravidelná kontrola umožnily vládám přijímat takové politiky (zejména ve fiskální a mzdové oblasti a v oblasti sociální ochrany), které by postupně vedly k dosažení větší rovnosti (cíl č. 10.4).

4.6. Ačkoli jsou přínosy fungujícího systému výběru daní zřejmé, otázkou stále zůstává, jak provést nezbytné změny, aby se v tomto ohledu zvýšila kapacita států. Zkušenosti z minulosti ukazují, že značná část úsilí, které bylo za tímto účelem vynaloženo, často vedla k narušení trhu, nízkým výnosům, vysokým nákladům na výběr daní, problémům při prosazování právních předpisů, a dokonce i k úniku kapitálu. Vzhledem k tomu, že mnoho rozvojových států má omezené prostředky, by prioritou měla být opatření ke zlepšení efektivity správy a účinnosti daňových systémů. Soukromý sektor může nabídnout pomoc při budování kapacit a předávat zkušenosti z vysoce rozvinutých zemí a ekonomik⁽²¹⁾.

4.7. Jestliže se vlády pokusí odstranit jakékoli mezery v příjmech, ať už z přímých či nepřímých daní, musí vzít v úvahu správní náklady a náklady na dodržování předpisů. Zvláštní pozornost je třeba věnovat situaci osob s nízkými příjmy a rozložení daňové zátěže mezi jednotlivé příjmové kategorie. Nárůst nerovností může ohrožovat daňovou morálku. Výbor se domnívá, že správně nastavený progresivní daňový systém by mohl zajistit spravedlivé rozložení daňové zátěže a významně přispět ke zmírnění nerovností a snížení chudoby.

4.8. Vysoký podíl neformální hospodářské činnosti vede k úzkým základům daně, což dále omezuje potenciál pro výběr daní a zvyšuje míru narušení trhu. Je důležité zdůraznit, že je třeba mobilizovat zdroje s cílem zlepšit výběr domácích příjmů (cíl č. 17.1)⁽²²⁾ a bojovat proti daňovým únikům a praní peněz. Země musí zlepšit vzájemnou spolupráci v boji proti nezákonným finančním tokům a EU by měla zvážit vytvoření koordinovaného seznamu možných protiopatření.

⁽¹⁸⁾ Cíl č. 16a – Posílit příslušné instituce státu, mimo jiné prostřednictvím mezinárodní spolupráce, pro budování kapacit na všech úrovních pro boj proti násilí, terorismu a trestné činnosti, zejména v rozvojových státech.
Cíl č. 16.6 – Vytvořit účinné, odpovědné a transparentní instituce na všech úrovních.

⁽¹⁹⁾ Cíl č. 8.10 – Posílit kapacitu domácích finančních institucí na podporu a rozšíření přístupu k bankovníctví, pojišťovnictví a finančním službám pro všechny.

⁽²⁰⁾ Cíl č. 8.5 – Do roku 2030 dosáhnout plné a produktivní zaměstnanosti a zajistit důstojnou práci pro všechny ženy a muže, včetně mladých lidí a osob se zdravotním postižením, a zajistit stejnou odměnu za rovnocennou práci.

⁽²¹⁾ Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC) takový program zahájil.

⁽²²⁾ Cíl č. 17.1 – Posílit mobilizaci domácích zdrojů, mimo jiné prostřednictvím mezinárodní podpory rozvojem zemím, ke zlepšení domácích kapacit pro výběr daní a dalších příjmů.

4.9. EHSV by rád zdůraznil, že úspěšná mobilizace domácích zdrojů vyžaduje, aby 1) byla daňová rozhodnutí přijímána otevřeným a transparentním způsobem, 2) byly zavedeny systémy, které zajistí odpovědnost organizací občanské společnosti a poslanců, 3) vlády transparentně informovaly o daních a výdajích a aby 4) daně byly viditelné⁽²³⁾.

5. Zdanění a rovnost žen a mužů

5.1. Cíl udržitelného rozvoje č. 5 je zaměřen na ukončení všech forem diskriminace žen a na podporu politik v oblasti rovnosti žen a mužů a posílení postavení žen a dívek. Předpokladem posílení postavení žen je zajištění rovných práv k ekonomickým zdrojům, možnosti vlastnictví a hospodaření s pozemky i dalších forem vlastnictví, přístupu k finančním službám, dědictví a přírodním zdrojům (cíl č. 5.a)⁽²⁴⁾. Prosazovat ekonomickou emancipaci žen znamená podporovat jejich plnou a efektivní účast a zlepšit rovné příležitosti zastávat vedoucí pozice na všech úrovních rozhodování v politickém, ekonomickém a veřejném životě (cíl č. 5.5)⁽²⁵⁾. Budou-li dosaženy tyto cíle, pak zaručení ekonomických práv žen posílí také další cíle udržitelného rozvoje, jako např. cíl č. 8 (důstojná práce a ekonomický růst) a cíl č. 16 (mír, spravedlnost a silné instituce).

5.2. Soukromý sektor hraje důležitou roli v prosazování rovnosti žen a mužů. Velký význam z hlediska podpory rovných příležitostí pro ženy a muže, kariérního postupu a profesního růstu mají mzdové politiky, ale i odborná příprava a vzdělávání na pracovišti. Účast žen ve světovém hospodářství nabízí obrovské příležitosti, které by měly být hnací silou inkluzivního hospodářského růstu, inovací a produktivity.

5.3. Omezení neformálního sektoru je úzce spjato s rovností žen a mužů. Pokud společnosti neplatí daně, znamená to, že veřejná správa (stát, regionální a místní orgány) bude mít méně prostředků na veřejné služby, udržitelnou infrastrukturu a sociální ochranu, které jsou důležité pro zajištění rovnosti žen a mužů. Nedostatek prostředků na sociální výdaje a absence odpovídající infrastruktury bude mít dopad na chudé vrstvy obyvatel, a často zejména na ženy.

6. Zdanění digitalizované ekonomiky

6.1. Rychlá digitalizace ekonomiky je důležitou hnací silou globálního hospodářského růstu. Umožňuje také účinněji shromažďovat informace pro daňové úřady a nabízet lepší služby pro daňové poplatníky. Digitalizace ekonomik však přináší otázku, kde jsou příjmy a zisky vydělávány a vytvářeny a jak jsou rozdělovány mezi zeměmi. Digitální služby mohou být poskytovány na dálku bez jakékoli fyzické přítomnosti v jurisdikci trhu, kde dochází ke spotřebě.

6.2. Politiky týkající se zdanění digitalizované ekonomiky by měly podporovat hospodářský růst a přeshraniční obchod a investice, a ne jim bránit. Vzhledem k rostoucímu významu digitalizovaných podniků je třeba vypracovat novou metodiku pro určování zdanitelného vztahu a přiřazování zisku, aby bylo možné stanovit rozdělení práva zdanění mezi země předstávající koncový trh a zemi, v níž jsou digitalizované nadnárodní podniky usazeny⁽²⁶⁾.

6.3. K tomu je zapotřebí nalézt mezinárodně přijatelné řešení, jak tyto nové obchodní modely zdanit, a zároveň přitom zohlednit potřeby rozvinutých i rozvojových zemí⁽²⁷⁾. Má-li být v digitalizované ekonomice zaveden jakýkoli model zdanění, je zapotřebí stanovit rámec pro posílenou spolupráci vnitrostátních daňových orgánů a také mechanismus pro řešení mnohostranných sporů.

⁽²³⁾ Diskusi o některých z těchto otázek lze nalézt v článku *Promoting Tax Bargains in Uganda and Beyond: The Importance of Civil Society and Parliamentarians*.

⁽²⁴⁾ Cíl č. 5.a – Provést reformy, které ženám zajistí rovná práva k ekonomickým zdrojům, možnost vlastnictví a hospodaření s pozemky i dalších forem vlastnictví, přístup k finančním službám, dědictví a přírodním zdrojům v souladu s národní legislativou.

⁽²⁵⁾ Cíl č. 5.5 – Zajistit ženám rovné příležitosti a plnou a efektivní účast na rozhodování na všech úrovních v politickém, ekonomickém i veřejném životě.

⁽²⁶⁾ Viz stanovisko EHSV *Zdanění digitalizované ekonomiky* (Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 17).

⁽²⁷⁾ Viz stanovisko EHSV *o zdanění zisků digitální ekonomiky* (Úř. věst. C 367, 10.10.2018, s. 73) a *Zdanění digitalizované ekonomiky*, (Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 17).

6.4. Průběžná zpráva OECD *Daňové problémy plynoucí z digitalizace – průběžná zpráva za rok 2018* (březen 2018) ⁽²⁸⁾ stanovuje dohodnuté směřování činnosti inkluzivního rámce ⁽²⁹⁾ v oblasti digitalizace a mezinárodních daňových pravidel do roku 2020. Popisuje, jaký má digitalizace vliv i na další oblasti daňového systému, a poskytuje daňovým orgánům nové nástroje, které vedou ke zlepšení služeb pro daňové poplatníky, zvyšují účinnost výběru daní a odhalují daňové úniky. Závěrečná zpráva inkluzivního rámce OECD je očekávána v roce 2020.

6.5. EHSV považuje za důležité, aby jakákoli nová pravidla pro rozdělení práva zdanění mezi zeměmi byla spravedlivá jak pro malé a velké spotřebitelské země, tak i pro rozvinuté a rozvojové země. Musí být přiznána řádná odměna za přínosy v oblasti inovací, podnikání atd. Příjmy plynoucí z daní z příjmů právnických osob jsou sice ve vztahu k celkovým daňovým příjmům malé, přesto jsou ale důležité pro mobilizaci zdrojů a financování potřebné infrastruktury, výzkumu a vývoje, vzdělávání, zdravotní péče atd.

7. Úloha soukromých investic při plnění cílů udržitelného rozvoje

7.1. EHSV konstatuje, že členské státy EU patří mezi země, které u řady cílů udržitelného rozvoje dosahují nejlepších výsledků. Výbor zdůrazňuje, že EU a její členské státy musí přijmout taková opatření, která zajistí, aby fiskální a daňové systémy obstály i v budoucnu, a bylo tak možné dosáhnout cílů udržitelného rozvoje.

7.2. Pro plnění cílů udržitelného rozvoje je nezbytné zapojení organizované občanské společnosti, a to na všech úrovních, neboť občanská společnost představuje klíčové zúčastněné subjekty při provádění Agendy 2030 a velká část potřebných investic bude pocházet ze soukromého sektoru.

7.3. Podniky jsou z celosvětového hlediska hnací silou produktivity, inkluzivního hospodářského růstu, tvorby pracovních míst, investic a inovací. Odborné znalosti soukromého sektoru jsou klíčem k řešení mnoha výzev spojených s udržitelným rozvojem.

7.4. Investice, včetně přímých zahraničních investic, hrají důležitou roli při odstraňování chudoby, boji proti změně klimatu a zajišťování inkluzivního udržitelného růstu ⁽³⁰⁾. Více investic ze soukromého sektoru bude vyžadovat například dosažení cíle č. 8 ⁽³¹⁾. Akční program z Addis Abeby (2015) tuto skutečnost uznává a konstatuje, že soukromé podnikání, investice a inovace jsou hlavními hnacími silami produktivity, inkluzivního hospodářského růstu a tvorby pracovních míst.

7.5. EHSV zdůrazňuje, že pro přeshraniční obchod, investice podniků, pracovní místa a růst jsou nezbytná předvídatelná daňová pravidla. Smlouvy o dani z příjmu by mohly umožnit nárůst obchodu, neboť by podnikům zajistily větší jistotu, omezily by dvojí zdanění a poskytly by mechanismus pro boj proti agresivnímu daňovému plánování a daňovým únikům. Vlády se musí dohodnout na přijatelných formách daňové soutěže a podniky se musí řídit pravidly a zásadami stanovenými v rámci jednotlivých zemí i mezi nimi.

7.6. OECD a MMF nedávno vydaly společnou zprávu o daňové jistotě, kterou reagují na zvýšené obavy, jež vyjádřili vedoucí představitelé skupiny G20 ohledně nejistoty v daňových záležitostech a jejího dopadu na přeshraniční obchod a investice, zejména v souvislosti s mezinárodním zdaněním.

7.7. Zpráva Světové banky o placení daní z roku 2018 ⁽³²⁾ uvádí, že pro mnoho podniků v rozvojových zemích je daňové zatížení již tak dost vysoké. Například v subsaharské Africe jsou efektivní daňové sazby pro středně velké společnosti o sedm procentních bodů vyšší než světový průměr. Daňové politiky, které podporují investice a inovace, a to zejména v rozvojových ekonomikách, by velmi pomohly přilákat přímé zahraniční investice, které by následně vytvořily podmínky pro důstojnou práci, inovace a zvýšení produktivity, což by umožnilo účinně zvýšit hrubý domácí produkt jednotlivých zemí.

⁽²⁸⁾ <http://www.oecd.org/tax/tax-challenges-arising-from-digitalisation-interim-report-9789264293083-en.htm>.

⁽²⁹⁾ Inkluzivní rámec OECD.

⁽³⁰⁾ Viz Podnikatelská charta pro trvale udržitelný rozvoj, Mezinárodní obchodní komora (2015).

⁽³¹⁾ Cíl č. 8 – Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny.

⁽³²⁾ <https://www.doingbusiness.org/en/reports/thematic-reports/paying-taxes>.

7.8. Společnosti musí být vůči daňovým úřadům transparentní. Hlavním cílem podávání zpráv o situaci v jednotlivých zemích je podle OECD vyvinout na vysoké úrovni nástroj pro hodnocení rizik, který by daňovým úřadům poskytl lepší přehled o činnostech nadnárodních společností po celém světě a o daních, které zaplatily, přičemž by výslovně netvořil základ samotného zdanění. Kromě toho je také zapotřebí větší transparentnosti ze strany vlád ohledně toho, kolik je vybíráno na daních a jak jsou tyto prostředky vynakládány.

7.9. Často existuje mylná představa, že rozvoj by mohl být zcela a nebo v prvé řadě financován prostřednictvím různých opatření proti sporným daňovým praktikám nadnárodních podniků. Z nestranných odhadů OECD vyplývá, že než byla přijata jakákoli protiopatření, dosahovala eroze základu daně a přesouvání zisku ze strany nadnárodních společností (BEPS) výše 100 až 240 miliard USD ⁽³³⁾. V rámci EU byla tato hodnota odhadnuta na 0,3 % HDP ⁽³⁴⁾. Tato částka je sice významná, ale k financování provádění cílů udržitelného rozvoje nestačí. Kromě toho by tyto příjmy pravděpodobně nepřípadly zemím, které potřebují finanční prostředky na rozvoj nejvíce. Nejdůležitějším zdrojem příjmů pro financování cílů udržitelného rozvoje je udržitelný hospodářský růst. Ke splnění těchto cílů jsou tedy zapotřebí takové daňové politiky, které podporují udržitelný hospodářský, sociální a environmentální růst.

7.10. EHSV vítá platformu pro spolupráci v daňové oblasti, která je společnou iniciativou Mezinárodního měnového fondu (MMF), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), Organizace Spojených národů (OSN) a Skupiny Světové banky (WBG), neboť usnadňuje interakci mezi stanovováním norem, budováním kapacit a technickou pomocí v oblasti mezinárodních daní. EHSV se domnívá, že EU by měla být také členem této platformy.

7.11. EHSV se domnívá, že práce Výboru expertů OSN pro mezinárodní spolupráci v daňových záležitostech týkající se zdanění/soukromých investic a cílů udržitelného rozvoje má mimořádný význam pro dosažení pokroku v rámci celosvětového dialogu a významně přispívá ke vzájemnému učení a výměně osvědčených postupů. EHSV zdůrazňuje, že evropská občanská společnost se musí do této zásadní mezinárodní debaty aktivně zapojit.

V Bruselu dne 11. prosince 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽³³⁾ Zpráva BEPS, OECD, 2015.

⁽³⁴⁾ Stanovisko EHSV *Zdanění – hlasování kvalifikovanou většinou* (Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 90).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Závazná smlouva OSN o podnikání a lidských právech**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2020/C 97/02)

Zpravodaj: **Thomas WAGNSONNER**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24. 1. 2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Vnější vztahy
Přijato v sekci	28. 11. 2019
Přijato na plenárním zasedání	11. 12. 2019
Plenární zasedání č.	548
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	136/23/12

1. Závěry a doporučení*Závěry*

1.1. EHSV plně podporuje lidská práva jako univerzální, nezcizitelný, nedělitelný, vzájemně závislý a vzájemně propojený, a proto závazný základ veškeré společenské angažovanosti. Lidská práva jsou základem bohatství a pokojného života v Evropě. EHSV zdůrazňuje, že veškerá sociální a politická lidská práva musí být zárukou důstojného způsobu života všech lidí, a že jejich porušování nesmí vést k neodůvodněným ziskům.

1.2. Porušování lidských práv lze lépe předcházet v případech, že je k dispozici mezinárodně odsouhlasená závazná norma, jejíž uplatňování a ochranu zajišťují státy. EHSV vítá přístup, který uznává, že je povinností států chránit, prosazovat a dodržovat lidská práva, a že tato práva musí dodržovat i podniky.

1.3. EHSV vítá, že stávající návrh znění vzal v úvahu zásadní témata, jež nadnesla EU, např. doporučení, aby do oblasti její působnosti spadaly všechny podniky a existoval silnější koncepční soulad s obecnými zásadami OSN v oblasti podnikání a lidských práv. Tato pravidla musí být vytvářena v souladu se stávajícími systémy náležité péče, zejména s obecnými zásadami OSN v oblasti podnikání a lidských práv, aby se usnadnilo provádění a zabránilo se vzájemnému překrývání.

1.4. Protože oblast působnosti návrhu smlouvy teď na základě doporučení EU zahrnuje veškerou podnikatelskou činnost, v zásadě bez ohledu na její rozsah, vyzývá EHSV EU a její členské státy, aby přijaly opatření na podporu podniků při provádění jejich závazků v oblasti lidských práv, která by se mohla opírat o jejich stávající dobrovolné zapojení v oblasti sociální odpovědnosti podniků, zejména pokud jde o mezinárodní aktivity. EHSV si je vědom obtíží, které představuje uplatňování opatření stanovených v této smlouvě pro malé a střední podniky, a naléhavě vyzývá EU a její členské státy, aby malé a střední podniky důrazně podporovaly a zjednodušily praktické rámce, které jim umožní zajistit dodržování lidských práv při jejich činnosti.

1.5. EHSV zdůrazňuje, že nezávazná a závazná opatření se navzájem nevylučují, ale musí se vzájemně doplňovat.

1.6. Na příkladu systémů, jako jsou pokyny OECD pro nadnárodní společnosti nebo standardy pro oznamování uvedené v obecných zásadách OSN v oblasti podnikání a lidských práv, je vidět, že na straně podniků již existují praktické metody uplatňování přísných norem chování v oblasti lidských práv. Podnikům, které se k dodržování těchto standardů již zavázaly, by neměla vzniknout žádná další zátěž. Aby se zabránilo vzájemnému překrývání, musí opční protokol, který je obsažen v prováděcím mechanismu, zohledňovat systém vnitrostátních kontaktních míst OECD, který by měl být upraven tak, aby podporoval závazná pravidla nebo jiné vnitrostátní instituce pro lidská práva.

1.7. Navzdory velmi vítanému významnému pokroku, zejména v Evropě, pokud jde o nezávazné pokyny pro dodržování lidských práv v souvislosti s podnikáním (např. obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv, pokyny OECD pro nadnárodní společnosti), je závazná smlouva důležitá pro podniky, které svou odpovědnost dosud neberou vážně. Tímto způsobem budou obětem porušení lidských práv v souvislosti s podnikáním po celém světě zajištěny jednotné normy, soudní pravomoci a platné právo v oblasti lidských práv, stejně jako rovný a účinný přístup ke spravedlnosti. Poslouží to i k nastolení rovných podmínek pro podniky a k vytvoření právní jistoty a spravedlivější hospodářské soutěže v celosvětovém měřítku.

1.8. EHSV doporučuje, aby zejména takové případy, kdy není jasné, zda případnou odpovědnost nese mateřská společnost, některá z jejích dceřiných společností, či některý z jejích dodavatelů, a to i tehdy, pokud sídlí v různých zemích, spadaly do pravomocí jednoho fóra⁽¹⁾ zajišťujícího spravedlivé řízení. EHSV zdůrazňuje, že prostřednictvím přísného ustanovení o vzájemné právní pomoci lze zabránit snahám o zvýhodnění prostřednictvím volby určitého fóra.

1.9. EHSV se domnívá, že musí i nadále fungovat otevřená mezivládní pracovní skupina pro nadnárodní společnosti a další podniky v souvislosti s lidskými právy. EHSV je proto připraven se zapojit coby hlas organizované občanské společnosti. EHSV je přesvědčen, že sociální dialog, sociální partneři a organizace občanské společnosti významně přispívají k dodržování lidských práv.

Doporučení

1.10. V zájmu podpory a prosazování lidských práv a vytvoření rovných podmínek pro podniky na základě soudržných a přísných celosvětových norem vyzývá EHSV evropské orgány, zejména Evropskou komisi a Evropskou radu, a členské státy, aby podpořily probíhající proces přípravy smlouvy a konstruktivně se zapojily do vyjednávání.

1.11. Stávající návrh má potenciál pro podstatná zlepšení, na něž je třeba se zaměřit. Evropská komise potřebuje jasný mandát ke koordinaci nezbytného zapojení Evropy.

1.12. EHSV doporučuje, aby existovala také ustanovení umožňující flexibilitu mezi přiměřenými, avšak nikoli přetěžujícími pravidly pro malé a střední podniky na jedné straně a přísnějšími pravidly pro vysoce riziková odvětví na straně druhé. EU kromě toho musí nabídnout speciální podpurné nástroje, které by malým a středním podnikům pomohly zvládnout výzvy spojené s takovou smlouvou (např. agenturu, podporu vzájemného učení).

1.13. EHSV plně podporuje usnesení přijatá Evropským parlamentem⁽²⁾, zejména jeho výzvy k maximálnímu odhodlání vytvořit závazný nástroj, a konkrétně potřebu vytvořit mezinárodní mechanismus pro stížnosti a monitorování. EHSV dodává, že existují mezinárodní systémy (například postup pro stížnosti zavedený Mezinárodní organizací práce), které mohou sloužit jako vzor pro ambicióznější vymáhání v mezinárodním měřítku, protože závazná pravidla nebudou účinná bez silného zapojení států a donucovacích mechanismů.

1.14. Tam, kde se tak ještě nestalo, musí být vypracovány vnitrostátní akční plány pro provádění zásad náležité péče v oblasti lidských práv, stejně jako akční plán na úrovni EU. Do přípravy, provádění a prosazování akčních plánů je třeba zapojit organizovanou občanskou společnost.

1.15. EHSV doporučuje, aby Evropská komise prozkoumala proveditelnost zřízení „veřejné ratingové agentury EU“ pro oblast lidských práv v kontextu podnikání.

⁽¹⁾ Oxford Dictionary of law (7. vydání) – místo nebo země, ve které je věc projednávána.

⁽²⁾ Např. usnesení EP ze dne 4. října 2018 (2018/2763(RSP)).

1.16. EHSV doporučuje, aby existoval silný mechanismus mezinárodního monitorování a vymáhání s možností vznášet stížnosti k mezinárodnímu výboru. Kromě toho musí vzniknout funkce nezávislého úředníka (veřejného ochránce práv) OSN pro oběti porušování lidských práv, který by zkoumal a v případě potřeby podporoval jejich nároky a nezávisle monitoroval údajná porušení předpisů, na něž by upozorňoval výbor.

1.17. Návrh smlouvy obsahuje velmi širokou definici lidských práv. V preambuli návrhu smlouvy musí být uveden odkaz na Tripartitní deklaraci MOP o principech týkajících se nadnárodních společností a sociální politiky a na cíle udržitelného rozvoje, neboť jsou zásadní pro výklad této smlouvy. Do oblasti působnosti smlouvy je třeba zahrnout zejména taková lidská práva, jako je například právo na zdravé životní prostředí, vzdělání a ochranu osobních údajů, a na tato práva je zde třeba výslovněji odkázat.

1.18. Návrh již zahrnuje výběr příslušných soudních pravomocí, který vyžaduje další upřesnění. Výbor se proto domnívá, že pokud je podnik prostřednictvím své obchodní činnosti zapojen do nadnárodních dodavatelských řetězců, musí být možné zajistit soudní příslušnost v zemi, v níž má sídlo. Musí být také jasně řečeno, že místní dceřiné společnosti a dodavatele je možné žalovat v zemi, kde má sídlo jejich mateřská či přijímající společnost, případně že se lze alespoň připojit k nárokům vůči nim vzneseným.

1.19. EHSV bere na vědomí význam svědků a úlohu oznamovatelů (whistleblowerů). Vítá opatření na jejich ochranu obsažená ve stávajícím návrhu znění. Je třeba podpořit nevládní organizace působící v této oblasti.

1.20. EHSV doporučuje, aby byl objasněn vztah mezi náležitou péčí a odpovědností, a to včetně jasných a praktických ustanovení zajišťujících, aby zásada náležité péče zahrnovala průběžný monitoring v rámci dodavatelských řetězců. Chybět nesmí ani vymezení příslušné odpovědnosti v případě nedodržení této povinnosti. Další vyjasnění musí vycházet z koncepcí, které již byly vypracovány pro obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv.

1.21. EHSV doporučuje, aby se na případy hrubé nedbalosti vztahovala trestní odpovědnost. U méně závažných přečinů, jako je zanedbání povinnosti pravidelného hlášení, musí být stanovena administrativní odpovědnost.

1.22. Návrh znění obsahuje ustanovení o obrácení důkazního břemene při občanskoprávní odpovědnosti, které musí být vyjasněno, aby se zajistilo jednotné uplatňování napříč soudními pravomocemi a to, že se oběti budou moci v případě potřeby spolehnout na jeho uplatňování.

1.23. Ve vztahu k obchodním a investičním smlouvám je třeba jasně uvést, že prováděcí opatření pro smlouvu o podnikání a lidských právech jsou oprávněná a nelze je obejít prostřednictvím mechanismů pro řešení investičních sporů⁽³⁾.

1.24. Aktuální návrh umožňuje zapojit se do mechanismu pro řešení sporů (opt-in). To musí být znovu zváženo z důvodu lepšího souladu se stávajícími rámci, protože ty z devíti klíčových nástrojů v oblasti lidských práv, jež zahrnují mechanismus pro řešení sporů, obsahují i ustanovení umožňující se do něj nepojít (opt-out).

1.25. EHSV vítá skutečnost, že se stávající návrh znění zabývá otázkami vzájemné pomoci. Ustanovení o nákladech řízení se však podstatně změnila. S výjimkou nedůvodně zahájených soudních řízení nesmí oběti nést náklady řízení.

1.26. EHSV podporuje závazný právní nástroj týkající se podnikání a lidských práv, ale důrazně vyzývá k úzké spolupráci sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti.

2. Související informace

2.1. Cíle udržitelného rozvoje se různými způsoby zaměřují na zlepšení v oblasti pracovněprávních vztahů, zodpovědné výroby i spotřeby a pevných závazků v oblasti lidských práv. Závazná smlouva by tyto snahy mohla výrazně podpořit vytvořením mezinárodního rámce pro odpovědnost.

⁽³⁾ Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 145.

2.2. K mezinárodním pokynům ohledně podnikání a lidských práv patří obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv (UNGP), iniciativa OSN Global Compact (UNGC) a také pokyny vypracované OECD (pokyny OECD pro nadnárodní společnosti), které nadnárodním společnostem poskytují rámec pro přípravu strategií v oblasti sociální odpovědnosti podniků a také pro právní provedení prostřednictvím uspořádání struktury jejich smluv, pokud podniky působí v zahraničí a využívají globální dodavatelské řetězce. OECD také poskytuje pokyny pro řadu odvětví. Jejich dopad na podporu uplatňování zásady náležité péče v dodavatelských řetězcích⁽⁴⁾ ukazuje, že je možné řídit rizika a uplatňovat přísné normy týkající se porušování lidských práv.

2.3. Porušování lidských práv má vliv na životy lidí, fungování jejich komunit, životní prostředí nebo jejich majetek. EHSV proto takové iniciativy uvítal⁽⁵⁾ a zdůrazňuje, že je důležité, aby se do postupů náležité péče zapojila občanská společnost a odbory. Zásady odpovědného chování podniků se pro podniky staly výzvou. Občanská společnost i odborové svazy jsou si vědomy toho, že podniky vyvíjejí úsilí o širší uplatňování lidských práv a lepšího chování podniků v praxi. V rámci probíhajících diskuzí o smlouvě zdůrazňují zástupci podniků význam celosvětových lidských práv platných pro všechny zaměstnance, účinného uplatňování norem MOP a pravidel pro ochranu zdraví a bezpečnost při práci. Zprávy o sociální odpovědnosti podniků nejsou marketingovými nástroji, nýbrž způsobem, jak prokázat, že podniky přijímají svou odpovědnost. EHSV doporučuje členským státům, aby přijaly důrazná opatření týkající se provádění svých politik v oblasti lidských práv a podpory dobrovolného zapojení podniků v oblasti jejich sociální odpovědnosti, zejména pokud jde o mezinárodní aktivity.

2.4. Dobrovolná opatření však nemohou zamezit veškerému porušování práv.⁽⁶⁾ Závazná opatření prováděná vhodnými sankcemi by pomohla zajistit dodržování minimálních právních norem, a to i těmi podniky, které svou morální odpovědnost neberou tak vážně jako podniky, jež uplatňují vysoké standardy lidských práv, např. na základě obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv. Závazná pravidla musí být v souladu se stávajícími systémy náležité péče, zejména s obecnými zásadami OSN v oblasti podnikání a lidských práv, aby se usnadnilo provádění a zabránilo se vzájemnému překrývání. Dobrovolná a závazná opatření se navzájem nevyklučují, ale vzájemně se doplňují.

2.5. EHSV konstatuje, že většina podniků, zejména v EU, je odhodlána lidská práva dodržovat. Podle statistik MOP však vytváří nucená práce v celosvětovém měřítku v odvětvích stavebnictví, výroby, těžby, veřejných služeb a zemědělství podnikům, které se dostatečně nezavázaly k uplatňování lidských práv v rámci svého hodnotového řetězce, zisky ve výši 43 miliard USD.

2.6. Profesionální investoři společně s nevládními organizacemi zaměřenými na lidská práva vytvořili ukazatele pro hodnocení korporací z hlediska dodržování lidských práv⁽⁷⁾. Toto hodnocení je určeno jako nástroj pro investory, který jim umožní identifikovat zodpovědné firmy, takže by bylo v zájmu podniků vykazovat dobré výsledky. Ukazuje, že úroveň provádění obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv je u řady hodnocených společností nízká. Za zmínku stojí zejména celosvětově působící společnosti, jako např. McDonalds a Starbucks, které jsou v Evropě obzvláště aktivní, a úroveň provádění těchto zásad je u nich hodnocena jako nízká. Mezinárodní, neevropské společnosti tak opakovaně získávají výhody oproti evropským společnostem, které jsou povinny lidská práva dodržovat. Více než 40 % hodnocených podniků si z hlediska náležité péče v oblasti lidských práv nepřisalo žádné body a dvě třetiny hodnocených podniků zaznamenaly ve vztahu k uplatňování obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv skóre nižší než 30 %, což se týká i evropských společností.

2.7. I když se velká většina podniků cítí být k dodržování lidských práv zavázána, dochází v souvislosti s podnikatelskou činností k jejich opakovanému porušování. Závazná smlouva by zabezpečila, že budou pro oběti po celém světě zajištěny jednotné normy v oblasti lidských práv, platné právo a spravedlivý přístup k úřadům a soudům. To by posloužilo i k nastolení rovných podmínek po podniky a k vytvoření právní jistoty a spravedlivější hospodářské soutěže v celosvětovém měřítku.

⁽⁴⁾ <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/oecd-portal-for-supply-chain-risk-information.htm>.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 303, 19.8.2016, s. 17.

⁽⁶⁾ Několik příkladů z nedávné doby: sběrači lískových ořechů v Turecku, <https://www.nytimes.com/2019/04/29/business/syrian-refugees-turkey-hazelnut-farms.html>; náhrobky vyráběné za využití dětské práce, <https://kurier.at/politik/ausland/blutige-grabsteine-was-friedhofe-mit-kinderarbeit-zu-tun-haben/400477447>; těžba nerostných surovin pro baterie do elektromobilů, <https://www.dw.com/de/kinderarbeit-f%C3%BCr-elektro-autos/a-40151803>.

⁽⁷⁾ <https://www.corporatebenchmark.org/>.

2.8. EU se ve svých vnějších politikách řídí agendou podpory a šíření lidských práv. Mezi příklady posílení významu náležité péče v oblasti lidských práv patří nařízení EU o tzv. konfliktních minerálech, směrnice o uvádění nefinančních informací a nařízení o dřevu. Ustanovení v dohodách o volném obchodu obsahují závazky o ochraně těchto práv. Určité členské státy EU – zejména Francie, ale i Spojené království a Nizozemsko – přijaly právní předpisy, které rozšiřují odpovědnost podniků a poskytují pevnější rámce pro náležitou péči v oblasti lidských práv. Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) provedla analýzu evropských pravomocí v oblasti podnikání a lidských práv a konstatovala, že existují rozhodné důvody pro pravomoci na úrovni EU i na úrovni členských států⁽⁸⁾. Doporučuje proto přístup otevřené metody koordinace. Před zahájením formální ratifikace úmluvy je třeba vyjasnit otázky pravomocí, v zásadě je však třeba vycházet ze sdílené pravomoci. Řízení pro porušení základních práv ze strany podniků probíhají nepřímo, prostřednictvím administrativního, občanského nebo trestního práva. Nastolují otázky z oblasti mezinárodního soukromého a mezinárodního (korporátního) práva – tedy právní záležitosti, které byly v rámci EU do určité míry harmonizovány.

2.9. Evropský parlament přijal k tomuto tématu řadu usnesení a výrazně podporuje aktivní účast na jednáních o závazném právním nástroji. Rovněž požádal o vypracování studie na téma *Přístup k opravným právním prostředkům pro oběti porušení lidských práv ze strany podniků ve třetích zemích*⁽⁹⁾, v níž by byla formulována konkrétní doporučení orgánům EU pro zlepšení tohoto přístupu.

2.10. Rada požádala FRA o vypracování stanoviska na téma *Zlepšování přístupu k opravným právním prostředkům v oblasti podnikání a lidských práv na úrovni EU*. Toto stanovisko zjistilo významný potenciál pro zlepšení.

2.11. V roce 2014 přijala Rada OSN pro lidská práva rezoluci č. 26/9, v níž bylo rozhodnuto o ustavení otevřené mezivládní pracovní skupiny, jejímž úkolem je vypracovat právně závazný mezinárodní nástroj, kterým se bude na základě mezinárodního práva v oblasti lidských práv regulovat činnost nadnárodních společností a dalších podniků. Rezoluci podpořila řada rozvojových zemí. Stávající návrh byl předložen v červenci 2019.

2.12. EU se účastnila činnosti v pracovní skupině, z řady důvodů se však distancovala od výsledků jejího zasedání v říjnu 2018. Za nejvýznamnější z nich jsou pokládány problémy ohledně použitelnosti pro všechny podniky, nikoli jen pro nadnárodní společnosti, a dále užší zaměření na obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv a transparentnější proces. Za současného znění návrhu se zdá, že byla vzata v úvahu zásadní témata, jež nadnesla EU. S ohledem na právní otázky harmonizace by se EU měla do tohoto procesu řádně zapojit, přičemž by měla mít oficiální mandát k vyjednávání, aby mohla zastupovat zájmy Evropské unie a jejích členských států.

2.13. Některé velké ekonomiky, například USA, se procesu přípravy smlouvy dosud aktivně neúčastní, nebo se do něj příliš nezapojují, např. Čína. Rozšíření oblasti působnosti smlouvy poslouží k podpoře odpovědného chování podniků, a to i firem z těchto velkých ekonomik. Dokonce i v případě, že tyto země nepodepíší závaznou smlouvu, ponese jejich podniky zahájením svých aktivit na společném evropském trhu – v souladu s touto smlouvou – potenciální odpovědnost přímo v Evropě. Takové země by musely uplatňovat přísnější pravidla ohledně náležité péče v oblasti lidských práv, pokud by podniky v nich sídlící chtěly i nadále usilovat o zisky z evropských trhů.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV plně podporuje lidská práva jako univerzální, nezczizitelný, nedělitelný, vzájemně závislý a vzájemně propojený, a proto závazný základ veškeré společenské angažovanosti, ať už v politice, mezinárodní spolupráci, sociálním dialogu, hospodářství či podnikání. Lidská práva představují základ pro bohatství Evropy a pokojný život na našem kontinentu. A nejen to – společně s modelem evropského sociálního státu, včetně univerzálních vzdělávacích systémů, zaručují ekonomický rozvoj a materiální blahobyt. EHSV zdůrazňuje, že veškerá sociální a politická lidská práva musí být zárukou důstojného způsobu života všech lidí na světě a že jejich porušování nesmí vést k neodůvodněným ziskům.

⁽⁸⁾ Stanovisko FRA *Zlepšování přístupu k opravným právním prostředkům v oblasti podnikání a lidských práv na úrovni EU*, s. 62.

⁽⁹⁾ EP/EXPO/B/DROI/FWC/2013-08/Lot4/07, únor 2019 – PE 603.475.

3.2. EHSV se domnívá, že prevence porušování lidských práv by měla být nejdůležitějším cílem závazné smlouvy. Existuje-li pro chování podniků mezinárodně odsouhlasená minimální závazná norma, potřebují podniky ještě větší podporu a více pokynů ohledně provádění opatření. Zároveň musí EU a členské státy uznat svou odpovědnost za zajištění toho, aby odpovědné chování podniků nevedlo k nekalé soutěži.

3.3. EHSV plně podporuje usnesení přijatá Evropským parlamentem a opakuje svou výzvu k maximálnímu úsilí a aktivní angažovanosti v ženevském procesu pro přípravu závazného nástroje, včetně potřeby vytvořit mechanismus pro stížnosti vyjádřené v uvedených usneseních. Evropská komise by na základě těchto usnesení měla jednat a projevit důrazné odhodlání.

3.4. EHSV také schvaluje nezbytný obsah závazné smlouvy stanovený Evropským parlamentem, a sice:

- fakt, že smlouva vychází z rámce obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv,
- vymezení **závazných požadavků v oblasti náležité péče** pro nadnárodní společnosti a další podniky **včetně jejich dceřiných společností**,
- **uznání extraterritoriálních závazků států v oblasti lidských práv** a přijetí právních opatření za tímto účelem,
- **uznání trestní odpovědnosti podniků**,
- mechanismy **koordinace a spolupráce mezi státy v oblasti vyšetřování, stíhání a vymáhání práva v přeshraničních případech**, a
- **vytvoření mezinárodních soudních a mimosoudních mechanismů pro dohled a vymáhání práva**.

3.5. EHSV rovněž podporuje stanovisko EP, že budou-li si žalobci moci zvolit soud, státy to podníkají k zavedení přísných pravidel a spravedlivých právních systémů, aby takové případy zůstaly v pravomoci jejich soudů. Mechanismus vymáhání by měl nicméně zajistit, že přijetí právních předpisů ukládajících povinnost náležité péče v oblasti podnikání a lidských práv bude v nejlepším zájmu těchto států. Existují mezinárodní systémy, například postup pro stížnosti zavedený Mezinárodní organizací práce, které mohou sloužit jako vzor pro ambicióznější vymáhání norem v mezinárodním měřítku.

3.6. Závazná pravidla nesmí vést k situaci, kdy by podniky dodržující zásady zodpovědného chování v podnikání byly cílem nedůvodně zahájených soudních řízení. Je třeba jasně definovat rozsah, v němž podniky ponесou na základě závazného aktu odpovědnost za porušování lidských práv. V souladu s tím lze porušování lidských práv lépe předcházet v případě, že je k dispozici mezinárodně odsouhlasená závazná norma, jejíž uplatňování a ochranu zajišťují státy. To je zohledněno ve stávajícím pojetí návrhu textu, který nezavádí přímé závazky pro podniky, ale ukládá státům povinnost provést odsouhlasenou normu v souladu s jejich právním systémem.

3.7. Výše zmíněná studie Evropského parlamentu společně se stanoviskem Agentury Evropské unie pro základní práva zkoumá konkrétní problémy, které se pravidelně objevují, když lidé zkouší podávat u evropských soudů žaloby kvůli porušení lidských práv ze strany podniků, jejich dceřiných společností nebo členů jejich dodavatelského řetězce.

3.7.1. **Pravomoc** evropských soudů je obvykle vyhrazena pro žalované z Evropy. Je tak možné žalovat u evropského soudu podnik sídlící v Evropě, ale jeho dceřiné společnosti sídlící v zemi, kde došlo ke škodě, zpravidla být žalovány nemohou. Dodavatelé a zprostředkovatelé v dodavatelském řetězci bývají od daného evropského podniku vzdáleni ještě více. EHSV upozorňuje na to, že oběti porušení lidských práv v souvislosti s podnikáním musí mít na základě lidských práv zaručen přístup ke spravedlivým soudním řízením, soudům a úřadům. Zejména případy, kdy není jasné, zda případnou odpovědnost nese mateřská společnost, některá z jejích dceřiných společností, či některý z jejích dodavatelů, musí spadat do pravomoci jednoho fóra zajišťujícího spravedlivá soudní řízení.

3.7.2. Studie Evropského parlamentu také ukazuje mediační postupy, které oběti mohou využít k předložení svých nároků. EHSV výslovně vítá takové cenné dobrovolné postupy, zpopularizované díky OECD, obecným zásadám OSN v oblasti podnikání a lidských práv a úmluvě OSN „Global Compact“, upozorňuje však, že tyto postupy neřeší otázku porušení lidských práv ze strany podniků, které v rámci své sociální odpovědnosti neuplatňují lidskoprávní aspekty. Proto je nezbytné pamatovat i na problematiku oficiálního trestního řízení.

3.7.3. Shromažďování **důkazů** je pro žalující strany z praktických důvodů často obtížné. Případy mohou zahrnovat velké množství osob a jazykové překážky. Zatímco lze často snadno dokázat, že místní společnost je dceřinou společností nebo dodavatelem evropského podniku, rozsah kontroly ze strany mateřské společnosti se obětem dokazuje velmi složitě. Lze-li určit, že k řešení sporu je příslušný soud v Evropě, mohou být **náklady na řízení** extrémně vysoké, a to i v případě, že oběti porušení lidských práv uspějí. V oblasti mezinárodní soudní spolupráce existuje velký prostor po zlepšení. EHSV vítá skutečnost, že se stávající návrh znění zabývá otázkami vzájemné pomoci, ale žádá, aby oběti nenesly náklady řízení, s výjimkou případů nedůvodně zahájených řízení.

3.8. Když začnou členské státy EU individuálně stanovovat přísnější povinné rámce **náležitě péče**, povede to k nesouladu takových norem v rámci EU. Společnosti sídlící v členských státech EU, které mají přísnější požadavky na náležitou péči, nesmí být v hospodářské soutěži poráženy společnostmi, které sídlí v jiných zemích. EHSV upozorňuje na to, že společnosti musí mít rovné podmínky a právní jistotu, jakož i jasně stanovenou odpovědnost.

3.9. EHSV proto pokládá za klíčové aktivní zapojení a účast zástupců EU v nadcházejícím procesu. Neúčast při vypracovávání návrhu smlouvy o lidských právech s potenciálně významnými důsledky nemůže být v zájmu EU ani jejich členských států⁽¹⁰⁾. Stávající návrh má potenciál pro podstatná zlepšení, na něž je třeba se zaměřit. Evropské orgány a členské státy se musí aktivně zapojit a Evropská komise potřebuje jasný mandát, aby mohla koordinovat zapojení Evropy.

3.10. Vzhledem k tomu, že provádění a prosazování smlouvy bude úkolem členských států i EU, musí v členských státech, kde se tak ještě nestalo, vzniknout vnitrostátní akční plány stanovující způsoby provádění zásad náležité péče v oblasti lidských práv. Stejně tak musí být sestaven akční plán pro EU, aby bylo možné zajistit účast všech úrovní evropské správy podle jejich pravomocí. Do přípravy, provádění a prosazování akčních plánů je třeba zapojit organizovanou občanskou společnost.

3.11. Evropská komise musí prozkoumat proveditelnost zřízení „veřejné ratingové agentury EU“ pro oblast lidských práv v kontextu podnikání a vyvinout systém, na jehož základě by bylo možné certifikovat a pravidelně kontrolovat auditorské společnosti (kritéria, monitorování). Taková agentura by mohla podniky (zejména malé a střední) podporovat tím, že by se pokusila definovat, do jaké míry se jich lidská práva týkají, a tuto situaci zlepšovat, což by jim přineslo prospěch z hlediska odpovědnosti. Prozkoumání této koncepce by mohlo být tématem pro následující stanovisko.

3.12. Odpovědnost v oblasti lidských práv by se měla stát povinným tématem vzdělávacích programů a školení zaměřených na ekonomiku, obchod a souvisejících oborů, a takový důraz na vzdělávání by mohly podpořit vzdělávací programy EU.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Smlouvu připravuje pracovní skupina Rady OSN pro lidská práva (UNHRC), která je zodpovědná za provádění úmluv OSN o lidských právech. Protože se smlouva týká států, a nikoli jednotlivců (např. podniků či osob, které jsou oběťmi porušení práv), dává vytvoření takové pracovní skupiny při UNHRC smysl, přičemž další organizace (např. MOP nebo WTO) se mohou snadno zapojit. EHSV se domnívá, že otevřená mezivládní pracovní skupina pro nadnárodní společnosti a další podniky v souvislosti s lidskými právy musí pracovat i nadále.

4.2. Mandát této otevřené mezivládní pracovní skupiny se zaměřuje na nadnárodní situace. Hospodářská sdružení a odborové svazy žádaly širší rozsah, který by pokrýval všechny podniky (např. státem vlastněné podniky a podniky vnitřního obchodu). EHSV vítá skutečnost, že revidovaný návrh znění tyto požadavky v zásadě zohlednil. Tento návrh však vyžaduje další vyjasnění. EHSV v tomto ohledu požaduje, aby se aktivně zapojily i samotné instituce EU.

⁽¹⁰⁾ EHSV upozornil na význam závazné smlouvy OSN v Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 145, odstavec 2.19.

4.3. Musí existovat silný mezinárodní mechanismus monitorování a vymáhání s možností vznášet individuální stížnosti k mezinárodnímu výboru. Kromě toho musí vzniknout funkce nezávislého úředníka (veřejného ochránce práv) OSN pro oběti porušování lidských práv, který by zkoumal a v případě potřeby podporoval jejich nároky a nezávisle monitoroval údajná porušení předpisů, na něž by upozorňoval výbor.

4.4. Návrh smlouvy obsahuje velmi širokou definici lidských práv. EHSV vítá začlenění úmluvy MOP č. 190 do preambule. Tripartitní deklarace MOP o principech týkajících se nadnárodních společností a sociální politiky však obsahuje rovněž rozsáhlý seznam deklarací a práv vztahujících se k nadnárodním společnostem a práci, který také konkrétně uvádí úmluvy a doporučení ohledně bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti. Nedávný vývoj v oblasti lidských práv přinesl větší důraz na právo na zdravé životní prostředí a na ochranu osobních údajů, což je třeba vzít v potaz. Výše uvedené dokumenty a práva patří k základnímu souboru lidských práv, který je uplatnitelný celosvětově, a proto musí být zohledněn v rámci oblasti působnosti smlouvy. EHSV vítá skutečnost, že do části závazné smlouvy věnované prevenci byl pevněji zakotven genderový rozměr porušování lidských práv, který je často přehlíženým aspektem.

4.5. Návrh již v zásadě stanoví výběr příslušných soudních pravomocí, který musí být dále upřesněn. Pokud je podnik prostřednictvím své obchodní činnosti zapojen do nadnárodních dodavatelských řetězců (např. odběr zboží či zdrojů), musí být možné zajistit soudní příslušnost v zemi, v níž má sídlo. Musí být také jasně řečeno, že místní dceřiné společnosti a dodavatele je možné žalovat v zemi, kde má sídlo jejich mateřská či přijímající společnost, případně že se lze alespoň připojit k nárokům vůči nim vzneseným.

4.6. Další objasnění vyžaduje vztah mezi náležitou péčí a odpovědností, a to včetně jasných a praktických ustanovení směřujících k tomu, aby zásada náležité péče zahrnovala průběžné monitorování v rámci dodavatelských řetězců (ve smyslu systému prověrek a inspekcí). Chybět nesmí ani vymezení odpovědnosti v případě nedodržení této povinnosti. Anglická judikatura vytvořila standard kontroly mateřských podniků ve vztahu k porušení práv ze strany jejich dceřiných společností⁽¹⁾, což by mohlo být inspirací pro jasnější ustanovení ohledně zodpovědnosti konkrétně pro dceřiné společnosti. Stávající návrh znění se zaměřuje na smluvní vztahy, což může spolehlivé mapování odpovědnosti v globálních hodnotových řetězcích ztěžovat, protože obchodní vztahy mohou mít v těchto řetězcích různé formy. Je zde potenciál ke zlepšení stávajícího textu a další vyjasnění musí vycházet z koncepcí, které již byly vypracovány pro obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv, jež musí být pro EU prioritou.

4.7. Protože do oblasti působnosti nyní spadá veškerá podnikatelská činnost, a nikoli pouze nadnárodní, musí existovat také ustanovení umožňující flexibilitu mezi přiměřenými, avšak nikoli přetěžujícími pravidly pro malé a střední podniky na jedné straně, a přísnějšími pravidly pro vysoce rizikové činnosti na straně druhé. EU kromě toho musí nabídnout speciální podpůrné nástroje, které by malým a středním podnikům pomohly zvládnout výzvy spojené s takovou smlouvou (např. agenturu, podporu vzájemného učení).

4.8. EHSV bere na vědomí pravidla týkající se vzájemné právní pomoci a mezinárodní spolupráce uvedené v tomto návrhu. Jejich fungování by mohly usnadňovat mezinárodní kanceláře výše zmíněného veřejného ochránce práv OSN.

4.9. Návrh znění obsahuje ustanovení o obrácení důkazního břemene v případech občanskoprávní odpovědnosti, které musí být vyjasněno, aby se zajistilo jednotné uplatňování napříč soudními pravomocemi a zajistilo se, že se oběti budou moci v případě potřeby spolehnout na jeho uplatňování. To by znamenalo přinejmenším to, že má být od žalobců v souvislosti s porušením lidských práv vyžadován pouze důkaz o existenci jednoznačného spojení mezi původcem porušení (např. dodavatelem nebo dceřinou společností) a (přijímající či mateřskou) společností, která pak musí věrohodně vysvětlit, že uvedená porušení byla mimo její kontrolu. EHSV pochybuje o tom, že rozhodnutí o obrácení důkazního břemene na soudy místo stanovení právního předpisu prospěje právní jistotě a důsledné aplikaci.

4.10. EHSV bere na vědomí význam svědků a úlohu oznamovatelů (whistleblowerů). Vítá opatření na jejich ochranu obsažená ve stávajícím návrhu znění. Je třeba podpořit nevládní organizace působící v této oblasti.

4.11. Na případy hrubé nedbalosti se musí vztahovat trestní odpovědnost. U méně závažných přečinů, jako je zanedbání povinnosti pravidelného hlášení, musí být stanovena administrativní odpovědnost.

⁽¹⁾ Viz poznámka pod čarou č. 9, s. 40.

4.12. EHSV vítá začlenění ustanovení o souladu s dalšími dvoustrannými a mnohostrannými dohodami. Co se týče obchodních a investičních dohod, je však třeba jasně uvést, že prováděcí opatření pro smlouvu o podnikání a lidských právech jsou oprávněná a nelze je obejít prostřednictvím mechanismů pro řešení investičních sporů.

4.13. Jednotlivé smluvní státy musí mít možnost vymáhat provádění závazné smlouvy v jiných smluvních státech. Již existují postupy, jimiž se takové možnosti mohou inspirovat – například postupy pro stížnosti podle ústavy MOP, které umožňují sociálním partnerům a státům podávat stížnosti kvůli nedodržení úmluv MOP. Pokud by na sebe státy mohly navzájem podávat stížnosti, bylo by možné vymáhat celosvětové uplatňování smlouvy. Odpovědné společnosti by byly lépe chráněny před nekalou soutěží. Možnost podávat takové stížnosti musí být dostupná i pro organizace sociálních partnerů a nevládní organizace. Bude-li takový systém zaveden nezávisle na postupech MOP, musí fungovat bez dopadu na systém MOP a v něm obsažená ustanovení.

4.14. Aktuální návrh umožňuje zapojit se do mechanismu pro řešení sporů (opt-in). To musí být znovu zváženo z důvodu lepšího souladu se stávajícími rámci, protože ty z devíti klíčových nástrojů v oblasti lidských práv, jež zahrnují mechanismus pro řešení sporů, obsahují i ustanovení umožňující se do něj nezapojit (opt-out).

4.15. V revidovaném návrhu byla ustanovení týkající se institutu promlčení a platného práva oproti předběžnému návrhu omezena. Vzhledem k tomu, že tato ustanovení obsahují důležitá procesní práva obětí, doporučuje EHSV návrat ke znění předběžného návrhu.

4.16. Zástupci organizované občanské společnosti, zejména zástupci podniků, poukázali na zpožděnou dostupnost a zveřejňování navrhovaných dokumentů během probíhajícího procesu jednání o smlouvě v Ženevě. To se musí zlepšit, aby bylo možné získat náležitě vyváženou a konstruktivní zpětnou vazbu. Všem účastníkům ve všech fázích procesu musí být zajištěna transparentnost.

4.17. EHSV podporuje závazný právní nástroj týkající se podnikání a lidských práv, ale důrazně vyzývá k úzké spolupráci sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti.

V Bruselu dne 11. prosince 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vnější pomoc, investice a obchod jakožto nástroje pro omezení příčin ekonomické migrace se zvláštním zaměřením na Afriku

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2020/C 97/03)

Zpravodaj: **Arno METZLER**

Spoluzpravodaj: **Thomas WAGNSONNER**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	23.–24. 1. 2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Vnější vztahy
Přijato v sekci	28. 11. 2019
Přijato na plenárním zasedání	12. 12. 2019
Plenární zasedání č.	548
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	152/0/9

1. Obecné závěry a doporučení

1.1. Evropská unie se prostřednictvím své rozvojové politiky snaží podporovat udržitelný rozvoj v rozvojových zemích, přičemž jejím hlavním cílem je vymýtit chudobu, podněcovat udržitelný růst a vytváření pracovních míst a podporovat mír, bezpečnost/stabilitu, řádnou správu věcí veřejných a lidská práva. Tato politika má stěžejní význam pro vztahy EU s okolním světem a – spolu se zahraniční, bezpečnostní a obchodní politikou (a mezinárodními aspekty dalších politik, například environmentální, zemědělské a rybářské politiky) – přispívá k naplňování cílů vnější činnosti EU. Při realizaci těchto cílů by se politikami měl v každém případě zajistit důstojný život a měly by se prosazovat zásady právního státu a vytvářet kvalitní pracovní podmínky. V této souvislosti EHSV výslovně zdůrazňuje, že je třeba dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení dívek a žen.

1.2. Svět se neustále mění, jedna věc je ovšem jistá – Afrika a Evropa budou i nadále blízkými sousedy. 54 afrických zemí a 28 členských států EU k sobě má zeměpisně blízko a má společnou minulost a budoucnost. EHSV zdůrazňuje, že je naprosto nezbytné vyvarovat se ve společné budoucnosti obou kontinentů dřívějších chyb.

1.3. Před sedmdesáti lety byla Evropa svěťadílem s čistou emigrací – lidé prchali před takovými pohromami, jako je válka, hlad, chudoba, nezaměstnanost, zhoršování stavu životního prostředí, útlak a diskriminace. Příležitosti, které EU vytvořila pro své občany, z Evropy učinily kontinent s čistou imigrací. Měli bychom spolupracovat s africkými zeměmi, aby mohly učinit obdobný pokrok.

1.4. Je obtížné identifikovat ucelenou hospodářskou strategii EU, která by se týkala celé Afriky. EHSV by rád zdůraznil, že je – jakožto orgán zastupující organizovanou občanskou společnost a aktivní partner ve všech příslušných dohodách EU – odhodlán se na tomto transparentním a soudržném přístupu podílet. Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ) prohlásila, že EU již s Afrikou navázala silné politické partnerství a že v další fázi je třeba, abychom se stali skutečnými hospodářskými partnery a prohloubili naše obchodní a investiční vztahy. EHSV sehrál významnou roli při definování vztahů občanské společnosti v rámci dohody z Cotonou. **Nyní je důležité, aby se pokračující a ještě rozsáhlejší zapojení EHSV a jeho struktur stalo podstatnou součástí dohody, která na dohodu z Cotonou naváže.** Občanská společnost EU tak bude mít možnost pomoci občanské společnosti afrických zemí, aby se tyto země staly spolehlivými a důvěryhodnými partnery pro investory. Toho lze docílit jedině tím, že bude rozvíjeno rovnocenné partnerství a budou skutečně zohledněny stávající rozdíly v hospodářské situaci.

1.5. Pro dosažení společných cílů bude mít zásadní význam posílení hospodářské spolupráce. V uplynulých letech byly zaznamenány snahy zavést ve vztazích mezi EU a Afrikou nový model (například co se týče zemědělství), v jehož rámci je kladen stále větší důraz na spolupráci v oblasti politik a na podporu udržitelných investic a stabilního, odpovědného a inkluzivního podnikatelského prostředí. Je nutné tento model úspěšně dále rozvíjet, a to v zemědělství i v dalších odvětvích, a zapojit do něj ve větší míře místní obyvatelstvo.

1.6. EHSV doporučuje zřídit na úrovni EU jednotné kontaktní místo a vhodný mechanismus konzultací, aby bylo možné poskytovat informace a kontaktní údaje těm, kdo hodlají v Africe investovat a navázat spolupráci. Tento mechanismus by jakožto jakýsi politický nástroj sloužil rovněž k monitorování. Zřízením jednotného kontaktního místa pro všechny iniciativy související s Afrikou by se zamezilo překrývání projektů a zajistila by se transparentnost a efektivita podpory ze strany EU.

1.7. Mimoto EHSV doporučuje vytvořit vhodnou platformu, aby si evropské a africké malé a střední podniky mohly snáze vyměňovat informace o osvědčených postupech v oblasti investic a spolupráce.

1.8. Je nezbytné navrhnout jasnou a transparentní institucionální strukturu pro rozvojovou spolupráci EU s Afrikou na základě nového konsensu o rozvoji ⁽¹⁾, který umožňuje realističtější posoudit a uskutečnit perspektivy rozvoje. EHSV doufá, že dohoda navazující na dohodu z Cotonou bude zahrnovat návrh na vytvoření pragmatické platformy pro reformovanou politiku rozvojové spolupráce, která bude zohledňovat složitost rozvojového procesu. Tato platforma by měla být založena na spolupráci mezi všemi členskými státy a orgány EU, jejímž cílem bude zaevidovat všechny programy, projekty a iniciativy na vnitrostátní a unijní úrovni. Zabránilo by se tak překrývání a zdvojování činností v některých oblastech, zatímco v jiných by nebyla poskytována žádná podpora.

1.9. Zároveň se EHSV vyslovuje pro to, aby byl maximalizován dopad dalších politik EU z hlediska sociálního a hospodářského rozvoje ⁽²⁾. S cíli politiky rozvojové spolupráce musí být v souladu zejména politika v oblasti obchodu, investic, daní ⁽³⁾, vnější pomoci ⁽⁴⁾, boje proti mezinárodní organizované trestné činnosti a klimatu.

1.10. EHSV se důrazně zasazuje o to, aby bylo financování rozvoje z evropských prostředků účinné a efektivní. S přihlédnutím k investičním fondům EU, které již v Africe působí, EHSV doporučuje vytvořit investiční fond po vzoru Evropského sociálního fondu, který bude coby spoluinvestor doplňovat soukromé a veřejné investice. Tento fond by měl být založen na kritériích a zásadách Agendy 2030 a na dodržování mezinárodně uznávaných základních standardů ⁽⁵⁾. Projekty, které z něj budou podporovány, by měly být monitorovány a zaznamenávány v centrálních registrech či platformách. EHSV naléhavě vyzývá k tomu, aby organizace občanské společnosti (zejména EHSV) vedly v souvislosti se všemi projekty ještě užší spolupráci ohledně uplatňovaných etických hodnot.

1.11. EHSV vyzývá k tomu, aby byl uplatňován přístup „od pomoci k investicím“, což znamená přesunout pozornost z poskytování pomoci na podporu samostatných a nezávislých hospodářských subjektů a mezikontinentálních hospodářských projektů založených na spolupráci za rovných podmínek a také na součinnosti s nimi.

1.12. Je třeba posílit finanční struktury v samotné Africe, aby bylo možné podpořit dlouhodobé financování soukromých i veřejných investic. Jedná se o důležitý předpoklad trvalého a udržitelného rozvoje. V tomto směru by se daly případně využít evropské zkušenosti s družstevními bankami a národními rozvojovými bankami, které poskytují služby zejména obcím. Pro budoucnost afrického hospodářství by mohly mít zásadní význam mikroúvěry a investice. Udržitelného rozvoje bude možné dosáhnout pouze v případě, že budou podporovány regionální hodnotové řetězce a spotřebitelské trhy zaměřené na střední třídu ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 246, 28.7.2017, s. 71.

⁽²⁾ https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf.

⁽³⁾ Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 29.

⁽⁴⁾ Chápaná jako pomoc při odstraňování následků katastrof a humanitární pomoc, předcházení konfliktům, demokratizace, rozvojová spolupráce, nikoli však jako podpora a spolupráce v oblasti vojska a pohraniční policie.

⁽⁵⁾ Například Tripartitní deklarace o principech týkajících se nadnárodních společností a sociální politiky.

⁽⁶⁾ Z příslušných studií vyplývá, že určitý minimální příjem pomáhá snížit migrační tlak, viz například Clemens M., *Does Development Reduce Migration?*, 2014 (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

1.13. EHSV se domnívá, že by se rozvojová spolupráce EU měla soustředit na budování partnerství zaměřeného na občany, přičemž by měla zaručit zapojení občanské společnosti, odborových svazů a soukromého sektoru a nabídnout přímé výhody africkým a evropským občanům.

1.14. EHSV zdůrazňuje, že organizovaná občanská společnost by mohla v partnerství s africkými strukturami pomoci vytvořit prostředí důvěry při strukturování africké občanské společnosti prostřednictvím takových nástrojů, jako je přístup k právu, zajišťování bezpečnosti a boj proti korupci. Tímto způsobem by měla evropská občanská společnost přispět k rozvoji Afriky na základě stejných společných hodnot, k nimž patří demokracie, právní stát a politická a občanská práva.

1.15. Dohody o volném obchodu a dohody o hospodářském partnerství, které EU uzavřela s africkými zeměmi, nezahrnují žádný mechanismus pro vedení dialogu s organizovanou občanskou společností. EU by měla v rámci přezkumu těchto dohod usilovat o to, aby byly tyto mechanismy dialogu zavedeny pro nestátní subjekty.

1.16. EU by měla využít přístup a prozatím nashromážděné zkušenosti platformou udržitelných podniků pro Afriku (SB4 A), které se zaměřují především na zapojení soukromého sektoru, aby vyčlenila více prostředků a napomohla vytvoření podobné iniciativy pro občanskou společnost obecně – buď v rámci SB4 A nebo jako jejich doplnění či souběžně s nimi. Mohly by tak vzniknout mnohostranné platformy podporující udržitelný obchod a investice pro Afriku.

1.17. EHSV se domnívá, že by EU měla část svých prostředků určených na rozvoj obchodu vyčlenit na podporu účasti organizací občanské společnosti a budování jejich kapacit v souvislosti s úsilím o zaručení udržitelnosti obchodu a investic.

1.18. Prostřednictvím mnohostranného přístupu, který zahrnuje také organizace občanské společnosti, EHSV podporuje iniciativy a uzpůsobení režimů obchodní politiky v rámci dohod o volném obchodu, dohod o hospodářském partnerství a systému všeobecných celních preferencí, které napomohou účinnému a udržitelnému uplatňování africké kontinentální dohody o volném obchodu (AfCFTA) a integraci afrického trhu. To by mělo především umožnit posílení vnitřního obchodu v rámci Afriky a regionální a kontinentální integrace a rozvoj nejdůležitějších hospodářských odvětví po celé Africe.

1.19. Stežejním prvkem úsilí o zlepšení životních podmínek v Evropě jsou investice do veřejné infrastruktury, zejména do systému vzdělávání. Jedním z hlavních cílů naší rozvojové politiky v Africe musí být zvýšení tamní úrovně vzdělání, a to především u ekonomicky slabších skupin obyvatelstva.

1.20. EHSV je potěšen tím, že EU má v úmyslu navýšit v příštím rozpočtovém období finanční podporu určenou Africe na 40 miliard EUR (tj. 46,5 miliardy USD), a doufá, že se tyto prostředky výrazně navýší soukromými investicemi.

2. Souvislosti

2.1. Evropa zaujímá v oblasti rozvoje v celosvětovém měřítku přední místo, jelikož je největším poskytovatelem oficiální rozvojové pomoci na světě. EU a její členské státy jsou dohromady největším světovým dárcelem – poskytují přes 50 % veškeré globální rozvojové pomoci.

2.2. Podle Světové banky ⁽⁷⁾ činila v roce 2016 částka, již do rozvojových zemí poslali jejich občané žijící v zahraničí, zhruba 426 miliard USD, což představuje přibližně trojnásobek oficiální rozvojové pomoci na celém světě. Pokud se africkým migrantům umožní v Evropě legálně pracovat a bezpečně převádět peníze, značně to přispěje k rozvoji v Africe.

2.3. Afrika a Evropa spolu bezprostředně sousedí a mají společnou minulost. Vyznávají stejné hodnoty a mají stejné zájmy, jimiž se bude řídit jejich budoucí spolupráce. V současné době se společně snaží vypořádat s takovými společnými celosvětovými problémy, jako je změna klimatu a zajištění míru a bezpečnosti. Afrika bude zvláště ohrožena dopadem změny klimatu, ačkoli produkuje méně než 4 % celosvětových emisí plynů. 27 z 33 zemí, které může změna klimatu nejvíce zasáhnout, leží v Africe.

⁽⁷⁾ <http://pubdocs.worldbank.org/en/992371492706371662/MigrationandDevelopmentBrief27.pdf>.

2.4. Spolupráce na kontinentální úrovni mezi Afrikou a Evropskou unií se řídí strategickým partnerstvím, které je založeno na sdílených hodnotách a společných zájmech. V roce 2007 přijaly EU a Africká unie společnou strategii EU-Afrika, jejímž účelem bylo vytvořit mezi oběma kontinenty pevnější vazby v nejdůležitějších oblastech spolupráce, prohloubit politický dialog a stanovit konkrétní plán pro budoucí společnou činnost.

2.5. Nejdéle trvající spoluprací EU je spolupráce se skupinou afrických, karibských a tichomořských států (státy AKT), která byla v roce 1975 zakotvena v úmluvě z Lomé a v roce 2000 aktualizována v dohodě z Cotonou, kterou podepsalo 48 států subsaharské Afriky.

2.6. EU momentálně se státy AKT jedná o dohodě, která má na dohodu z Cotonou pokrývající období 2000–2020 navázat. V uplynulých dvou desetiletích se výrazně změnila politická a hospodářská situace, přičemž obchodní vztahy mezi EU a státy AKT jsou nyní z velké části upraveny dvoustrannými a regionálními dohodami o hospodářském partnerství a vzrostl význam rámce Africké unie. Vystala tak otázka ohledně souladu, doplňkovosti a součinnosti mezi rámcem států AKT a rámcem Africké unie.

2.7. Dohoda, která naváže na dohodu z Cotonou, skýtá příležitost modernizovat pravidla v takových oblastech, jako jsou investice, služby, spravedlivý obchod, lidská práva, důstojné pracovní podmínky a migrace. Je ovšem nezbytné, aby se spolupráce opírala o nový základ vycházející z Agendy 2030 a aby se africké státy rozhodly, zda budou chtít vyjednávat společně jako jeden kontinent.

2.8. Z těchto důvodů EHSV důrazně žádá, aby byla vypracována ucelená sociálně-hospodářská strategie pro vztahy mezi EU a Afrikou a aby byl v jednáních o dohodě navazující na dohodu z Cotonou vymezen patřičný prostor pro zapojení občanské společnosti a sociálních partnerů.

2.9. EHSV zjistil, že neexistuje centrální přehled nebo registr všech iniciativ, programů a partnerství na unijní či vnitrostátní úrovni. Mimoto není zcela známa výše finančních prostředků, které do Afriky putují.

3. Související problémy

3.1. Je nezbytné poukázat na **stále větší různorodost afrického kontinentu** a EU by měla přizpůsobit svá politická opatření skutečné situaci. Při rozvíjení vztahů mezi EU a Afrikou musíme uplatňovat mnohem pragmatičtější a realističtější přístup.

3.2. Od zveřejnění společné strategie EU-Afrika v roce 2007 nabyly bezprostřední vztahy mezi EU a Afrikou uníi na významu. EU prosadila i další iniciativy, k nimž patří například nouzový svěřenský fond, investiční nástroj pro Afriku, plán vnějších investic a řada dohod na subregionální úrovni. Rozmanitost způsobů realizace vztahů mezi EU a Afrikou dala vzniknout **složitě a někdy nejednotné struktuře**, v jejímž rámci se s rozvojovou spoluprací mísí aspekty jiných politik. Situaci ještě více komplikují odlišné zájmy jednotlivých členských států.

3.3. Je nezbytné zajistit mír, bezpečnost a stabilitu a příznivé investiční a podnikatelské prostředí, aby bylo možné podnitit investice soukromého sektoru. Z průzkumů uskutečněných mezi investory⁽⁸⁾ jednoznačně vyplývá, že je nutné vyvinout v tomto ohledu mnohem větší úsilí, aby byla Afrika lépe schopna obstát ve světové konkurenci, pokud jde o přilákání investičního kapitálu. Právní stát, boj proti korupci, nezávislé soudnictví, předvídatelnost v oblasti zdanění a mír a stabilita – to vše jsou hlavní faktory, které ovlivňují rozhodnutí domácích i zahraničních investorů. Odhaduje se, že v nestabilních státech jsou náklady na založení podniku zhruba třikrát vyšší než v jiných zemích, což do značné míry odrazuje od soukromých investic⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Viz mj. zpráva Světové banky *Doing Business 2017*.

⁽⁹⁾ Strategická zpráva *The Makings of an African Century*, Evropské centrum politické strategie, 2017.

3.4. Ve svém stanovisku Klíčová úloha obchodu a investic při plnění a provádění cílů udržitelného rozvoje⁽¹⁰⁾ EHSV uvedl, že „provádění cílů udržitelného rozvoje bude vyžadovat přímé zapojení občanské společnosti, zejména proto, že se tím podpoří právní stát a pomůže v boji s korupcí“. V tomtéž stanovisku také zdůraznil, že je nezbytné budovat infrastrukturu v Africe, což v současnosti provádí Čína. Intenzita vnitřního obchodu v rámci Afriky je nízká, zejména co se týče zemědělských produktů, a představuje 10–15 % veškerého afrického obchodu. Tento podíl se snad zvýší v souvislosti s prováděním dohody WTO o usnadnění obchodu z roku 2017.

3.5. Podle prognóz musí být na provádění cílů udržitelného rozvoje v Africe každoročně vynaloženy finanční prostředky ve výši přibližně 600 miliard USD⁽¹¹⁾. I při zapojení zahraničních investic a oficiální rozvojové pomoci bude udržitelný rozvoj v Africe záviset na vygenerování a mobilizaci domácích zdrojů. Tyto zdroje jsou založeny na dlouhodobých investicích a dlouhodobém vytváření hodnot, aby bylo možné docílit kvalitní zaměstnanosti a místních a regionálních hodnotových řetězců. Důležitou hnací silou růstu v Africe je lepší vzdělávání a soukromá spotřeba, což znamená, že pro dosažení rozvoje bude mít zásadní význam vytvoření trhů (tj. nalezení spotřebitelů) pro vlastní produkty přímo v Africe. Podstatnou roli hraje veřejná infrastruktura, aby bylo možné podpořit také dlouhodobé soukromé investice.

3.6. EHSV poukazuje na význam programu Erasmus+ pro to, aby byl většímu počtu mladých Afričanů poskytnut přístup k vyššímu vzdělávání.

3.7. Neměla by být opomíjena spojitost mezi hospodářským rozvojem a migrací. Z uskutečněných studií⁽¹²⁾ vyplývá, že důvod k odchodu do zahraničí slábně, jakmile příjmy na obyvatele dosáhnou určité výše (podle toho, o jakou studii jde, se tato výše pohybuje mezi 6 000 a 10 000 USD na obyvatele ročně). Pomineme-li skutečnost, že většina migračních přesunů v Africe probíhá v rámci tohoto kontinentu, je z těchto údajů patrné, že je nutné vést takovou rozvojovou politiku, jejímž cílem bude zaručit lidem důstojné životní podmínky, zaměstnání a perspektivy v jejich vlastní zemi. Realizace tohoto cíle bude nesmírně obtížná, jelikož podle demografických předpovědí budou v roce 2050 v Africe žít 2,5 miliardy lidí⁽¹³⁾.

3.8. V cílech udržitelného rozvoje se uvádí, že je třeba dosáhnout rovnosti žen a mužů a posílit postavení žen a dívek, aby byly soběstačné. Výzvy v oblasti rozvoje, kterým v současnosti čelíme, mají specifický genderový aspekt, který by měl být posuzován při tvorbě politik a zohledňován při jejich provádění.

3.9. Obrovským problémem je korupce, a to nejen v Africe. Je nutné podpořit řádnou správu ekonomických a finančních záležitostí tím, že se posílí transparentní nakládání s veřejnými prostředky, bude vytvořen důvěryhodný systém pro potírání korupce, který se bude opírat o nezávislost soudnictví, a zlepší se podnikatelské prostředí a podmínky pro dosažení sociálního pokroku.

3.10. Organizovaná občanská společnost by mohla sehrát významnou roli v oblasti dohledu. Posílení úlohy nevládních organizací, odborových svazů a podnikatelských sdružení a podpora takovýchto iniciativ v partnerských zemích umožňuje prosadit řádnou správu věcí veřejných, spravedlnost a demokratizaci.

3.11. Evropa v Africe ztrácí své postavení ve srovnání s ostatními globálními aktéry, jako je například Čína, která na tomto kontinentu investovala miliardy. Členské státy EU se obávají, že budou hrát druhořadou roli. Pokud by se Evropa i Čína při své angažovanosti v Africe nesoustřeďovaly pouze na zisk, nýbrž také na zajištění udržitelného rozvoje a důstojné životní úrovně na tomto kontinentu, pak by to mohlo zmírnit důvod k odchodu do jiných částí světa.

3.12. EHSV vyzývá k tomu, aby byl uplatňován přístup „od pomoci k investicím“, což znamená přesunout pozornost z poskytování pomoci na podporu samostatných a nezávislých hospodářských subjektů a mezikontinentálních hospodářských projektů založených na spolupráci za rovných podmínek a také na součinnost s nimi.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 27.

⁽¹¹⁾ Dokument *Afrika und Europa – Neue Partnerschaft für Entwicklung, Frieden und Zukunft – Eckpunkte für einen Marshallplan mit Afrika*, německé spolkové ministerstvo pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, a dokument *Economic Development in Africa Report 2016*, Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD).

⁽¹²⁾ Viz například Clemens M., *Does Development Reduce Migration?*, 2014 (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

⁽¹³⁾ *Africa's Development Dynamics 2018: Growth, Jobs and Inequalities*, Komise Africké unie a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), 2018.

3.1.3. V důsledku toho, že některé konzervativní organizace (například církve) zaujímají zdráhavý postoj k usměrňování populačního růstu, se komplikuje možnost vypracovat strategii udržitelného hospodářského a sociálního růstu.

4. Investice

4.1. Politika, již EU uplatňuje ve vztahu k Africe, se po řadu let vyznačovala dobrými úmysly a nesplněnými sliby. V souvislosti s uprchlickou krizí se však prudce zvýšil zájem o zavedení nové strategie pro spolupráci s tímto kontinentem. EU hodlá v Africe více investovat a zintenzivnit vzájemné obchodní vztahy, poněvadž v další fázi je třeba navázat skutečné hospodářské partnerství. Toto partnerství by mělo být založeno na pojetí rovných příležitostí a v jeho rámci by měly být zohledňovány zjevné rozdíly mezi Afrikou a Evropou.

4.2. Investice do Afriky neproudí rovnoměrným způsobem, což odráží celosvětovou nejistotu, přičemž příliv přímých zahraničních investic je kolísavý a nevykazuje výraznou vzestupnou tendenci, jak by bylo zapotřebí. V roce 2016 směřovalo celkem 58 % veškerých přímých zahraničních investic do Jižní Afriky, Nigérie, Keni, Egypta a Maroka, zatímco méně rozvinuté a méně stabilní země se potýkají se systémovými problémy, které jim brání přilákat soukromé investice.

4.3. EU je v Africe největším investorem – její členské státy vynakládají zhruba 40 % přímých zahraničních investic (v roce 2016 dosáhly výše 291 miliard EUR) ⁽¹⁴⁾. Vzhledem ke značnému hospodářskému pokroku, který Afrika učinila v uplynulých dvou desetiletích, a k jejímu potenciálu do budoucna by se však jednoznačně dalo udělat mnohem více. Z demografických prognóz týkajících se Afriky jasně vyplývá, že je rovněž nezbytné vytvořit miliony nových, kvalitních pracovních míst, zejména pro mladé lidi vstupující na trh práce. Makroekonomické ukazatele samy o sobě nepřinesou lepší životní úroveň pro všechny. Prostřednictvím politických opatření je nutné zajistit, aby hospodářský rozvoj pomáhal zvyšovat životní úroveň veškerého obyvatelstva.

4.4. Pro dosažení udržitelného rozvoje a vytvoření kvalitních pracovních míst pro obyvatele Afriky – jejichž počet se má do roku 2050 zdvojnásobit – je nezbytné zvýšit zejména veřejné a soukromé investice.

4.5. Investice se staly stěžejním aspektem pro budoucí rozvoj Afriky a budou patřit k probíraným bodům v rámci jednání o dohodě, která naváže na dohodu z Cotonou. S ohledem na existenci velkého množství nástrojů mohou mít zvlášť velkou přidanou hodnotu jednání o investičním režimu, v jehož rámci budou náležitě chráněni investoři a současně bude věnována stejná pozornost plnění závazků v oblasti udržitelnosti, především co se týče lidských práv, ochrany životního prostředí a zajištění důstojné životní úrovně.

4.6. EU má v úmyslu navýšit v příštím rozpočtovém období finanční podporu určenou Africe na 40 miliard EUR (tj. 46,5 miliard USD). Očekává se, že se tyto prostředky posléze znásobí soukromými investicemi. EU chce jakožto pobídku poskytnout záruky proti rizikům, jež mají soukromý sektor přimět k tomu, aby se angažoval a investoval v afrických zemích. Tyto investice, které zjevně sledují cíle v oblasti udržitelnosti vymezené v Agendě 2030 a umožňují jejich dosažení, by měly být podporovány přednostně. Vedle systému záruk proti rizikům je nutné vytvořit také vhodný systém kontrol a monitorování, jehož účelem bude zajistit realizaci cílů udržitelného rozvoje. EHSV důrazně doporučuje, aby se organizovaná občanská společnost podílela na boji proti zneužívání evropských finančních prostředků.

4.7. Potenciální investoři, zejména ti z řad malých a středních podniků, poukazují na to, že v investičním prostředí panuje nedostatečná důvěra, co se týče politické stability, spravedlnosti, práv duševního vlastnictví, přístupu na trhy a stavu provádění obchodních dohod.

4.8. EHSV doporučuje vytvořit investiční fond po vzoru Evropského sociálního fondu, který bude coby spoluinvestor doplňovat soukromé a veřejné investice. Tento fond by měl být založen na kritériích a zásadách Agendy 2030 a na dodržování mezinárodně uznávaných základních standardů ⁽¹⁵⁾. Projekty, které z něj budou podporovány, by měly být monitorovány a zaznamenávány v centrálních registrech či platformách. EHSV zdůrazňuje, že v souvislosti se všemi projekty je nutné ještě těsněji spolupracovat s organizovanou občanskou společností (zejména EHSV) ohledně uplatňovaných etických hodnot.

⁽¹⁴⁾ Eurostat, 2018.

⁽¹⁵⁾ Například Tripartitní deklarace o principech týkajících se nadnárodních společností a sociální politiky.

4.9. EHSV se vyslovuje pro to, aby bylo vytvořeno takové prostředí, v němž budou mít africké i evropské mikropodniky a malé a střední podniky snazší přístup k finančním prostředkům, bude existovat lepší právní rámec pro veřejné i soukromé investice, budou efektivněji fungovat systémy zadávání veřejných zakázek, investice budou přinášet prospěch lidem v místních ekonomikách a podporovat vytváření kvalitních pracovních míst v dané zemi a budou prosazovány nezbytné mezinárodní standardy.

4.10. Je rovněž třeba posílit finanční struktury v Africe, aby bylo možné podpořit dlouhodobé financování. Jedná se o důležitý předpoklad trvalého a udržitelného rozvoje. Mimoto je třeba uvést, že v řadě evropských zemích přispěly k rozvoji podstatnou měrou například družstevní banky a investice v Evropě byly podporovány národními rozvojovými bankami, které rovněž zajišťují finanční prostředky obcím. Prostřednictvím těchto opatření financovaly evropské země především sociální a místní veřejnou infrastrukturu, která byla důležitým základem nejen pro soukromé investice a trvalý hospodářský růst, ale také pro rozvoj evropského modelu sociálního státu.

4.11. EU a její členské státy by měly své finanční nástroje zaměřit na konkrétní cíle a instituce, aby se zamezilo destruktivní hospodářské soutěži. Soupeření mezi různými evropskými a mezinárodními institucemi vedlo k nedorozuměním a problémům při přístupu na africké trhy. Je nezbytné zajistit rozsáhlejší společnou a přímou angažovanost, kontrolu a transparentnost. V tomto ohledu by mohla občanská společnost sehrát institucionální úlohu nezávislého pozorovatele.

4.12. Investiční politika na podporu evropských soukromých investic v Africe by měla být v první řadě zaměřena na vytvoření regionálních hodnotových řetězců vyrábějících produkty, které mohou být spotřebovávány především v Africe, čímž vzniknou domácí trhy. Mohl by tak být duplikován model růstu, který existoval v Evropě v desetiletích po druhé světové válce, kdy rozvoj evropského průmyslu do značné míry závisel na domácích trzích.

4.13. Africké a evropské nevládní organizace, zejména ty s africkými kořeny, by mohly plnit úlohu prostředníka v oblasti hospodářského rozvoje a mohly by se podílet na podpoře udržitelného hospodářského rozvoje ve svých zemích původu.

5. Obchod

5.1. EU je i nadále největším obchodním partnerem Afriky – připadá na ni 36 % veškerého vývozu, přičemž za ní následují Čína a USA. Evropská komise hodlá tuto spolupráci zintenzivnit a dát jí nový smluvní základ.

5.2. Jakožto hlavní obchodní partner Afriky chce EU africkým zemím poskytnout nejvelkorysejší obchodní preference, a to buď prostřednictvím svého systému všeobecných celních preferencí (a iniciativy „Vše kromě zbraní“ u nejméně rozvinutých zemí, z nichž mnohé se nacházejí v Africe), nebo prostřednictvím dohod o volném obchodu a zejména dohod o hospodářském partnerství, které jsou v první řadě zaměřeny na rozvoj.

5.3. Nicméně na rozdíl od ustanovení nové generace dohod EU o volném obchodu a dohod o hospodářském partnerství s karibskými státy nezahrnují tytéž dohody v případě afrických zemí mechanismy pro dialog s organizovanou občanskou společností. Dohody o volném obchodu se severoafrickými zeměmi dosud neobsahují ustanovení o domácích poradních skupinách ani kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji. Dohody o hospodářském partnerství, které se týkají rozvoje, pak zase neobsahují ustanovení o vytvoření poradního výboru na podporu dialogu s nestátními subjekty o udržitelném provádění a dopadu těchto dohod.

5.4. Spolupráce a dialog s organizovanou občanskou společností může probíhat také mimo obchodní dohody (nebo souběžně s nimi). Vzhledem k tomu, že obchodní a investiční vztahy mezi EU a Afrikou mají podporovat udržitelný rozvoj, by měly být zapojeny všechny zainteresované strany, nikoli pouze státní subjekty.

5.5. Ze stávající struktury obchodu mezi Afrikou a Evropou plynou určité problémy z hlediska rozvoje. Ne všechny dohody o hospodářském partnerství jsou skutečně uplatňovány partnerskými zeměmi, a to i když jsou ratifikovány. Neděje se tak zcela bez důvodu – byly totiž hlášeny četné případy, kdy dovoz z Evropy potlačuje rozvoj místních podniků a odvětví⁽¹⁶⁾. Pro partnerské země, které byly v minulosti schopny regulovat svá hospodářská odvětví díky preferenčním

⁽¹⁶⁾ Viz například

https://www.deutschlandfunk.de/das-globale-huhn-ghanas-bauern-leiden-unter-gefluegel.766.de.html?dram:article_id=433177,
https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/wirtschaft/international/835163_Was-Altkleider-fuer-Afrikas-Wirtschaft-bedeutet.html
či <https://www.dialog-milch.de/im-fokus-eu-milchpulver-und-der-milchmarkt-in-afrika/>.

systémům, představuje rozsáhlejší volný obchod jednoznačnou strukturální změnu. Mimoto jsou dohody o hospodářském partnerství sjednávány s hospodářskými bloky, přičemž jednotlivé země se nacházejí v rozdílné situaci, a mohlo by tedy být vhodné zaujmout k nim v rámci obchodní politiky odlišný přístup. V neposlední řadě by s komplexními obchodními dohodami jako takovými mohly být spojeny organizační potíže, a to co se týče jednání s rozvojovými a nově industrializovanými zeměmi.

5.6. Rozsáhlejší zapojení občanské společnosti by mělo důsledky z hlediska budování kapacit a nákladů, jimiž je třeba se zabývat, aby bylo možné zavést účinné mechanismy spolupráce. EU by měla část svých prostředků určených na rozvoj obchodu (mohlo by být stanoveno určité procento) vyčlenit na podporu účasti občanské společnosti, sociálního dialogu a budování kapacit v souvislosti s úsilím o zaručení udržitelnosti obchodu a investic.

5.7. Afrika se rovněž snaží uzavřít africkou kontinentální dohodu o volném obchodu (AfCFTA), a vytvořit tak jednotný africký trh. Tuto dohodu již podepsalo přes 40 zemí a řada státních a nestátních subjektů v celé Africe jí přikládá mimořádný význam. Měla by umožnit posílení vnitřního obchodu v rámci Afriky a regionální a kontinentální integraci a rozvoj nejdůležitějších hospodářských odvětví po celé Africe. EU může tyto snahy účinně podpořit a pomoci zajistit, aby její preferenční obchodní režimy s africkými zeměmi a regiony (dohody EU o volném obchodu se severní Afrikou, dohody o hospodářském partnerství a systém všeobecných celních preferencí) podporovaly kontinentální integraci v oblasti obchodu, aby mohla být nakonec uzavřena obchodní dohoda mezi oběma kontinenty.

6. Na cestě k nové alianci mezi Afrikou a Evropou

6.1. Afrika nepotřebuje charitu, nýbrž skutečné a spravedlivé partnerství, jak se uvádí v návrhu na vytvoření aliance mezi Evropou a Afrikou pro udržitelné investice a zaměstnanost, který byl předložen v září 2018. Podle tohoto návrhu by to jen v příštích pěti letech v Africe přispělo k vytvoření až deseti milionů pracovních míst. Tato pracovní místa musí samozřejmě zaručit takové příjmy, které umožní důstojnou životní úroveň. Cílem aliance je uvolnit soukromé investice a prozkoumat obrovské příležitosti, které mohou stejnou měrou přinést užitek lidem a ekonomikám v Africe i v Evropě. EU by měla zvážit, zda by bylo možné postupně přetavit četné obchodní dohody mezi EU a Afrikou v mezikontinentální dohodu o volném obchodu, a to coby ekonomické partnerství mezi rovnocennými partnery. Aliance je tedy důležitým politickým signálem. Toto partnerství by mělo být založeno na rovnocenném postavení, přihlížet k rozdílům a brát v potaz příslušné schopnosti.

6.2. Aby vznikla skutečná aliance, musí na obou stranách proběhnout diskuse a obě strany musejí prokázat větší porozumění a zajistit rozsáhlejší koordinaci a spolupráci. Dále je nezbytné, aby:

- Afrika převzala odpovědnost,
- se nejednalo pouze na úrovni vlád,
- byly zapojeny všechny nestátní subjekty,
- byl sledován cíl zajištění důstojných životních podmínek pro všechny obyvatele Afriky.

7. Dohoda navazující na dohodu z Cotonou a úloha občanské společnosti

7.1. Evropská komise zahájila jednání o novém ambiciózním partnerství se 79 státy AKT. Státy AKT i EU oceňují „politický rozměr“, který byl v rámci dohody z Cotonou zaveden, a chtějí ho zachovat. Je zaměřen na politický dialog o vnitrostátních, regionálních a globálních záležitostech společného zájmu a angažovanosti ve prospěch lidských práv, řádné správy věcí veřejných a míru a stability.

7.2. Tyto nové, spravedlivé obchodní vztahy, které budou navázány s africkými zeměmi, by měly podporovat důstojné pracovní podmínky a poskytování veřejných služeb. Obchodní politika musí zaručit plné respektování a plnou ochranu lidských práv, kvalitních pracovních míst a životního prostředí a musí rovněž zohledňovat potřeby méně rozvinutých zemí v oblasti rozvoje. Obchod může skýtat vynikající příležitosti pouze v případě, že bude vytvářet kvalitní pracovní místa a podporovat udržitelný růst. V rámci každé obchodní dohody je nutné zajistit zapojení organizované občanské společnosti, řádnou správu věcí veřejných a transparentnost.

7.3. EHSV sehrál významnou roli při podpoře vztahů občanské společnosti v rámci dohody z Cotonou. Nyní je důležité, aby se pokračující a ještě rozsáhlejší zapojení EHSV a jeho struktur stalo podstatnou součástí dohody, která na dohodu z Cotonou naváže. Občanská společnost EU tak bude mít možnost pomoci občanské společnosti afrických zemí, aby se tyto země staly spolehlivými a důvěryhodnými partnery pro investory.

V Bruselu dne 12. prosince 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrat k „užité hodnotě“:
nové vyhlídky a výzvy pro evropské výrobky a služby**

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2020/C 97/04)

Zpravodaj: **Dimitris DIMITRIADIS**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24. 1. 2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	19. 11. 2019
Přijato na plenárním zasedání	11. 12. 2019
Plenární zasedání č.	548
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	191/3/4

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) se domnívá, že poskytování inovativních, vysoce specializovaných výrobků a služeb s široce uznávanými a certifikovanými klíčovými vlastnostmi, které vyhovují potřebám spotřebitelů a požadavkům na sociální a environmentální udržitelnost, se může stát podstatou i zaměřením moderní evropské konkurenceschopnosti. Cílem tohoto stanoviska je vymezit evropskou identitu v souladu s celosvětovými systémovými socioekonomickými změnami.

1.2. EHSV zastává názor, že nejnovější vývoj opět staví užitnou hodnotu do popředí současné hospodářské soutěže. To poslouží udržitelné obnově evropské produkce ve všech sektorech a průmyslových odvětvích. Vedle svého dobře zdokumentovaného socioekonomického dopadu se evropské malé a střední podniky mohou stát důležitým faktorem pro nové vymezení pozice Evropy v současné distribuci práce, která bude reagovat na celosvětovou poptávku po různorodosti.

1.3. „Návrat užité hodnoty“ je v souladu se základními atributy Evropy, jež se vyznačuje značnou sociokulturní, zeměpisnou a klimatickou rozmanitostí. Zdůrazňuje, že je důležité zaměřit se na vysoce specializované produkty a služby. V zájmu hospodářské soutěže by výrobní procesy měly rovněž být v souladu s politikami v oblasti sociální a environmentální udržitelnosti.

1.4. Vzhledem k masivním úsporám z rozsahu v rozvíjejících se a rozvojových ekonomikách a k popírání sociální i environmentální odpovědnosti spolu s návratem agresivního protekcionismu v řadě vyspělých zemí je zavedení specializovaných, kvalitativně zaměřených a udržitelných výrobních vzorců pravděpodobně nejlepší (ne-li jedinou) cestou z této pastí, a to nejen pro Evropu, nýbrž i pro celý svět.

1.5. Závěrem EHSV doporučuje politické zásahy v těchto směrech: i) vnitrostátní vlády i orgány EU by měly uplatňovat kombinaci politik zaměřených na užitnou hodnotu, které by byly územně uzpůsobeny místním charakteristikám a potřebám, ii) je třeba vypracovat obdobně ambiciózní průmyslovou politiku pro Evropu a podporovat vytváření klastrů a kooperací (částečně) autonomních výrobců, čímž by zachování různorodosti bylo vyváženo úsporami z rozsahu ve specifických, pečlivě zvolených úsecích životního cyklu výrobků, iii) aby bylo možné prosazovat oběhové hospodářství, je nutné zevšeobecnit systém průmyslové symbiózy, iv) je třeba zlepšit přístup k finančním prostředkům tím, že bude prováděn akční plán unie kapitálových trhů a budou prosazovány nástroje mikrofinancování a přístupy v oblasti bankovníctví založené na ekologii a užité hodnotě.

1.6. Jak odborné vzdělávání a příprava, tak celoživotní učení jsou nástroji pro vytváření sítí a klastrů, jejichž cílem je snížit náklady lidského rozvoje, a zároveň jsou způsobem, jak posílit zásadní horizontální dovednosti.

1.7. Další oblastí pro politickou intervenci je přístup k údajům a schopnost s nimi nakládat. Zajištění digitální svrchovanosti a současně soukromí fyzických a právnických osob však může představovat z technického i právního hlediska obtížný úkol. Na druhou stranu potřebují mít výrobci a poskytovatelé služeb rovněž možnost i schopnosti využívat potřebné metody a postupy, ať už digitalizované či nikoli. Vedle poskytování otevřeného softwaru nás tato diskuse vede zpět k potřebě odborného vzdělávání a přípravy a celoživotního učení.

2. Souvislosti stanoviska

2.1. „Užitná hodnota“ je odpovědí na otázku „K čemu je výrobek nebo služba užitečná?“. V širším, holistickém smyslu to zahrnuje všechna pozitivní i negativní použití, ať už přímo související či nepřímá. Pojem užitná hodnota odkazuje na všechny skutečné, objektivně a/nebo subjektivně vnímané vlastnosti výrobku nebo služby během celého životního cyklu („od vzniku až po zánik“). Vše hmotné i nehmotné, co má užitnou hodnotu, je „ekonomickým statkem“. V éře „komercializovaného hospodářství“ vytlačila směnná hodnota (cena) užitnou hodnotu ze středu fungování trhu, v důsledku čehož byla užitná hodnota přinejlepším dána směnnou hodnotou.

2.2. Vzhledem ke zrychlenému růstu produktivity práce se v současnosti lidské potřeby postupně mění, více se soustředí na uspokojení touhy po různorodosti než po množství, neboť ta je na předních světových trzích již dlouho nasycena. Preference spotřebitelů se obecně přesouvají směrem k výrobkům a službám s konkrétními, diferencovanými a certifikovanými vlastnostmi. To je typické i pro trhy v rozvíjejících se zemích a pro zvláštní segmenty místní poptávky závislé na věku, vzdělání, profesi, stupni urbanizace atd.

2.3. Není překvapivé, že nejnovější technologický a procesní pokrok má za cíl zvýšení produktivity, a to nejen z hlediska výroby v masovém měřítku, nýbrž především z hlediska produkce různorodé kvality, díky čemuž lze lépe přímo sladit výrobu a stávající preference.

2.4. Čím dál rychlejší technické změny rovněž vedou k tomu, že zboží ztrácí svou typickou obchodní povahu a nastává proces jeho postupného odstraňování z trhu, přestože se to v různých odvětvích projevuje v různé míře. V důsledku toho všeho se užitná hodnota vrací do popředí současné hospodářské soutěže, což by mohlo posloužit jako základ pro udržitelné obnovení evropské produkce ve všech odvětvích.

2.5. Orgány EU tyto strukturální proměny patrně vnímají. Sdělení Komise COM(2017) 479 se zaměřuje na potřebu investovat do inteligentního, inovativního a udržitelného evropského průmyslu. EHSV reagoval vyžádaným stanoviskem ⁽¹⁾, v němž zdůraznil potřebu pomoci malým a středním podnikům při rozšiřování a potřebu stimulovat příslušné inovace.

2.6. V nejnovějším průzkumném stanovisku EHSV žádá o „holistický přístup, který umožní sladit hospodářský růst, klima, výzvy v oblasti životního prostředí a společenské problémy v koncepci „spravedlivého přechodu“. Na základě toho vyzval Výbor Komise a členské státy, aby „pro řešení problémů přijaly dlouhodobou a komplexní strategii s globální vizí“, neboť „atraktivita Evropy musí být prioritou každé průmyslové politiky založené na inovacích a konkurenceschopnosti“ ⁽²⁾.

2.7. Co se týče dilematu „vysoké náklady vs. boj se skleníkovým efektem“, nedávné stanovisko EHSV z vlastní iniciativy zabývající se zajištěním souladu mezi politikami v oblasti klimatu a energetiky z pohledu průmyslových odvětví ⁽³⁾ zkoumá technickou a právní proveditelnost kompenzačních opatření v oblasti přeshraničního obchodu ve vztahu k interním cenám emisí skleníkových plynů. EHSV v tomto dokumentu Komisi doporučil, aby se více zabývala tímto tématem a dalšími politickými alternativami, jako jsou reformovaný systém obchodování s emisemi, regulační opatření na hranicích v souvislosti s uhlíkem či sazba DPH upravená podle uhlíkové náročnosti.

2.8. Toto stanovisko z vlastní iniciativy jde však ještě dále. Pojednává o tom, co všechno by měl komplexní přístup k průmyslové politice zahrnovat, aby se evropská produkce výrobků a služeb vrátila do globálního kontextu, a to na základě modelu ekologického a sociálního otevřeného trhu, který odpovídá tradici i budoucnosti EU.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 70.

⁽²⁾ Úř. věst. C 197, 8.6.2018, s. 10.

⁽³⁾ Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 59.

3. Mikro úroveň

3.1. Zmíněné strukturální změny znovu podtrhují „užitečnost“ malých a středních podniků: vedle svého dobře zdokumentovaného socioekonomického dopadu – tj. značného navýšení přidané hodnoty v moderní společnosti a vytváření nových pracovních míst – se mohou malé a střední podniky rovněž stát hlavním faktorem v opětovném získání postavení evropské produkce, a to díky svojí schopnosti reagovat na specifické potřeby nikových trhů a stoupající celosvětové poptávce po různorodosti.

3.2. Uznání současného významu malých a středních podniků ovšem automaticky neznamená, že se stanou méně zranitelnými. Jedním z cílů tohoto stanoviska je proto pomoci nalézt nové způsoby, jak podpořit malé a střední evropské výrobce při překonávání znevýhodnění souvisejících s rozsahem. EHSV opětovně vyzývá k podpoře nových metod vytváření sítí, klastrů a kooperací zachovávajících autonomii výrobců v zájmu produkce výrobků diferencované kvality, přičemž některé úseky životního cyklu produkovaného výstupu budou zajišťovány společně za využití úspor z rozsahu. To by mohlo platit například při navrhování a propagaci výrobků, při zřizování podnikatelských inkubátorů a předběžných inkubátorů, a pokud jde o dopravu a logistiku, přístup k finančním zdrojům, přístup k datům velkého objemu a specializovaným databázím a jejich využívání a vzájemné propojení v kontextu oběhového hospodářství.

3.3. Zlepšení přístupu k finančním zdrojům a službám je pro evropské podniky, zejména malé a střední podniky, zásadní. Provedení akčního plánu unie kapitálových trhů má zásadní význam, neboť přináší nástroje mikrofinancování pro účely inovací, začínajících podniků a nekótovaných společností, stejně jako metody, jak usnadnit vstup na veřejné trhy a získat na nich kapitál atd. Kromě toho by vzhledem k důležitosti environmentálních a sociálních aspektů souvisejících se zbožím a službami (ať už přímo, nebo nepřímo) měly být v oblasti bankovníctví dále podporovány přístupy založené na ekologiii a užité hodnotě. Při zavádění zásad udržitelnosti do fungování malých a středních podniků by se jako velmi užitečná mohla prokázat vhodná centra kompetencí.

3.4. Zvláštní pozornost by rovněž měla být věnována přechodu na oběhové hospodářství a motivaci výrobců k tomu, aby spolupracovali a účinně sdíleli zdroje. Za tímto účelem a v zájmu důrazu na poskytování co nejobektivnějších informací evropským spotřebitelům EHSV poukazuje na význam vytváření ekologických průmyslových parků a zón. Společenství výrobních podniků a poskytovatelů služeb může posílit environmentální i hospodářskou výkonnost díky spolupráci na řešení problémů souvisejících se životním prostředím a zdroji, např. s energií, vodou a surovinami. Takováto územní „symbióza“ podporuje sdílení zdrojů mezi subjekty v tomtéž odvětví nebo i napříč různými odvětvími.

3.5. Přínosy průmyslové symbiózy se promítají do všech stupňů udržitelnosti – rozšiřování obousměrných vazeb mezi průmyslovými parky a výrobními zónami mění náklady na odstraňování odpadu a jeho zpracování v zisky díky snížení nákladů na suroviny, maximalizaci využití nedostatečně využitých zdrojů a zařízení, rozprostření nákladů na novou infrastrukturu a investicím do spolupráce se zúčastněnými stranami ze stejného odvětví nebo i z jiných odvětví.

3.6. Kromě toho se řízení zdrojů stává zdrojem inovací, které přidávají hodnotu „neužitečným“ nebo „nevyužitelným“ zdrojům a otevírají nové obchodní příležitosti a současně umožňují zajistit soulad s právními předpisy a odstranit riziko finančních sankcí. Stejně důležité jsou přínosy pro životní prostředí: díky průmyslové symbióze se snižuje spotřeba surovin, čisté množství odpadu a uhlíkové emise, aniž by se tak dělo na úkor hospodářské činnosti. Tyto faktory mohou posloužit jako východisko pro rozpoznatelnou globální certifikaci konečných výstupů s cílem ještě více vyzdvihnout kvalitu evropských výrobků a služeb.

3.7. Zlepšení schopnosti evropských podniků, zejména malých a středních výrobců, účinně nakládat s veškerými příslušnými údaji a informacemi (novým relevantním pojmem je „podniková inteligence“) zvyšuje jejich šanci na přežití, ale i jejich schopnost přizpůsobit se měnícímu se globálnímu trhu:

- inteligentnější využívání zdrojů je zajištěno díky tomu, že údaje o stavu výrobků, jako jsou například vozidla či jiná strojní zařízení, poskytované v reálném čase umožňují společně odhalit případná selhání a v souladu s tím předvídat údržbu a opravy, a prodlužovat tím životnost výrobků;
- výsledkem probíhajícího přechodu na oběhové hospodářství je větší bezpečnost dodávek, tzn., že nižší závislost na primárních zdrojích a větší využívání recyklovaných statků vedou k tomu, že společnosti jsou méně vystaveny kolísajícím cenám surovin, a díky tomu jsou odolnější;

- poskytování výrobků jako služby za použití senzorů, které monitorují jejich používání – spotřebitelé tak mohou hradit poplatky v závislosti na spotřebě, zatímco společnosti jsou stále vlastníky výrobku, a takto mohou být výrobky používány po delší dobu a spotřebitelé platí pouze za to, co skutečně využívají;
- zvýšená flexibilita a konkurenceschopnost coby výsledek náležitého řešení výzev, jako jsou zvýšená volatilita, interakce se zákazníkem a jeho loajalita či nákladné odstraňování odpadu;
- nové způsoby kreativní interakce se zákazníky, díky nimž mohou společnosti navázat se zákazníky bližší klientský vztah a účinněji přizpůsobovat výrobky a služby.

3.8. V neposlední řadě se vytváření sítí a klastrů uplatňuje rovněž při rozvíjení požadovaných dovedností mezi zaměstnanci. Středisko Cedefop zdůrazňuje potřebu větší spolupráce, zejména při učení se prací a mezi institucemi odborného vzdělávání a přípravy, univerzitami, výzkumnými středisky a společnostmi. Je třeba posilovat horizontální dovednosti prostřednictvím procesu počátečního i celoživotního vzdělávání, aby bylo možné vytvářet pružnější výrobní procesy a posílit kreativitu a inovace, a to i ve vztahu k digitální transformaci atd.

4. Makro úroveň

4.1. Opětovná industrializace ve smyslu znovuvybudování víceodvětvové výrobní struktury v Evropě začala být zdůrazňována po období deindustrializace a nárůstu externího zajišťování výroby v jiných, převážně mimoevropských regionech. Obnova rozmanitého a produktivního udržitelného „ekosystému“ je uznávána jako zdroj mnoha příznivých účinků na socioekonomický rozvoj. Důvodem je to, že: i) vytváří produktivní vazby oběma směry, ii) posiluje místní trhy, iii) snižuje míru produkční závislosti, čímž podporuje odolnost místního hospodářství, a iv) podněcuje mezioborovou aktivitu v oblasti výzkumu a vývoje s cílem posílit inovace ve vztahu k výrobním procesům a charakteristikám nabízených výrobků a služeb.

4.2. Aby bylo možné obnovit evropskou produkci a využít stávajícího celosvětového trendu relokalizace, je nutné znovu potvrdit evropskou konkurenceschopnost v rámci současných internacionalizovaných trhů. Globální hodnotové řetězce procházejí významnými změnami: i) od celosvětové finanční krize se setrvale zkracují, ii) „regionalizace“ představuje strategii, jak se přiblížit hlavním spotřebitelským trhům, iii) dochází k restrukturalizaci po prostorovém rozpadu výrobních řetězců.

4.3. Upřednostňování kvality před cenou a ztráta typicky komerčního charakteru zboží je v souladu se základními atributy Evropy – oblasti, která se vyznačuje sociokulturní, zeměpisnou a klimatickou rozmanitostí a v níž zároveň (možná právě proto) hrají malé a střední podniky i nadále významnou úlohu coby „zesilující faktory“ hospodářství. Poskytování inovativních, vysoce specializovaných výrobků a služeb s široce uznávanými a certifikovanými klíčovými vlastnostmi, které vyhovují potřebám spotřebitelů a jsou v souladu se sociální a environmentální udržitelností, se tudíž může stát podstatou i zaměřením moderní evropské konkurenceschopnosti.

4.4. Tento argument je o to přesvědčivější, vezmeme-li v potaz nově vznikající bipolární svět: masivní úspory z rozsahu v rozvíjejících se a rozvojových ekonomikách a popírání sociální i environmentální odpovědnosti spolu s návratem agresivního protekcionismu v řadě vyspělých zemí, přičemž Evropa vězí někde uprostřed (má na ni například vliv obchodní válka mezi USA a Čínou). Nebývalé technologické, společenské a demografické změny způsobují dramatickou proměnu charakteru a struktury celosvětového hospodářství s nově se objevujícími místními trhy a potřebami. Přizpůsobení se systémovým změnám a přijetí výše zmíněných charakteristik specializované, kvalitativně zaměřené a udržitelné výroby by mohlo být řešením nejen pro Evropu, ale i pro celý svět.

5. Návrh relevantních politik na místní, vnitrostátní a unijní úrovni

5.1. Aby mohly vyřešit všechny výzvy spojené s vymezením evropské identity a potvrzením úlohy evropských výrobků a služeb v celosvětovém hospodářství, musí EU a její členské státy investovat podstatně více zdrojů do výzkumu a vývoje, vzdělávání, infrastruktury, marketingu a inovativních technologií. Za tímto účelem – jak prosazují i evropští sociální partneři, občanská společnost a další zainteresované strany – potřebuje Evropa ambiciózní průmyslovou politiku zaměřenou na inovace, inteligentní regulaci, sociální partnerství, volný obchod a sociální i environmentální odpovědnost.

5.2. Vzhledem k rychle se měnící a stále intenzivnější globální konkurenci je obchodní politika nevyhnutelná. Kromě toho je zásadní pro boj s vnitřně zapříčiněnými selháními trhu. Abychom se však neocitli uvěznění ve spirále protekcionismu, vnitrostátní vlády i orgány EU by měly uplatňovat kombinaci politik zaměřených na užitnou hodnotu, které by byly územně uzpůsobeny místním charakteristikám a potřebám, a to: i) opatření v oblasti normalizace a certifikace za účelem ochrany evropských značek doma i v zámorí; ii) (pro)aktivní ekonomickou diplomacii využívající mezinárodní politické, kulturní a socioekonomické vazby; iii) využívání zadávání zakázek ve veřejném sektoru jako nástroje k prosazování kvalitativních standardů na evropských trzích; iv) podporu nezbytných investic do infrastruktury a institucionálních opatření s cílem dále posílit konkurenceschopnost místní produkce.

5.3. Výše popsání inteligentní regulace trhu by měla jít ruku v ruce s inteligentní průmyslovou politikou na unijní i vnitrostátní úrovni, tj.: i) digitalizací, kybernetizací a aplikacemi umělé inteligence ve výrobě; ii) investicemi do vývoje diferencovanějších a vysoce specializovaných výrobků a služeb; iii) investicemi do technické schopnosti efektivně produkovat různorodé varianty; iv) podporou vytváření klastrů a kooperací (částečně) autonomních výrobců, díky níž by zachování různorodosti bylo vyváženo úsporami z rozsahu ve specifických, pečlivě zvolených úsecích životního cyklu výrobků; v) všeobecným rozšířením systému průmyslové symbiózy s cílem podpořit oběhové hospodářství; vi) dalším posílením vazeb mezi výrobou a výzkumem a vývojem, a to i v méně aplikovaných vědních oborech (viz související diskusi k novému programu Horizont Evropa na období 2020–2025).

5.4. Zejména v případě výše zmíněné podpory cíleného vytváření klastrů a průmyslové symbiózy budou zapotřebí regionálně a odvětvově zaměřené studie, které odhalí úseky místní produkce, kde by bylo možné zavést různé druhy vytváření sítí a kooperací.

5.5. Jak již zaznělo, odborné vzdělávání a příprava i celoživotní učení jsou nástroji pro vytváření sítí a klastrů s cílem dosáhnout úspor z rozsahu ve vztahu k nákladům lidského rozvoje, které musí nést zaměstnavatelé, a rovněž způsobem, jak posílit zásadní dovednosti, které jsou nezbytné pro posílení kreativity, inovací a schopnosti přizpůsobit se v rámci výrobního procesu. Budoucí evropská politika v oblasti odborného vzdělávání a přípravy a celoživotního učení bude muset učinit z těchto horizontálních dovedností na všech úrovních prioritu, a to různými způsoby včetně nových metod učení, využívání nejmodernějších technologií a nových mechanismů financování, což výrobním jednotkám pomůže využívat nejnovějšího dosaženého pokroku a uplatnit jej při vývoji nových diferencovaných výrobků.

5.6. Přístup k údajům a schopnost s nimi nakládat jsou další oblastí politické intervence, jejímž účelem je podpořit evropské výrobce a poskytovatele služeb v reakci na současný vývoj globalizovaných trhů a ve využití jejich komparativní výhody spočívající ve vysoce specializovaném zboží a službách. To je zásadní obzvláště pro malé a střední podniky. Uvolnění přístupu k údajům je nicméně spojeno se zvýšeným rizikem jejich zneužití. Zajištění digitální svrchovanosti a současně soukromí fyzických a právnických osob může představovat z technického i právního hlediska obtížný úkol, je nicméně naprosto zásadní.

5.7. V neposlední řadě musí mít výrobci a poskytovatelé služeb vedle snazšího přístupu k údajům, jejichž množství roste exponenciální rychlostí, také možnost i schopnost využívat potřebnou „sadu nástrojů“ ke správě údajů sestávající z metod a postupů, ať už digitalizovaných či nikoli. Podniková inteligence je v relevantní literatuře poměrně novým pojmem, který přesně popisuje schopnost využívat informace a soubory údajů. Vedle technických a právních zásahů umožňujících poskytování otevřeného softwaru nás tato diskuse vede zpět k příslušným horizontálním dovednostem, jež je třeba rozvíjet prostřednictvím odborného vzdělávání a přípravy a celoživotního učení.

V Bruselu dne 11. prosince 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Společné minimální standardy v oblasti pojištění v nezaměstnanosti – konkrétní krok k účinnému provádění evropského pilíře sociálních práv

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2020/C 97/05)

Zpravodaj: **Oliver RÖPKE**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	15. 3. 2018
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	15. 11. 2019
Přijato na plenárním zasedání	11. 12. 2019
Plenární zasedání č.	548
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	141/65/14

1. Závěry a doporučení

1.1. Na sociálním summitu EU, který se konal dne 17. listopadu 2017 v Göteborgu, byl slavnostně vyhlášen **evropský pilíř sociálních práv**. K tomu, aby se tento pilíř stal skutečností, je nezbytné, aby EU i členské státy podnikly konkrétní kroky, které povedou k jeho účinnému provádění.

1.2. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) poukazuje na **zásadu č. 13 evropského pilíře sociálních práv týkající se dávek v nezaměstnanosti**, podle níž mají nezaměstnaní právo na přiměřenou podporu od veřejných služeb zaměstnanosti, aby se mohli (znovu)začlenit na trhu práce, a na **přiměřenou podporu v nezaměstnanosti po přiměřenou dobu** v souladu se svými příspěvky a vnitrostátními pravidly způsobilosti. Tyto dávky by neměly odrazovat od rychlého návratu do zaměstnání.

1.3. Pojištění v nezaměstnanosti je při všech rozdílech, které v tomto ohledu mezi jednotlivými členskými státy panují, jednou z hlavních součástí sociálních systémů všech členských států. EHSV je zajedno s Komisí, že **lepší standardy vnitrostátních systémů pojištění v nezaměstnanosti** umožňují **lepší fungování trhů práce** a že členskými státem s velkorysejším systémem pojištění v nezaměstnanosti a vyššími výdaji na aktivní politiku a opatření na trhu práce se lépe daří trvale znovuzačlenovat nezaměstnané na trhu práce⁽¹⁾. EHSV zároveň poukazuje na to, že takový systém plní důležitou funkci **automatického stabilizátoru**.

1.4. V současné době panují mezi členskými státy značné rozdíly, pokud jde o dávky v nezaměstnanosti. EHSV odkazuje na společnou zprávu o zaměstnanosti pro rok 2019, v níž se uvádí, že poskytování **přiměřených dávek v nezaměstnanosti po přiměřenou dobu**, které jsou přístupné všem pracovníkům a které doprovází účinné politiky na trhu práce, **je klíčem** k podpoře uchazečů o zaměstnání při přechodu v rámci trhu práce⁽²⁾.

1.5. EHSV stvrzuje svůj požadavek vysokých zaměstnaneckých a sociálních standardů⁽³⁾, a proto doporučuje stanovit vnitrostátní **cíle** v oblasti dávek v nezaměstnanosti. Je třeba je stanovit pro **čistý náhradový poměr, dobu vyplácení dávek v nezaměstnanosti a míru pokrytí**, nicméně EHSV rovněž doporučuje jejich stanovení i pro **další vzdělávání a aktivaci**.

⁽¹⁾ Tematický přehled k evropskému semestru – Dávky v nezaměstnanosti – 2017.

⁽²⁾ COM(2018) 761 final ze dne 21. listopadu 2018, EPSCO Rada ST 7619/2019 INIT ze dne 15. března 2019.

⁽³⁾ Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 165.

1.6. V první fázi by cíle v oblasti dávek v nezaměstnanosti měly být vytyčeny a monitorovány **referenčním postupem** v rámci **evropského semestru**. EHSV opakuje své doporučení, aby měl evropský pilíř sociálních práv vliv také na evropskou správu ekonomických záležitostí⁽⁴⁾. Podle jeho názoru by **doporučení pro jednotlivé země** předložená v rámci evropského semestru měla obsahovat konkrétní cíle z hlediska **čistého náhradového poměru, doby vyplácení dávek v nezaměstnanosti a míry pokrytí**, co se týče dávek v nezaměstnanosti, ale i cíle v oblasti **dalšího vzdělávání a aktivity**. Doporučení pro jednotlivé země vypracovává Komise, rozhoduje o nich Rada a schvaluje je Evropská rada.

1.7. **Základem** pro doporučení pro jednotlivé země by měly být integrované hlavní směry⁽⁵⁾. Podle **hlavních směrů politik zaměstnanosti z roku 2018 (jež platí i pro rok 2019)**⁽⁶⁾, jmenovitě podle **hlavního směru**⁽⁷⁾, by členské státy měly poskytovat nezaměstnaným **přiměřenou podporu v nezaměstnanosti po přiměřenou dobu** v souladu s jejich příspěvky a vnitrostátními pravidly způsobilosti, avšak tato podpora nesmí odrazovat od rychlého návratu do zaměstnání.

1.8. Evropský pilíř sociálních práv je doplněn srovnávacím přehledem sociálních ukazatelů, s jehož pomocí by mělo být monitorováno provádění pilíře tím, že se budou sledovat trendy a dosažený pokrok v členských státech a tyto údaje pak budou použity jako podklad pro potřeby evropského semestru. EHSV doporučuje, aby se v rámci srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů napříště sledovaly také dávky v nezaměstnanosti. Dále doporučuje zavést **postup stanovování referenčních hodnot pro dávky v nezaměstnanosti**, který bude určitým **doplněním srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů**. EHSV proto výslovně vítá úsilí, které Komise v současnosti vyvíjí za účelem stanovení referenčního postupu pro vyplácení dávek v nezaměstnanosti, přičemž se domnívá, že by se toto úsilí mělo zintenzivnit a mělo by být spojeno s procesem trvalého monitorování.

1.9. **Cílem** navrhovaného postupu stanovování referenčních hodnot pro dávky v nezaměstnanosti je dosáhnout **vzestupné konvergence členských států v sociální oblasti a lepšího fungování trhů práce**. Referenční postup musí být založen na analýze současného stavu, která musí být důkladná a nepřikrášlená. Tento postup se nesmí omezovat na pouhé sledování a hodnocení. Členské státy by se měly od sebe navzájem učit, a to na základě rozboru nejlepších výsledků (učení na základě srovnávání – tzv. **benchlearning**), a soustavně usilovat o zlepšení (přijímat opatření na základě srovnávání – tzv. **benchaction**).

1.10. Proces stanovování referenčních hodnot pro dávky v nezaměstnanosti by měla řídit Komise. Do stanovování referenčních hodnot by měli být neustále a intenzivně **zapojeni sociální partneři**.

1.11. **Sociální cíle** musí časem vést k sociální konvergenci. Lidé se musejí osobně přesvědčit, že zásady, jež jsou prosazovány v rámci evropského pilíře sociálních práv, neexistují pouze na papíře, nýbrž nacházejí své konkrétní naplnění i v praxi a vedou k postupnému zlepšování jejich životních podmínek.

1.12. EHSV doporučuje, aby byly výsledky postupu stanovování referenčních hodnot pečlivě monitorovány a vyhodnocovány. Nedojde-li časem k dostatečnému pokroku tak, aby nastaly žádoucí účinky, měl by být zaveden právně závazný nástroj, který by členské státy podpořil a doplnil v jejich úsilí o modernizaci systému pojištění v nezaměstnanosti. Vedle **doporučení Rady**, které by pro členské státy mělo být vodítkem, doporučuje EHSV přijmout **směrnici podle článku 153 SFEU**, kterou by se stanovily **právně závazné minimální standardy** pro vnitrostátní systémy pojištění v nezaměstnanosti. V nich by měly být zahrnuty požadavky na celounijní minimální standardy týkající se **čistého náhradového poměru, doby vyplácení a míry pokrytí** dávek v nezaměstnanosti. Kromě toho se EHSV vyslovuje také pro celounijní minimální standardy pro **další vzdělávání a aktivity** v rámci pojištění v nezaměstnanosti.

1.13. Právně závazné minimální standardy by se měly zavádět postupně. K dosažení společných standardů by členským státům měla být poskytnuta přiměřeně dlouhá lhůta.

1.14. Jak je stanoveno v článku 153 SFEU, nesmí tím být nijak podstatně dotčeno **právo členských států vymezovat základní zásady svého systému sociálního zabezpečení** ani významně ovlivněna finanční rovnováha tohoto systému. Tato zásada by se měla dodržovat bez ohledu na formu či podstatu systému jednotlivých členských států. Členským státům by to nijak nebránilo v tom, aby využívaly svého smluvně zakotveného práva zachovávat či zavádět přísnější ochranná

(4) Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 145.

(5) Úř. věst. L 224, 5.9.2018, s. 4.

(6) Úř. věst. L 224, 5.9.2018, s. 4.

(7) Úř. věst. L 185, 11.7.2019, s. 44.

opatření. Na zřeteli je přitom třeba mít zejména různý způsob organizace vnitrostátních systémů pojištění, zapojení sociálních partnerů a financování.

2. Výchozí situace a souvislosti stanoviska

2.1. Po bolestných zkušenostech s hospodářskou a finanční krizí, která začala v roce 2008, a po destabilizaci, kterou s sebou přinesla, se nyní podařilo opět obnovit růst a počty nezaměstnaných klesají. K **nynějšímu oživení trhů práce** však nedochází ve všech členských státech a regionech, ani pro všechny skupiny obyvatel stejně. EHSV v této souvislosti odkazuje na společnou zprávu o zaměstnanosti pro rok 2019 ⁽⁸⁾.

2.2. EHSV sdílí názor Rady, že by členské státy a Unie měly řešit sociální důsledky hospodářské a finanční krize a usilovat o **vytvoření inkluzivní společnosti**. Je třeba bojovat proti nerovnosti a diskriminaci. Dále je třeba zajistit přístup a příležitosti pro všechny a snížit chudobu a sociální vyloučení, a to zejména zajištěním **účinného fungování trhů práce a systémů sociální ochrany** ⁽⁹⁾.

2.3. EU si ve **strategii Evropa 2020** vytyčila cíl snížit do roku 2020 počet osob ohrožených **chudobou a sociálním vyloučením** o 20 milionů. K **dosazení tohoto cíle má EU ještě daleko**. Od roku 2012 (kdy bylo chudobou a sociálním vyloučením ohroženo téměř 25 % všech obyvatel EU) se situace sice trvale zlepšuje, ale Evropa stojí i nadále před obrovskými problémy. V roce 2018 bylo chudobou nebo sociálním vyloučením ohroženo téměř 22 % obyvatel EU ⁽¹⁰⁾.

2.4. Jednou z hlavních součástí sociálních systémů všech členských států je **pojištění v nezaměstnanosti**. Pracujícím nabízí pro případ ztráty pracovního místa záchranou síť a **chrání před chudobou**. Dávky v nezaměstnanosti jsou zároveň **automatickým stabilizátorem**, protože v případě obecného nárůstu nezaměstnanosti nedochází k tak prudkému poklesu příjmů, a tedy ani spotřeby. Efektivní a přiměřené dávky v nezaměstnanosti pracujícím mimoto umožňují, aby si hledali pracovní místo odpovídající jejich očekávání a kvalifikaci nebo aby se případně přeškolili v rámci aktivní politiky trhu práce.

2.5. Sociální ochrana se v posledních letech v důsledku krizové politiky v některých členských státech zhoršila. Mnoho lidí má za to, že jejich sociální zájmy a požadavky jsou v EU zaručeny čím dál méně. Brexit také poprvé přinesl obrat v procesu evropské integrace. Tyto vývojové změny je třeba chápat jako varovný signál. Má-li být EU schopna budoucí existence a má-li získat zpět důvěru občanů, je podle názoru EHSV nezbytné, aby došlo k **posílení sociálního rozměru EU a zároveň se řešily další současné výzvy, jako je změna klimatu a digitalizace**. To bude vyžadovat **úsilí na všech úrovních**, včetně členských států, sociálních partnerů a subjektů občanské společnosti ⁽¹¹⁾, opírající se o stabilní, udržitelné a inkluzivní hospodářství.

2.6. Na sociálním summitu EU, který se konal dne 17. listopadu 2017 v Göteborgu, Evropský parlament, Rada a Evropská komise slavnostně vyhlásily **evropský pilíř sociálních práv**. K tomu, aby se stal skutečností, je nezbytné, aby EU i členské státy podnikly konkrétní kroky, které povedou k jeho účinnému provádění. Nově zvolená předsedkyně Komise Ursula von der Leyen oznámila v politických směrech pro Evropskou komisi na období 2019–2024, že předloží akční plán pro plné provedení evropského pilíře sociálních práv. Svým návrhem na stanovení cílů v oblasti vnitrostátních dávek v nezaměstnanosti by chtěl EHSV přispět k provádění evropského pilíře sociálních práv.

2.7. EHSV poukazuje na **zásadu č. 13 evropského pilíře sociálních práv (týkající se dávek v nezaměstnanosti)**, podle níž mají nezaměstnaní právo na přiměřenou aktivizační podporu od veřejných služeb zaměstnanosti, aby se mohli (znovu)začlenit na trhu práce a na **přiměřenou podporu v nezaměstnanosti po přiměřenou dobu** v souladu se svými příspěvky a vnitrostátními pravidly způsobilosti. Tato podpora nesmí odrazovat od rychlého návratu do zaměstnání.

⁽⁸⁾ COM(2018) 761 final ze dne 21. listopadu 2018, EPSCO Rada ST 7619/2019 INIT ze dne 15. března 2019.

⁽⁹⁾ Úř. věst. L 224, 5.9.2018, s. 4.

⁽¹⁰⁾ Eurostat 16. října 2019.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 262, 25.7.2018, s. 1.

2.8. V této souvislosti poukazuje EHSV rovněž na zásadu č. 17 evropského pilíře sociálních práv, podle níž mají **osoby se zdravotním postižením** právo na podporu zaručující příjem, který jim zajistí důstojný život, a na služby, které jim umožní účast na trhu práce a na životě společnosti. Při stanovení doby trvání nároku na podporu v nezaměstnanosti by mělo být zohledněno, že v případě osob se zdravotním postižením je hledání nového pracovního místa či rekvalifikace výrazně obtížnější a časově náročnější.

2.9. Pojištění v nezaměstnanosti je jednou z hlavních součástí sociálních systémů všech členských států. Vnitrostátní předpisy, jimiž se systémy pojištění v nezaměstnanosti řídí, se navzájem značně liší, jak co se týče způsobilosti, tak co se týče výše, doby trvání a způsobu výpočtu. EHSV doporučuje stanovit **cíle v oblasti dávek v nezaměstnanosti** v rámci evropského semestru. EHSV navíc upozorňuje na nutnost zaručit základní sociální dávky prostřednictvím společných pravidel na úrovni EU⁽¹²⁾. Doporučuje průběžné **hodnocení postupu stanovování referenčních hodnot**. Na základě **doporučení Rady** by mohly být v členských státech podněcovány a zahajovány diskuse a reformy týkající se zavedení společných minimálních standardů a členské státy by v tomto ohledu mohly spolupracovat.

2.10. Nedojde-li časem k dostatečnému pokroku tak, aby nastaly žádoucí účinky, doporučuje EHSV přijmout **směrnici podle článku 153 SFEU**, kterou by se stanovily **právně závazné minimální standardy** pro vnitrostátní systémy pojištění v nezaměstnanosti. V nich by měly být zahrnuty požadavky na celounijní minimální standardy týkající se **čistého náhradového poměru, doby vypláčení a míry pokrytí** dávek v nezaměstnanosti. Kromě toho se EHSV vyslovuje také pro celounijní minimální standardy pro **další vzdělávání a aktivaci** v rámci pojištění v nezaměstnanosti. Minimální normy by členským státům neměly bránit v přijetí ambicióznějších norem (viz 16. bod preambule evropského pilíře sociálních práv). Standardy, které v členských státech již existují, by se neměly snižovat. EHSV doporučuje, aby stanovení minimálních norem pro vnitrostátní systémy pojištění v nezaměstnanosti bylo spojeno s řádným použitím **doložky o zachování úrovně ochrany** (zákaz snížení úrovně ochrany v důsledku zavedení minimálních standardů). Bude tak zohledněn cíl EU zlepšovat životní a pracovní podmínky ve všech členských státech v zájmu sblížení směrem k vyšší úrovni (článek 151 SFEU).

2.11. V oblasti pomoci v nezaměstnanosti je třeba rozlišovat mezi dávkami sociálního zabezpečení (sociální dávky) a sociální pomocí. Sociální dávky jsou poskytovány zpravidla na základě příspěvků a předpokládají určitou dobu předchozího zaměstnání. V případě sociální pomoci se jedná o dávky sociální pomoci, které jsou nezávislé na příspěvcích, financované z peněz daňových poplatníků a které jsou poskytovány na pomoc osobám, jež si svými vlastními silami nemohou obstarávat živobytí, přičemž způsobilost pro tuto pomoc je třeba prokázat. **V tomto stanovisku z vlastní iniciativy se EHSV zabývá dávkami sociálního zabezpečení.**

2.12. V souvislosti s debatou o prohloubení hospodářské a měnové unie Komise navrhuje, aby byla zavedena **stabilizační funkce pro eurozónu** (přičemž zapojit se mohou i ty členské státy, které nejsou členy eurozóny), která do budoucna umožní lépe reagovat na asymetrické otřesy. Jako jednu z možností, jak tuto stabilizační funkci zajistit, uvádí Komise vytvoření **evropského systému zajištění v nezaměstnanosti**, který by mohl fungovat jako „zajišťovací fond“ pro vnitrostátní režimy pro případ nezaměstnanosti⁽¹³⁾. Tento návrh v oblasti fiskální politiky, který je v současné době předmětem kontroverzních diskusí, **zcela jasně není předmětem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy**, které představuje sociálněpolitický návrh na posílení sociálního rozměru EU.

2.13. EHSV se nedávno vyslovil pro to, aby byla prozkoumána **možnost stanovení unijních minimálních standardů pro vnitrostátní systémy podpory v nezaměstnanosti**, mj. proto, aby se zajistilo, že finanční podporu bude moci získat každá osoba hledající zaměstnání⁽¹⁴⁾. Právě tímto úkolem se chce nyní Výbor v předkládaném stanovisku zabývat.

3. Obecné připomínky

3.1. Podle **hlavních směrů politik zaměstnanosti z roku 2018** (jež platí i pro rok 2019)⁽¹⁵⁾, jmenovitě podle **hlavního směru 7**⁽¹⁶⁾, by členské státy měly poskytovat nezaměstnaným přiměřenou podporu v nezaměstnanosti po přiměřenou dobu v souladu s jejich příspěvky a vnitrostátními pravidly způsobilosti. Na základě tohoto doporučení je v rámci hlavních směrů politik zaměstnanosti zohledněn evropský pilíř sociálních práv.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 13, 15.1.2016, s. 40.

⁽¹³⁾ COM(2017) 822 final ze dne 6. prosince 2017.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 7.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. L 224, 5.9.2018, s. 4.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. L 185, 11.7.2019, s. 44.

3.2. Jedním z pěti cílů **strategie Evropa 2020**, a zároveň jedním ze 17 cílů udržitelného rozvoje **Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030**, je **snížit** počet osob trpících nebo ohrožených **chudobou a sociálním vyloučením**. Trendy a pokrok členských států, pokud jde o osoby trpící nebo ohrožené chudobou a sociálním vyloučením, se sledují také prostřednictvím **srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů** zavedeného v souvislosti s evropským pilířem sociálních práv.

3.3. EHSV poukazuje na zjištění Komise, že **doba nároku** na dávky v rámci pojištění v nezaměstnanosti má přímý dopad na ohroženost nezaměstnaných osob chudobou. Členské státy s velkorysejšími systémy pojištění v nezaměstnanosti a vyššími výdaji na aktivní politiku a opatření na trhu práce mají s trvalým znovuzačlenováním pracujících na trhu práce větší úspěchy⁽¹⁷⁾. Mezi jednotlivými zeměmi existují **velké rozdíly**. Maximální doba nároku na dávky v nezaměstnanosti se pohybuje od 90 dnů v Maďarsku po dobu neurčitou v Belgii⁽¹⁸⁾.

3.4. Podle názoru EHSV musejí být dávky sociálního zabezpečení koncipovány tak, aby v případě, kdy nastane rizikový stav, jakým je ztráta zaměstnání, byla zajištěna přiměřená životní úroveň. Výše dávek v rámci pojištění v nezaměstnanosti, tj. **čistý náhradový poměr**, musí být tudíž přiměřená. I v tomto ohledu existují v EU **značné rozdíly**. Čisté náhradové poměry u pracovníka s nízkou mzdou a malým počtem odpracovaných let (1 rok) se pohybují od méně než 20 % předchozích (čistých) příjmů v Maďarsku po zhruba 90 % v Lucembursku⁽¹⁹⁾.

3.5. Počet nezaměstnaných, kteří pobírají dávky v nezaměstnanosti, v poměru k celkovému počtu nezaměstnaných se vyjadřuje jako **míra pokrytí** (rozsah dávek a služeb). Míra pokrytí se udává vždy pro určitou dobu trvání nezaměstnanosti (např. podíl nezaměstnaných, kteří po jednom roce nezaměstnanosti čerpají dávky). I v tomto ohledu existují mezi členskými státy **značné rozdíly**. Krátkodobě nezaměstnané osoby (osoby, které jsou bez zaměstnání méně než jeden rok), jež pobírají dávky v nezaměstnanosti, představují v průměru pouze jednu třetinu všech nezaměstnaných. Nejvyšší míru pokrytí má Německo – přibližně 63 %. Naopak nejnižší míru pokrytí lze pozorovat na Maltě, v Chorvatsku, Polsku, Rumunsku a Bulharsku, kde se nachází výrazně pod úroveň 15 %⁽²⁰⁾.

3.6. Nízká míra pokrytí v určitém členském státě může mít různé příčiny. Jednou z nich je **nezaměstnanost mladých lidí**. Nezaměstnaní mladí lidé, kterým se zatím nepodařilo vstoupit na trh práce, často kvůli tomu, že neodpracovali určitý počet let, ani nemohou získat nárok na dávky. Proto často žádné dávky nepobírají.

3.7. EHSV opětovně zdůrazňuje, že přechod mladých lidí ze (školního) vzdělávání na trh práce má zcela zásadní význam. V zájmu jejich co nejrychlejšího začlenění na trhu práce by jim měla být poskytována co největší podpora.

3.8. Na míru pokrytí má vliv i doba trvání nezaměstnanosti. Zatímco průměrná míra pokrytí v EU se u krátkodobě nezaměstnaných pohybuje okolo jedné třetiny, je u dlouhodobě nezaměstnaných nižší, protože doba vyplácení dávek v nezaměstnanosti je ve většině členských států časově omezená. EHSV doporučuje stanovit cíl pro **míru pokrytí u krátkodobě nezaměstnaných osob** (osob, které jsou bez zaměstnání méně než jeden rok).

3.9. Další příčinou nízké míry pokrytí jsou **nové formy zaměstnání a atypické a nejisté formy práce**, kdy je získání nároku obtížné. Vzhledem k tomu, že Rada dospěla k politické shodě ohledně svého doporučení o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, se EHSV vyslovuje pro komplexní řešení problémů spočívající v uznávání práv na sociální zabezpečení u pracovníků využívajících nové formy práce⁽²¹⁾.

3.10. Podle **první zásady evropského pilíře sociálních práv** má každý právo na kvalitní a inkluzivní všeobecné a odborné vzdělávání a **celoživotní učení**, aby si udržel a nabyl dovednosti, které mu umožní účastnit se plně na životě společnosti a úspěšně zvládat změny na trhu práce. Proto se EHSV vyslovuje pro stanovení **cílů v oblasti dalšího vzdělávání a aktivity** a připomíná svůj názor, že zajištění práva na celoživotní vzdělávání pro všechny občany by mělo být součástí agendy EU⁽²²⁾.

⁽¹⁷⁾ Tematický přehled k evropskému semestru – Dávky v nezaměstnanosti – 2017.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 761 final ze dne 21. listopadu 2018, EPSCO Rada ST 7619/2019 INIT ze dne 15. března 2019.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 761 final ze dne 21. listopadu 2018, EPSCO Rada ST 7619/2019 INIT ze dne 15. března 2019.

⁽²⁰⁾ COM(2018) 761 final ze dne 21. listopadu 2018, EPSCO Rada ST 7619/2019 INIT ze dne 15. března 2019.

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 7.

⁽²²⁾ Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 8, a stanoviska EHSV Úř. věst. C 14, 15.1.2020, s. 1 a Úř. věst. C 14, 15.1.2020, s. 46.

3.11. EHSV je zajedno s Komisí, že lepší standardy vnitrostátních systémů pojištění v nezaměstnanosti umožňují **lepší fungování trhů práce**. Nižší standardy naopak nutně neznamenají menší výdaje na straně státu, protože nezaměstnaní, kteří nedostávají žádné dávky na základě pojištění v nezaměstnanosti, pobírají ve většině případů nějakou jinou formu státní podpory (např. podporu v nezaměstnanosti nebo minimální příjem). EHSV souhlasí s Komisí v tom, že lze reálně předpokládat, že se vyšší výdaje spojené s lepšími standardy pojištění v nezaměstnanosti – spolu s aktivní politikou na trhu práce – v poměrně krátké době vrátí v podobě vyšší zaměstnanosti a vyšších daňových příjmů, které díky tomu vzniknou, jakož i v podobě rychlejšího hospodářského růstu⁽²³⁾.

4. Konkrétní připomínky

4.1. V současné době panují mezi členskými státy značné rozdíly, pokud jde o dávky v nezaměstnanosti. EHSV odkazuje na společnou zprávu o zaměstnanosti pro rok 2019, v níž se uvádí, že poskytování **přiměřených dávek v nezaměstnanosti po přiměřenou dobu**, které jsou přístupné všem pracovníkům a které doprovází účinné politiky na trhu práce, je **klíčem** k podpoře uchazečů o zaměstnání při přechodu v rámci trhu práce⁽²⁴⁾.

4.2. EHSV proto doporučuje stanovit vnitrostátní **cíle** v oblasti dávek v nezaměstnanosti. Je třeba je stanovit pro **čistý náhradový poměr, dobu vyplácení dávek v nezaměstnanosti a míru pokrytí**, nicméně EHSV rovněž doporučuje jejich stanovení i pro **další vzdělávání a aktivaci**.

4.3. EHSV výslovně vítá snahu Komise, aby byl evropský pilíř sociálních práv proveden i v rámci evropského semestru a aby se prosadil referenční postup pro vyplácení dávek pojištění v nezaměstnanosti v členských státech (mj. prostřednictvím společné zprávy o zaměstnanosti). Používání referenčních měřítek je právem považováno za důležitý nástroj provádění evropského pilíře sociálních práv. Tyto snahy by měly být ještě posíleny a spojeny s procesem trvalého monitorování. **Cílem** procesu stanovování referenčních hodnot pro dávky v nezaměstnanosti musí být přispění k **vzestupné konvergenci v sociální oblasti** v EU a k **lepšímu fungování trhů práce**.

4.4. Podle názoru EHSV by **doporučení pro jednotlivé země** měla v tomto ohledu obsahovat konkrétní cíle z hlediska **čistého náhradového poměru, doby vyplácení dávek v nezaměstnanosti a míry pokrytí**, ale i **dalšího vzdělávání a aktivace**. V této souvislosti je třeba podpořit přístup Komise, který vychází z toho, že **velkorysejší dávky** musí být spojeny s **odpovídající aktivací nezaměstnaných**.

4.5. **Úspěch vnitřního trhu** závisí do značné míry jednak na efektivnosti trhů práce a systémů sociální ochrany, jednak na schopnosti evropských ekonomik zpracovat otřesy. Na základě tohoto východiska byla vypracována strategie Evropa 2020 jakožto strategie pro transformaci Evropské unie v inteligentní a udržitelnou ekonomiku podporující začlenění s cílem zajistit vysokou úroveň zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti⁽²⁵⁾. EHSV upozorňuje na skutečnost, že EU **nedosáhne cíle strategie Evropa 2020** snížit počet osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením o 20 milionů.

4.6. EHSV se domnívá, že **po volbách do Evropského parlamentu, které se konaly od 23. do 26. května 2019**, musí být prioritním úkolem nově ustavené Komise navrhnout opatření ke zlepšení fungování trhů práce a k vzestupné konvergenci členských států v sociální oblasti. Navíc je nutná nová strategie pro sociální rozměr Evropy po roce 2020.

4.7. Členské státy se v současné době zabývají **sociálním rozměrem Evropy po roce 2020**. Při tom vyvstává mj. otázka, které klíčové aspekty by měly budoucí sociální rozměr vymezovat⁽²⁶⁾. Podle EHSV jsou klíčovými aspekty sociálního rozměru Evropy po roce 2020 **lepší fungování trhů práce a boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení**. Vnitrostátní cíle v oblasti dávek v nezaměstnanosti by v tomto ohledu mohly být významným přínosem.

4.8. Sociální cíle musí časem vést k sociální konvergenci. Lidé se musejí osobně přesvědčit, že práva a zásady, jež jsou prosazovány v rámci evropského pilíře sociálních práv, neexistují pouze na papíře, nýbrž nacházejí své konkrétní naplnění i v praxi a vedou k postupnému zlepšování jejich životních podmínek.

⁽²³⁾ Tematický přehled k evropskému semestru – Dávky v nezaměstnanosti – 2017.

⁽²⁴⁾ COM(2018) 761 final ze dne 21. listopadu 2018, EPSCO Rada ST 7619/2019 INIT ze dne 15. března 2019.

⁽²⁵⁾ COM(2018) 761 final ze dne 21. listopadu 2018, EPSCO Rada ST 7619/2019 INIT ze dne 15. března 2019.

⁽²⁶⁾ EPSCO Rada ST 6622 2019 INIT ze dne 27. února 2019.

4.9. Neukáží-li se cíle vytyčené v rámci evropského semestru dostatečně účinné, doporučuje EHSV s ohledem na sociální rozměr Evropy po roce 2020 přijmout **směrnici podle článku 153 SFEU, kterou by se stanovily právně závazné minimální standardy** pro vnitrostátní systémy pojištění v nezaměstnanosti. V nich by měly být zahrnuty požadavky na celounijní minimální standardy týkající se **čistého náhradového poměru, doby vyplácení a míry pokrytí dávek** v nezaměstnanosti. Kromě toho se EHSV vyslovuje také pro celounijní minimální standardy pro **další vzdělávání a aktivaci** v rámci pojištění v nezaměstnanosti.

V Bruselu dne 11. prosince 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrhy byly v průběhu rozpravy zamítnuty, obdržely však alespoň čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 59 odst. 3 jednacího řádu):

1. Odstavec 1.12

Změnit:

„1.12. EHSV doporučuje, aby byly výsledky postupu stanovování referenčních hodnot pečlivě monitorovány a vyhodnocovány. Nedojde-li časem k dostatečnému pokroku tak, aby nastaly žádoucí účinky, mělo by být zváženo zavedení závazného právního rámce právně závazný nástroj, který by členské státy podpořil a doplnil v jejich úsilí o modernizaci systému pojištění v nezaměstnanosti. Vedle doporučení Rady, které by pro členské státy mělo být vodítkem, doporučuje EHSV přijmout zvážit přijetí směrnici závazného právního rámce podle článku 153 SFEU, kterou kterým by se stanovily právně závazné minimální standardy pro vnitrostátní systémy pojištění v nezaměstnanosti. V některém právním rámci by měly být zahrnuty požadavky na celounijní minimální standardy týkající se čistého náhradového poměru, doby vyplácení a míry pokrytí dávek v nezaměstnanosti. Kromě toho se EHSV vyslovuje také pro celounijní minimální standardy pro další vzdělávání a aktivaci v rámci pojištění v nezaměstnanosti.“

Výsledek hlasování:

pro: 64

proti: 119

hlasování se zdrželo: 19

2. Odstavec 2.10

„2.10. Nedojde-li časem a po důkladném sledování a hodnocení výsledků k dostatečnému pokroku tak, aby nastaly žádoucí účinky, doporučuje EHSV zvážit přijetí přijmout směrnici závazného právního rámce podle článku 153 SFEU, kterou kterým by se stanovily právně závazné minimální standardy pro vnitrostátní systémy pojištění v nezaměstnanosti. V některém právním rámci by měly být zahrnuty požadavky na celounijní minimální standardy týkající se čistého náhradového poměru, doby vyplácení a míry pokrytí dávek v nezaměstnanosti. Kromě toho se EHSV vyslovuje také pro celounijní minimální standardy pro další vzdělávání a aktivaci v rámci pojištění v nezaměstnanosti. Minimální normy by členskými státy neměly bránit v přijetí ambicióznějších norem (viz 16. bod preambule evropského pilíře sociálních práv). Standardy, které v členských státech již existují, by se neměly snižovat. EHSV doporučuje, aby stanovení minimálních norem pro vnitrostátní systémy pojištění v nezaměstnanosti bylo spojeno s řádným použitím doložky o zachování úrovně ochrany (zákaz snížení úrovně ochrany v důsledku zavedení minimálních standardů). Bude tak zohledněn cíl EU zlepšovat životní a pracovní podmínky ve všech členských státech v zájmu sblížení směrem k vyšší úrovni (článek 151 SFEU).“

Výsledek hlasování:

pro: 63

proti: 122

hlasování se zdrželo: 18

3. Odstavec 4.9

„4.9. Neukáží-li se po důkladném sledování a hodnocení cíle vytyčené v rámci evropského semestru dostatečně účinné, doporučuje EHSV s ohledem na sociální rozměr Evropy po roce 2020 zvážit přijetí přijmout směrnici závazného právního rámce podle článku 153 SFEU, kterou kterým by se stanovily právně závazné minimální standardy pro vnitrostátní systémy pojištění v nezaměstnanosti. V některém právním rámci by měly být zahrnuty požadavky na celounijní minimální standardy týkající se čistého náhradového poměru, doby vyplácení a míry pokrytí dávek v nezaměstnanosti. Kromě toho se EHSV vyslovuje také pro celounijní minimální standardy pro další vzdělávání a aktivaci v rámci pojištění v nezaměstnanosti.“

Výsledek hlasování:

pro: 63
proti: 122
hlasování se zdrželo: 21

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Utváření agendy EU v oblasti práv osob se zdravotním postižením na období 2020–2030 – příspěvek Evropského hospodářského a sociálního výboru

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2020/C 97/06)

Zpravodaj: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	24. 1. 2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	15. 11. 2019
Přijato na plenárním zasedání	11. 12. 2019
Plenární zasedání č.	548
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	178/1/2

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (dále jen „EHSV“) vyzývá Evropskou komisi (dále jen „Komise“), aby při přípravě agendy v oblasti práv osob se zdravotním postižením na období 2020–2030 (dále jen „agenda“) náležitě zohlednila níže uvedená doporučení a závěry, a mohla tak důsledněji uplatňovat Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením a splnit své závazky plynoucí z Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 a z cílů udržitelného rozvoje, v nichž je zdravotní postižení zmíněno celkem jedenáctkrát. EHSV zejména doporučuje, aby:

1.2. existovala kontaktní místa pro osoby se zdravotním postižením ve všech generálních ředitelstvích a agenturách Komise i ve všech orgánech a institucích EU, přičemž ústřední kontaktní místo bude vzhledem k průřezovému charakteru otázky zdravotního postižení fungovat v rámci generálního sekretariátu Komise, a aby na provádění agendy dohlížel „výbor pro práva osob se zdravotním postižením“, který by byl tvořen zástupci těchto kontaktních míst. Jelikož byla nyní vytvořena funkce komisaře pro rovnost, je také velmi důležité, aby takové kontaktní místo fungovalo i v rámci GR pro spravedlnost;

1.3. byl zaveden interinstitucionální mechanismus pro Komisi, Parlament a Radu ⁽¹⁾, přičemž předsedové těchto orgánů by se setkávali vždy na začátku každého funkčního období. EHSV rovněž požaduje, aby byla v Radě v zájmu usnadnění vytvořena pracovní skupina pro problematiku zdravotního postižení;

1.4. orgány a instituce EU poskytly veškeré nezbytné prostředky, lidské zdroje a finance na rámec EU pro monitorování uplatňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, a tím zajistily, že bude s to plnit své úkoly vyplývající z čl. 33 odst. 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením;

1.5. byla zřízena Evropská rada pro přístup, která bude monitorovat provádění právních předpisů EU v oblasti přístupnosti;

1.6. Komise přezkoumala své pravomoci, které sdílí s členskými státy a které vyplývají z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a z práva EU, a zjistila tak, v kterých otázkách může EU s členskými státy při provádění spolupracovat. To by se mělo uskutečnit formou sepsání prohlášení o pravomocích, které by nahrazovalo prohlášení o vylučných pravomocích EU, a uzavřením opčního protokolu k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením;

⁽¹⁾ Doporučení Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením z roku 2015, určená EU.

1.7. Komise do agendy zapracovala zásady sociálního pilíře a předložila konkrétní návrhy na uplatňování zásady č. 17 týkající se začleňování osob se zdravotním postižením;

1.8. byla přijata konkrétní opatření k provádění agendy. Nejdříve je třeba přijmout tato opatření: právní předpisy upravující boj proti všem formám diskriminace na základě zdravotního postižení⁽²⁾, směrnice harmonizující uznávání posouzení zdravotního postižení v celé EU s cílem usnadnit volný pohyb osob se zdravotním postižením, opatření zaručující osobám se zdravotním postižením právo na politickou účast a pokyny pro členské státy k zajištění téhož na vnitrostátní úrovni, závazné právní předpisy harmonizující norem pro přístupnost všech typů zastavěného prostředí, opatření harmonizující minimální normy pro přiměřenou úpravu na pracovišti a zavádějící pokyny týkající se minimálních norem pro úroveň dávek pro osoby se zdravotním postižením a poskytování služeb v členských státech, včetně podpory nezávislého způsobu života a pokud možno i poskytování osobní asistence v členských státech;

1.9. byla do všech hospodářských, sociálních a environmentálních politik EU, zejména do strategie pro rovnost žen a mužů, záruk pro mladé lidi, nové Zelené dohody pro Evropu, záruky pro děti a připravované Zelené knihy o stárnutí, začleněna problematika rovnoprávnosti osob se zdravotním postižením;

1.10. se orgány a instituce EU dohodly s členskými státy na zárukách ochrany práv osob se zdravotním postižením, podobně jako v případě systému záruk pro mladé lidi, aby osoby se zdravotním postižením mohly být zaměstnávány, přijímány na stáže, umísťovány do zaměstnávání a dále vzdělávány;

1.11. osoby se zdravotním postižením byly více podporovány z rozpočtu EU tím, že se bude investovat do výzkumu vývoje nových asistenčních technologií, budou se věnovat finanční prostředky na zvýšení přístupnosti programů Erasmus+ a zvýšení účasti osob se zdravotním postižením, bude finančně podporován přechod od ústavní péče k péči komunitní a péči zajišťované rodinnými příslušníky a k nezávislému způsobu života, přičemž je třeba na úrovni členských států zavést přísné mechanismy monitorování a hodnocení, a také se budou investovat finanční prostředky EU do uplatňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením v členských státech, a to zejména v oblastech, které nespádají do výlučné pravomoci EU;

1.12. agenda hrála určitou roli při prosazování práv osob se zdravotním postižením při vnější činnosti EU;

1.13. ústředním bodem agendy bylo zlepšení sběru údajů o osobách se zdravotním postižením ze strany Eurostatu;

1.14. do agendy byla zahrnuta jednoznačná a konkrétní srovnávací kritéria a měřitelné ukazatele, zejména pokud jde o ženy a dívky se zdravotním postižením, mladé a starší lidi se zdravotním postižením, uprchlíky a migranty se zdravotním postižením a osoby LGBTI se zdravotním postižením;

1.15. Komise vyvíjela prostřednictvím evropského semestru tlak na členské státy, aby vypracovaly své vlastní celostátní strategie pro osoby se zdravotním postižením a pro podporu zohledňování problematiky jejich rovnoprávnosti a aby začlenily uplatňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením do národních programů reforem;

1.16. součástí agendy bylo zvyšování povědomí o právech osob se zdravotním postižením zakotvených v Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením;

⁽²⁾ Podle článku 1 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením zahrnují osoby se zdravotním postižením osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.

1.17. během sociálního dialogu na úrovni EU a členských států a sjednávání kolektivních smluv ze strany sociálních partnerů byla prostřednictvím rozsáhlých konzultací a účasti organizací zastupujících osoby se zdravotním postižením důsledně zohledňována práva osob se zdravotním postižením a provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním;

1.18. při přípravě, provádění a řízení agendy bylo zaručeno aktivní a plné zapojení organizací zastupujících osoby se zdravotním postižením a organizací občanské společnosti.

2. Úvod

2.1. Vzhledem k tomu, že strategie bude vypracována a prováděna za situace, kdy EU a všechny členské státy podepsaly a ratifikovaly Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, zdůrazňuje EHSV, že by agenda měla sloužit jako prostředek k reagování na celou Úmluvu.

2.2. Na rozdíl od současné strategie pro pomoc osobám se zdravotním postižením by agenda na období 2020–2030 měla zohlednit také neoddelitelnou souvislost mezi povinnostmi vyplývajícími z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a závazky v oblasti cílů udržitelného rozvoje a pilíře sociálních práv EU. Proto EHSV navrhuje nazvat agendu Evropskou agendou v oblasti práv osob se zdravotním postižením na období 2020–2030.

2.3. V souvislosti s přezkumem EU, který provedl Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením v roce 2015, poukazuje EHSV na to, že agenda musí vycházet ze závěrečných připomínek a doporučení.

2.4. Nová agenda by měla být založena na průřezovém a komplexním přezkumu všech právních předpisů a politik EU a měla by být v souladu s dalšími iniciativami a strategiemi EU, aby byla zajištěna úplná harmonizace s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením. Musí rovněž odrážet přístup ke zdravotnímu postižení založený na lidských právech a musí zohledňovat nejnovější vývoj v oblasti sociálních a digitálních práv.

2.5. Vzhledem ke zranitelnosti určitých skupin osob se zdravotním postižením by se ve všech oblastech nové agendy měla věnovat zvláštní pozornost ženám, dětem, mladým i starším osobám se zdravotním postižením, uprchlíkům a migrantům se zdravotním postižením a osobám LGBTI a bezdomovcům se zdravotním postižením.

3. Zásady evropské agendy v oblasti práv osob se zdravotním postižením

3.1. V souladu s obecnými zásadami popsány v článku 3 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením se EHSV domnívá, že by nová agenda měla zahrnout aspekt zdravotního postižení do všech politik a právních předpisů EU, které se dotýkají života osob se zdravotním postižením. Musí prosazovat zásady nediskriminace, přístupu, účasti a začlenění, rovných příležitostí, rovnosti žen a mužů, respektování přirozené důstojnosti a individuální autonomie, přijímání osob se zdravotním postižením coby součásti lidské rozmanitosti a humánnosti a uznání rozvíjejících se schopností osob se zdravotním postižením a jejich práv na zachování identity.

4. Rámec evropské agendy v oblasti práv osob se zdravotním postižením

4.1. *Boj proti diskriminaci a nerovnostem* ⁽³⁾

4.1.1. Polovina Evropanů má za to, že diskriminace na základě zdravotního postižení je v EU rozšířená a míra rozšíření narůstá ⁽⁴⁾. EHSV proto naléhavě požaduje, aby:

4.1.2. orgány a instituce EU podnikly kroky k přijetí horizontální směrnice o zákazu diskriminace (osob se zdravotním postižením), která by osoby se zdravotním postižením chránila před diskriminací ve všech oblastech života. V ní musí být uznáno upírání přiměřené úpravy v jakékoli oblasti života za formu diskriminace na základě zdravotního postižení a musí být uznány i další formy diskriminace, např. diskriminace z důvodu vztahu s jinou osobou, vícenásobná diskriminace a diskriminace z důvodu příslušnosti ke dvěma či více skupinám;

⁽³⁾ Články 1, 21 a 26 Listiny základních práv EU a články 10 a 19 Smlouvy o fungování EU.

⁽⁴⁾ Zvláštní vydání Eurobarometru, č. 437. Ke stažení zde: http://data.europa.eu/euodp/cs/data/dataset/S2077_83_4_437_ENG.

4.1.3. orgány a instituce EU uspíšily přijetí Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulská úmluva) a konkrétních opatření k předcházení násilí na základě pohlaví, k boji proti němu a k jeho postihování;

4.1.3.1. orgány a instituce EU jakožto veřejní zaměstnavatelé zaručily přístup, například zajištěním přístupných interních a externích internetových stránek, politik v oblasti lidských zdrojů a postupů s cílem zvýšit přítomnost zaměstnanců se zdravotním postižením a inkluzivnost v evropských školách;

4.1.3.2. orgány a instituce EU zajistily opatření k nápravě nedostatku rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením, a to prostřednictvím fondů EU. Měla by se věnovat větší pozornost osobám, které čelí vícenásobné diskriminaci nebo diskriminaci z důvodu příslušnosti ke dvěma či více skupinám na základě národnosti, věku, rasového nebo etnického původu, pohlaví, náboženského vyznání či přesvědčení, genderové identity a sexuální orientace;

4.1.3.3. do návrhu nového nařízení o společných ustanoveních (nařízení o společných ustanoveních pro období 2021–2027) byl začleněn článek 7 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013⁽⁵⁾ o společných ustanoveních pro období 2014–2020, jak již EHSV doporučoval dříve, a aby byla tato zásada přímo zakotvena do hlavního textu navrhovaného nařízení o EFRR. Jednou z nezbytných podmínek přístupu k programům financovaných z fondů EU by měla být také přístupnost pro osoby se zdravotním postižením;

4.1.3.4. orgány a instituce EU začlenily problematiku rovnoprávnosti osob se zdravotním postižením do všech hospodářských, sociálních a environmentálních politik EU, konkrétně do strategie pro rovnost žen a mužů, záruk pro mladé lidi, nové Zelené dohody pro Evropu, záruky pro děti a připravované Zelené knihy o stárnutí;

4.1.3.5. Komise prosazovala soulad právních předpisů členských států o způsobilosti k právům a právním úkonům s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením⁽⁶⁾ a usnadňovala výměnu odborných poznatků mezi členskými státy.

4.2. Zaručení plné účasti a volného pohybu

4.2.1. Osobám se zdravotním postižením se stále ještě brání v uplatňování práva na volný pohyb v EU. Důvodem je nedostatečná harmonizace uznávání posouzení zdravotního postižení a neschopnost převést nároky na asistenční služby a dávky při stěhování do jiného členského státu. Účasti osob se zdravotním postižením na dění ve společnosti brání také neustálé umísťování do léčebných zařízení, nedostatečné investice do komunitních služeb a všeobecná nepřístupnost běžných služeb. EHSV proto naléhavě požaduje, aby:

4.2.2. Komise navrhla směrnici, která by harmonizovala uznávání posouzení zdravotního postižení osob stěhujících se z jednoho členského státu do jiného. Prostřednictvím této směrnice musí orgány a instituce EU prosazovat právo osob se zdravotním postižením na volný pohyb tím, že zajistí přenositelnost dávek sociálního zabezpečení, a to buď jejich nepřetržitým vyplácením členským státem původu, nebo jejich vyplácením novým členským státem bydliště, anebo postupným přechodem mezi oběma způsoby. Osobám se zdravotním postižením, které se stěhují z jednoho členského státu do jiného, musí být zaručena rovnocenná práva a stejná způsobilost k podpoře. To vyžaduje koordinovaný přístup, který usnadní bezproblémovou a rychlou přenositelnost těchto nároků⁽⁷⁾, včetně osobní asistence;

⁽⁵⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1303/2013 ze dne 17. prosince 2013 o společných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti, Evropském zemědělském fondu pro rozvoj venkova a Evropském námořním a rybářském fondu, o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 (Úř. věst. L 347, 20.12.2013, s. 320).

⁽⁶⁾ Obecná připomínka Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením č. 1 (z roku 2014) o rovnosti před zákonem.

⁽⁷⁾ Doporučení Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením, článek 18.

4.2.2.1. orgány a instituce EU zajistily, že finanční prostředky EU nebudou nikdy použity na financování umístování osob se zdravotním postižením do léčebných zařízení⁽⁸⁾, a že budou aktivně investovány do komunitních služeb a péče zajišťované rodinnými příslušníky. Je nesmírně důležité, aby mladým lidem, kteří se angažují v Evropském sboru solidarity, nebyla přidělována místa v rámci ústavní péče, která podporuje izolaci. Investovat by se mělo rovněž do odborné přípravy pracovníků, kteří v současné době pracují v zařízeních komunitní péče, aby byla péče poskytována v souladu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením a byla spoluutvářena osobami se zdravotním postižením. Komise by také měla informovat o újmě, kterou osobám se zdravotním postižením působí ústavní péče, aby byly členské státy pobízeny k přechodu na alternativní, komunitní péči;

4.2.2.2. orgány a instituce EU upřednostňovaly přístup ke kulturním a zájmovým činnostem, konkrétně podporováním a oficiálním zaváděním evropského průkazu osob se zdravotním postižením ve všech členských státech, mj. díky podpoře z fondů EU;

4.2.2.3. orgány a instituce EU zajistily, že při jejich dialogích s občany bude možné na vyžádání používat znakový jazyk, Braillovo písmo a snadno čitelné formáty;

4.2.2.4. orgány a instituce EU přijaly politická opatření k odstranění veškerých překážek, které osobám se zdravotním postižením – a zejména osobám s mentálním postižením a s problémy v oblasti duševního zdraví, které čelí zvláštní diskriminaci – brání v politické účasti a zbavují je práva volit a být volen. Komise musí také zajistit jejich neomezený přístup k volbám. Za tímto účelem by měla prosadit, aby všechny členské státy zaručily svým občanům se zdravotním postižením politickou účast v celostátních, krajských a komunálních volbách;

4.2.2.5. orgány a instituce EU přijaly vhodná opatření k zajištění toho, aby všechny osoby se zdravotním postižením mohly uplatňovat všechna práva zakotvená ve smlouvách a právních předpisech EU, podporovaly jiná než donucovací opatření a podporované rozhodování pro osoby se zdravotním postižením a zaručily všem osobám se zdravotním postižením svobodu a bezpečnost;

4.2.2.6. orgány a instituce EU podporovaly strukturální zapojení osob se zdravotním postižením a jejich zastupitelských organizací – včetně organizací starajících se o děti se zdravotním postižením – do všech rozhodovacích procesů na úrovni členských států i EU, a aby financovaly budování kapacit organizací zastupujících osoby se zdravotním postižením. Komise a ostatní orgány EU by měly zajistit, aby se osoby se zdravotním postižením mohly snadno zapojit do veřejných konzultací.

4.3. Zajištění přístupu v každém prostředí

4.3.1. Nepřístupné veřejné prostory, budovy, dopravní prostředky a technologie stále brání příliš mnoha osobám se zdravotním postižením, aby mohly hrát aktivní úlohu ve společnosti, a ohrožují jejich bezpečnost. EHSV proto naléhavě požaduje, aby:

4.3.1.1. Komise přijala konkrétní opatření ke zřízení Evropské rady pro přístup, podobné té, která funguje v USA, s cílem monitorovat provádění právních předpisů EU v oblasti přístupnosti, a usnadnila rozvoj norem a pokynů pro přístupnost, výměnu osvědčených postupů a smysluplné zapojení organizací zastupujících osoby se zdravotním postižením v oblasti přístupnosti;

4.3.2. samotné orgány a instituce EU usilovaly o co nejpřísnější normy přístupnosti k fyzické infrastruktuře, službám a digitálnímu prostředí a zajistily plný přístup osob se zdravotním postižením ke všem internetovým stránkám a kontaktním formulářům orgánů a institucí EU;

4.3.2.1. orgány a instituce EU využily legislativní i jiné nástroje, například normalizaci, k odstranění nedostatků, jež nebyly vyřešeny v rámci Evropského aktu přístupnosti, a zajistily tak harmonizaci minimálních norem pro přístupnost všech typů zastavěného prostředí⁽⁹⁾ v městských i venkovských oblastech. Požaduje rovněž, aby nezapomínaly na pravidla pro osoby s mentálním postižením nebo psychosociálním postižením;

⁽⁸⁾ Článek 19 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením a obecná připomínka č. 5.

⁽⁹⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, články 9 a 20.

4.3.2.2. Komise přezkoumala, rozšířila a posílila práva cestujících se zdravotním postižením, například předložením nového legislativního návrhu o multimodální dopravě či přezkumem nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2006⁽¹⁰⁾ o právech osob se zdravotním postižením v letecké dopravě, a odstranila, harmonizovala a podrobně definovala případy „odepření nástupu na palubu“ a zlepšila další platná nařízení;

4.3.2.3. orgány a instituce EU zaujaly rozhodný postoj ke zrušení požadovaných lhůt pro předchozí oznámení v případě pomoci železničním podnikům v nařízení EU o právech cestujících v železniční dopravě;

4.3.2.4. Komise dále zlepšovala přístupnost železniční dopravy pro osoby se zdravotním postižením⁽¹¹⁾ tím, že zajistí, aby členské státy zaručily přístupnost všech nástupišť a usnadnily přístup k vagonům, a to nejen v souvislosti s novými stavbami, ale také v souvislosti s modernizací stávající infrastruktury;

4.3.2.5. Komise nabídla členským státům pomoc s prováděním směrnic EU o společných minimálních normách týkajících se procesních práv obětí trestných činů nebo osob podezřelých nebo obviněných ze spáchání trestního činu, pokud jde o zdravotní postižení⁽¹²⁾, včetně odborné přípravy pracovníků účastnících se přístupu ke spravedlnosti zaměřené na práva osob se zdravotním postižením. Organizace zastupující osoby se zdravotním postižením by měly být považovány za spolupracující subjekty a měly by mít zvláštní postavení, jež by jim umožňovalo účastnit se soudních řízení;

4.3.2.6. Komise zajistila, že poskytnutí přístupu bude jedním z kritérií způsobilosti pro získání finanční podpory ze strany EU⁽¹³⁾;

4.3.2.7. Komise investovala do výzkumu za účelem vývoje nových asistenčních technologií a zařízení pro osoby se zdravotním postižením;

4.3.2.8. přístupnost byla vnímána tak, že je pevně spjata s udržitelností, např. ve stavebnictví a dopravě, a byla považována za předpoklad k vytvoření ekologičtější Evropy pro všechny;

4.3.2.9. Komise podporovala členské státy ve zlepšování přístupnosti nového i stávajícího zastavěného prostředí, zejména obytných budov, a ve zlepšování odborné přípravy v oblasti pomoci s přístupností pro zaměstnance všech dopravních sítí;

4.3.2.10. Komise podporovala členské státy v zajištění toho, aby osoby se zdravotním postižením měly přístup k asistenčním zařízením, technologiím a službám a získaly náležitou podporu, aby si je mohly dovolit, bez ohledu na členský stát EU, který je poskytuje;

4.3.2.11. Komise podporovala členské státy v zaručení toho, že veřejné zakázky zajistí přístup osobám se zdravotním postižením jako občanům, příjemcům i veřejným činitelům;

4.3.2.12. Komise poskytovala členským státům potřebnou podporu při správném a včasném provádění směrnice o přístupnosti internetových stránek do vnitrostátního práva.

⁽¹⁰⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2006 ze dne 5. července 2006 o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě (Úř. věst. L 204, 26.7.2006, s. 1).

⁽¹¹⁾ Při příštím přezkumu nařízení Komise (EU) č. 1300/2014 ze dne 18. listopadu 2014, o technických specifikacích pro interoperabilitu týkajících se přístupnosti železničního systému Unie pro osoby se zdravotním postižením a osoby s omezenou schopností pohybu a orientace (Úř. věst. L 356, 12.12.2014, s. 110).

⁽¹²⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, článek 13.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 83.

4.4. Podpora kvalitních pracovních míst a kvalitní odborné přípravy

4.4.1. Míra zaměstnanosti osob se zdravotním postižením je ve srovnání se zaměstnaností osob, jež žádné zdravotní postižení nemají, neúměrně nízká a dosahuje 48,1 % ve srovnání se 73,9 % u skupiny druhé. Zaměstnanost žen se zdravotním postižením je mnohem nižší⁽¹⁴⁾. EHSV proto naléhavě požaduje, aby:

4.4.2. Komise navrhla opatření, která budou v celé EU harmonizovat požadavky na to, co musí zaměstnavatelé nabízet a jakou podporu musí svým zaměstnancům poskytovat orgány veřejné správy, aby byla pracovníkům se zdravotním postižením poskytnuta přiměřená úprava⁽¹⁵⁾;

4.4.3. orgány a instituce EU šly příkladem, pokud jde o zaměstnávání osob se zdravotním postižením, tím, že ve svých útvarech a ve správě EU navýší podíl zaměstnanců se zdravotním postižením;

4.4.3.1. Komise prozkoumala účinnost systému kvót, který mnoho členských států využívá k podpoře zaměstnávání osob se zdravotním postižením, s cílem prosazovat osvědčené postupy a případně takovýto systém zavést i ve správě EU;

4.4.3.2. orgány a instituce EU přijaly opatření k investování prostředků z fondů EU do iniciativ v oblasti odborné přípravy, zaměstnávání a pracovní mobility osob se zdravotním postižením (včetně podpory určené na sociální podnikání a podniky sociální ekonomiky), přičemž je třeba v souladu s Úmluvou podporovat všechny formy inkluzivního zaměstnávání. Zvláštní pozornost je nutné zaměřit zejména na mladé lidi, ženy, migranty, uprchlíky a starší pracovníky se zdravotním postižením⁽¹⁶⁾. Měl by se klást důraz na podporování osob se zdravotním postižením při volbě jejich pracovního uplatnění a mělo by se investovat mj. do politik profesní rehabilitace, udržení pracovních míst, kariérního postupu a návratu do zaměstnání, s důrazem na rozvoj dovedností pro nově se objevující profese;

4.4.3.3. se orgány a instituce EU dohodly s členskými státy na zárukách ochrany práv osob se zdravotním postižením, podobně jako v případě systému záruk pro mladé lidi, aby osoby se zdravotním postižením mohly být zaměstnávány, přijímány na stáže, umísťovány do zaměstnávání a dále vzdělávány. V zájmu podpoření tohoto záměru by prostřednictvím iniciativy v oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením měly být vyčleněny potřebné finanční prostředky;

4.4.3.4. Komise poskytla členským státům podporu nutnou k zajištění plného provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158⁽¹⁷⁾ o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob, která rodičům osob se zdravotním postižením umožňuje čerpat přiměřenou dovolenou a mít pružné uspořádání práce, a aby se Komise snažila prosadit, aby i osoby se zdravotním postižením měly nárok na tutéž flexibilitu;

4.4.3.5. evropský semestr a právní předpisy byly využívány jako nástroje k zajištění toho, že pracovníci se zdravotním postižením budou dostávat náležitou/dohodnutou mzdu ve stejné výši jako zaměstnanci, kteří žádné zdravotní postižení nemají, a že tato mzda nebude nikdy nižší než mzda minimální. Komise by měla využívat finanční prostředky EU k přezkoumávání osvědčených postupů a pracovněprávních předpisů týkajících se znovuzačlenování a rehabilitace pracovníků, kteří se po dlouhodobé pracovní neschopnosti vracejí do zaměstnání a u nichž mohlo dojít ke vzniku zdravotního postižení;

4.4.3.6. Komise podporovala členské státy ve snižování rizik spojených s přechodem na trh práce tím, že budou k dispozici flexibilnější systémy příspěvků a dávek pro osoby se zdravotním postižením, aby se zabránilo ztrátě záchranné sítě proti chudobě a byla podpořena zaměstnanost;

4.4.3.7. Komise vyvíjela na členské státy tlak, aby více podporovaly zaměstnavatele při získávání informací o asistenčních technologiích (a nezbytných prostředků na jejich financování), zajišťování větší přístupnosti pracovních míst a umožňování flexibilnější pracovní doby, jež bude odpovídat potřebám jednotlivců. Komise by měla podporovat především výzkum zaměřený na dokládání hospodářské opodstatněnosti pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením;

⁽¹⁴⁾ <https://www.disability-europe.net/theme/employment>.

⁽¹⁵⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, články 5 a 27.

⁽¹⁶⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, článek 27.

⁽¹⁷⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU (Úř. věst. L 188, 12.7.2019, s. 79).

4.4.3.8. Komise poskytovala členským státům potřebnou podporu při zajišťování plného provedení směrnice Rady 2000/78/ES⁽¹⁸⁾ zakazující diskriminaci v zaměstnání. Komise a členské státy by také měly pokračovat v procesu přijímání návrhu horizontální směrnice o zákazu diskriminace při přístupu ke zboží a službám, neboť diskriminace v této oblasti může vést k diskriminaci na trhu práce;

4.4.3.9. Komise podporovala členské státy při zohledňování politik týkajících se sociální odpovědnosti podniků a zdravotního postižení s cílem začlenit aspekt zdravotní postižení do politik zaměstnanosti jednotlivých podniků. Komise by měla členské státy podporovat také v prosazování toho, aby podniky v rámci svých nefinančních informací uváděly také aspekty zdravotního postižení a přístupnosti;

4.4.3.10. Komise prosazovala práva osob se zdravotním postižením po celé EU, aby tyto osoby mohly uplatňovat svá pracovní a odborová práva na rovnoprávném základě s ostatními. To by mělo probíhat ve spolupráci se sociálními partnery. Zejména evropský proces vypracování „listin rozmanitosti“ by měl mít více na zřeteli podporování pracovníků se změněnou pracovní schopností;

4.4.3.11. sociální partneři při zahájení sociálního dialogu na úrovni EU a při uzavírání kolektivních smluv měli na zřeteli uplatňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a respektování práv pracovníků a zaměstnanců se zdravotním postižením a konzultovali v této souvislosti organizace zastupující osoby se zdravotním postižením na úrovni EU.

4.5. *Poskytování kvalitního a inkluzivního vzdělávání a programů celoživotního učení*

4.5.1. Přístup osob se zdravotním postižením k běžnému vzdělávání je i nadále obtížný, což často vede k segregaci ve vzdělávání. Osoby se zdravotním postižením mají v EU průměrně o 13 % větší pravděpodobnost, že předčasně ukončí školní docházku, než jejich vrstevníci bez postižení, a o 14 % menší pravděpodobnost, že budou mít přístup k terciárnímu vzdělávání⁽¹⁹⁾. EHSV proto naléhavě požaduje, aby:

4.5.2. orgány a instituce EU investovaly prostředky EU do programů inkluzivního vzdělávání, celoživotního učení a odborné přípravy s cílem pomoci osobám se zdravotním postižením s přechodem ze vzdělávání do zaměstnání. Měla by být usnadněna také profesní mobilita osob se zdravotním postižením;

4.5.2.1. orgány a instituce EU přijaly konkrétní opatření k zajištění toho, aby byli děti a mladí lidé se zdravotním postižením začleněni do svého vlastního systému evropských škol pro děti zaměstnanců EU;

4.5.2.2. Komise přijala konkrétní opatření ke zvýšení účasti osob se zdravotním postižením ve vysokoškolském vzdělávání, a to poskytováním pomoci v souvislosti s pokrytím potřeb a nákladů během studia či odborné přípravy;

4.5.2.3. Komise přijala opatření ke zvýšení přístupnosti programů Erasmus+ a zvýšení účasti osob se zdravotním postižením tím, že jim bude poskytována pomoc v souvislosti s pokrytím potřeb a nákladů během studia nebo odborné přípravy v zahraničí;

4.5.2.4. Komise poskytovala členským státům potřebnou podporu při vzdělávání zaměstnanců v běžných školách a podporovala odbornou přípravu asistentů působících ve třídách a specializovaných na zdravotní postižení. Tak bude možné více začleňovat děti se zdravotním postižením do běžných škol. Odborná příprava by měla být zaměřena i na to, jak lze využívat asistenční technologie k lepší integraci žáků se zdravotním postižením. Pozornost musí být věnována rovněž vytváření příznivých pracovních podmínek ve třídách a snižování počtu žáků ve třídě.

⁽¹⁸⁾ Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. L 303, 2.12.2000, s. 16).

⁽¹⁹⁾ ANED na základě údajů Eurostatu z roku 2016, osoby se zdravotním postižením a bez zdravotního postižení (věk: 30–34 let), rozdíl v procentních bodech.

4.6. *Boj proti nejistotě, chudobě a sociálnímu vyloučení*

4.6.1. V EU je u osob se zdravotním postižením průměrně o 9 % vyšší pravděpodobnost, že budou čelit chudobě a sociálnímu vyloučení, než u jejich protějšků bez zdravotního postižení⁽²⁰⁾. EHSV proto naléhavě požaduje, aby:

4.6.1.1. orgány a instituce EU zajistily, že nová agenda bude zahrnovat konkrétní opatření k podpoře inkluzivního systému sociální ochrany, a aby pro členské státy vypracovaly pokyny týkající se minimální úrovně sociální ochrany pro osoby se zdravotním postižením a pečující osoby, která by jim zaručila přiměřenou životní úroveň⁽²¹⁾. Komise a členské státy by měly zajistit, aby osoby se zdravotním postižením, a zejména osoby, u nichž v průběhu jejich kariéry došlo ke vzniku zdravotního postižení a které na důchodové pojištění přispívaly kratší dobu, měly náležitou sociální ochranu před dosažením důchodového věku i poté;

4.6.1.2. Komise vypracovala pokyny týkající se reforem dávek na pokrytí mimořádných nákladů na zařízení pro osoby se zdravotním postižením, na asistenční technologie, úpravy, dopravu atd. Komise by na členské státy měla vyvíjet tlak, aby projevíly větší flexibilitu a umožnily osobám se zdravotním postižením udržet si dávky i při vstupu na trh práce, aby se vyrovnaly nepřiměřené výdaje, snížilo riziko chudoby pracujících a podpořilo zaměstnávání;

4.6.1.3. Komise poskytla členským státům pokyny týkající se postupů posuzování zdravotního postižení, aby bylo zaručeno, že nebudou opomíjeny osoby se vzácnými onemocněními nebo s vícenásobným zdravotním postižením. Komise musí také prostřednictvím evropského semestru intenzivně odrazovat členské státy od omezování dávek pro své občany se zdravotním postižením, jež by zvýšilo riziko chudoby a sociálního vyloučení. Komise by měla vyzvat členské státy, aby v průběhu celého životního cyklu přezkoumávaly, zda mají dávky pro osoby se zdravotním postižením spravedlivou výši, a bylo tak zaručeno, že osoby se zdravotním postižením, jež dosáhnou vyššího věku, a starší osoby, u nichž došlo ke vzniku zdravotního postižení, neztratí nárok na dávky;

4.6.1.4. srovnávací přehled sociálních ukazatelů byl uzpůsoben tak, aby zahrnoval opatření týkající se konkrétně osob se zdravotním postižením, s cílem doplnit zvyšující se provázanost mezi evropským semestrem a pilířem sociálních práv;

4.6.1.5. Komise poskytla členským státům potřebnou podporu při řádném provádění doporučení Rady o sociálním zabezpečení osob s atypickými pracovními smlouvami a při zajištění toho, aby žádné osobě se zdravotním postižením (ať již pracuje, či nikoli) nebylo odíráno právo na odpovídající úhradu nákladů na zdravotní péči a další nároky;

4.6.1.6. Komise podpořila členské státy v prosazování rovného přístupu osob se zdravotním postižením ke zdravotní péči⁽²²⁾;

4.6.2. Komise zajistila, že bývalí, stávající i budoucí zaměstnanci veřejné správy EU, kteří mají zdravotní postižení, nebo rodinní příslušníci zaměstnanců veřejné správy EU mající zdravotní postižení budou účastníky všeobecného zdravotního pojištění, které jim umožní nejlepší možnou zdravotní péči a kvalitu života.

4.7. *Učinit z EU světovou jedničku v tom, aby nikdo za jejími hranicemi nezůstal opomenut*

4.7.1. EU je největším poskytovatelem rozvojové pomoci na světě. EU a členské státy by jakožto smluvní strany Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením měly prosazovat práva osob se zdravotním postižením při své vnější činnosti. EHSV proto naléhavě požaduje, aby:

4.7.2. orgány a instituce EU přijaly opatření k zajištění toho, že všechna opatření prováděná v třetích zemích a financovaná EU budou v souladu s obecnými zásadami popsány v článku 3.1 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením;

⁽²⁰⁾ EU SILC 2016.

⁽²¹⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, článek 28.

⁽²²⁾ Doporučení Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením, odstavec 63.

4.7.2.1. orgány a instituce EU přijaly opatření k zajištění toho, že kandidátské a potenciální kandidátské země na přistoupení k EU prokážou, že mají stejnou úroveň ochrany práv osob se zdravotním postižením jako členské státy EU. Komise by rovněž měla zaručit, že finanční nástroje předvstupní pomoci budou využívány ke zlepšení situace těchto osob;

4.7.2.2. Komise zvyšovala povědomí o Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením a o potřebách těchto osob (včetně přístupnosti) v případě pomoci v naléhavých a humanitárních situacích a povědomí o otázkách zdravotního postižení v delegacích EU;

4.7.2.3. orgány a instituce EU zajistily přijetí jasných opatření navazujících na Evropský konsensus o rozvoji a podpořily začlenění ukazatelů Výboru pro rozvojovou pomoc OECD souvisejících se zdravotním postižením do programů, projektů a činností spolupráce EU po celém světě;

4.7.2.4. orgány a instituce EU zajistily respektování práv a poskytování dostatečné a přiměřené podpory osobám se zdravotním postižením, které do EU přijdou jako žadatelé o azyl nebo uprchlíci, nebo aby poskytovaly podporu osobám, které utrpěly zdravotní postižení během útěku ze své země;

4.7.2.5. Komise podporovala členské státy při řešení problematiky zdravotního postižení během jednání se zeměmi, které nejsou členy EU. Komise by rovněž měla pracovat na podněcování shody a odhodlání v otázkách zdravotního postižení na mezinárodních fórech (OSN, Rada Evropy, OECD);

4.7.2.6. Komise vzhledem k brexitu podporovala členské státy v zajišťování toho, aby občané Evropské unie, kteří mají v současné době bydliště ve Spojeném království (a naopak), dostávali i nadále pomoc, kterou jim momentálně poskytuje jejich země původu.

5. Správa věcí veřejných, provádění a monitorování

5.1. Vzhledem k závěrečným připomínkám a doporučením Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením určeným Evropské unii EHSV důrazně doporučuje, aby byla ve všech orgánech a institucích EU – tj. v Evropském parlamentu, Radě Evropské unie, Evropské službě pro vnější činnost, Výboru regionů atd. – i v agenturách – např. v Agentuře Evropské unie pro základní práva a Evropském institutu pro rovnost žen a mužů – zřízena kontaktní místa pro osoby se zdravotním postižením. Tato kontaktní místa by měla být zřízena i ve všech GR Komise. Vzhledem k průřezovému charakteru otázky zdravotního postižení by ústřední kontaktní místo mělo spadat do působnosti generálního tajemníka Komise. To bude nutné z důvodu monitorování uplatňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a agendy v orgánech a institucích EU. EHSV, který jde příkladem, má své vlastní kontaktní místo pro osoby se zdravotním postižením a vytvořil též studijní skupinu Práva osob se zdravotním postižením, které je nápomocen sekretariát sekce SOC. EHSV rovněž naléhavě požaduje, aby:

5.2. vzhledem ke skutečnosti, že byla vytvořena funkce komisaře pro rovnost, bylo kontaktní místo pro osoby se zdravotním postižením zřízeno v rámci GR pro spravedlnost, které mu bude při jeho činnosti nápomocno. To je mimořádně důležité;

5.3. současný systém skupiny na vysoké úrovni pro otázky zdravotního postižení byl nahrazen „výborem pro práva osob se zdravotním postižením“, který by sloužil jako platforma pro pravidelná setkávání všech kontaktních míst pro osoby se zdravotním postižením působících v různých ředitelstvích, orgánech, institucích a agenturách i v různých členských státech. Tento výbor by měl mít právo monitorovat provádění agendy na úrovni EU i členských států a vydávat rovněž doporučení Komisi a národním vládám;

5.4. Komise přezkoumala své pravomoci, které sdílí s členskými státy a které vyplývají z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a z práva EU, a zjistila tak, v kterých otázkách může EU s členskými státy při provádění spolupracovat. To by se mělo uskutečnit formou sepsání prohlášení o pravomocích;

5.5. byl zaveden interinstitucionální mechanismus pro Komisi, Parlament a Radu⁽²³⁾. Předsedové těchto tří orgánů by se měli setkávat na začátku každého funkčního období, aby ukázali vysokou míru odhodlání v otázkách práv těchto osob. V Radě musí být vytvořena pracovní skupina pro problematiku zdravotního postižení, aby byl tento mechanismus podpořen;

5.6. orgány a instituce EU do agendy zahrnuly jednoznačná, konkrétní a specifická srovnávací kritéria a měřitelné ukazatele, a bylo tak možné sledovat nedostatky v provádění a účinně měřit dosažený pokrok;

5.7. Komise zajistila, že budou při přípravě legislativních návrhů a iniciativ naplánovány mechanismy monitorování a že na ně budou vyčleněny dostatečné zdroje a finanční prostředky. Součástí agendy by měl být jasný závazek k financování s uvedením částek, které mají být vyčleněny na mechanismy monitorování;

5.8. Komise zajistila pro rámec EU pro Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením odpovídající zdroje k zaručení jeho nezávislosti a řádného fungování;

5.9. orgány a instituce EU aktivně a plně zapojily organizace zastupující osoby se zdravotním postižením a organizace občanské společnosti do přípravy, provádění a řízení agendy⁽²⁴⁾. Organizace zastupující osoby se zdravotním postižením by také měly být průběžně konzultovány a zapojovány do koncipování, přijímání, provádění a monitorování právních předpisů, politik a programů vyplývajících z této agendy a měly by mít přístup ke zdrojům, které jejich smysluplné zapojení podpoří. Srozumitelné a plně přístupné osobám se zdravotním postižením by měly být také konzultační postupy;

5.10. Komise přijala vhodná opatření k zajištění toho, že Eurostat vypracuje ve spolupráci s vnitrostátními statistickými úřady a se zástupci organizací zastupujících osoby se zdravotním postižením systém ukazatelů založený na lidských právech a systém sběru srovnatelných komplexních údajů o rovnoprávnosti osob se zdravotním postižením a jejich situaci v EU a že bude rovněž zveřejňovat relevantnější a strukturovanější analýzy problematiky zdravotního postižení. Při tom je třeba zohlednit meziodvětvovou povahu problémů a zkušeností osob se zdravotním postižením, jako jsou otázky týkající se pohlaví, věku, postavení uprchlíka, žadatele o azyl či migranta, nebo aspekt příslušnosti k národnostní menšině a různý typ zdravotního postižení a způsob, jakým ovlivňuje dobré životní podmínky a výsledky⁽²⁵⁾. Kromě toho je nutné shromažďovat údaje o počtu osob se zdravotním postižením žijících v ústavech a o počtu dětí se zdravotním postižením žijících mimo své rodiny;

5.11. Komise vyvíjela prostřednictvím evropského semestru tlak na členské státy, aby vypracovaly své vlastní celostátní strategie pro osoby se zdravotním postižením a aby začlenily uplatňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením do národních programů reforem;

5.12. Komise poskytla veškeré nezbytné prostředky, lidské zdroje a finance na rámec EU pro monitorování uplatňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, a tím zajistila, že bude s to plnit své úkoly vyplývající z čl. 33 odst. 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

6. Komunikace a informování⁽²⁶⁾

6.1. Orgány a instituce EU by měly informovat o překážkách, na něž osoby se zdravotním postižením stále ještě narážejí, s cílem překonat stereotypy a spolupracovat s vnitrostátními a regionálními vládami na zajištění toho, že se tyto informace dostanou k politickým činitelům a dalším zainteresovaným stranám na všech úrovních. Komise by měla podporovat činnost organizací zastupujících osoby se zdravotním postižením a nevládních organizací působících v této oblasti na úrovni EU.

6.2. Komise by v zájmu zvyšování povědomí o právech osob se zdravotním postižením měla naplánovat kampaně a odbornou přípravu, které by byly zaměřeny na širokou veřejnost, tvůrce politik a subjekty přijímající rozhodnutí, zaměstnance veřejných orgánů a soukromých subjektů, osoby se zdravotním postižením a jejich rodiny atd. Komise by měla členské státy vybízet, aby prováděly podrobné kampaně.

⁽²³⁾ Doporučení Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením z roku 2015, určená EU.

⁽²⁴⁾ Obecná připomínka Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením.

⁽²⁵⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, článek 31.

⁽²⁶⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, článek 8.

6.3. Komise a členské státy by měly věnovat mimořádnou pozornost poukazování na vícenásobnou diskriminaci a diskriminaci z důvodu příslušnosti ke dvěma či více skupinám, jíž čelí některé skupiny osob se zdravotním postižením, například ženy a dívky, LGBTI osoby a národnostní menšiny.

V Bruselu dne 11. prosince 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Populismus a základní práva –
příměstské a venkovské oblasti****(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2020/C 97/07)

Zpravodajka: **Karolina DRESZER-SMALEC**Spoluzpravodaj: **Jukka AHTELA**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 2. 2019
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	27. 11. 2019
Přijato na plenárním zasedání	11. 12. 2019
Plenární zasedání č.	548
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	145/3/6

1. Závěry a doporučení

1.1. Populistické strany získaly ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2019 výrazné procento hlasů. Populismus vede k narušení stability politických institucí, k další fragmentaci a polarizaci komunit a k prostředí s čím dál vyšším rizikem pro investiční rozhodování podniků.

1.2. Příčiny úspěchu populistických hnutí a stran jsou rozmanité. Velmi obecně řečeno za ním stojí procesy globalizace, které mají vliv na všechny typy rozvinutých zemí. Konkrétně lze populismus vysvětlit jak faktory souvisejícími s kulturou a identitou, tak socioekonomickým vývojem. Hrozba populismu je obzvláště patrná „v místech, na nichž nezáleží“⁽¹⁾, bez ohledu na to, zda se nacházejí na periferii nebo v samém centru Evropské unie.

1.3. Je třeba jasně rozlišovat mezi obavami, úzkostí a hněvem, které lidi žnou do náruče populistických stran, a politickými podnikavci, kteří se úmyslně pokoušejí přeměnit tyto obavy v politický zisk. Nespokojenost občanů, která má často racionální základ, je třeba brát vážně. To je odlišné od rétoriky populistických vůdců, kteří se snaží této nespokojenosti využít.

1.4. Zeměpisné rozložení nespokojenosti kombinuje kontinentální rozdělení EU na *sever a jih* a na *východ a západ* s vnitrostátním rozdělením jednotlivých členských států na *centrum a periferii*. V závislosti na zeměpisné poloze tkví příčiny nespokojenosti v různých formách strádání. Protiopatření musí tyto složitosti zohlednit, mají-li být úspěšná. EHSV je přesvědčen, že pro řešení hlavních příčin populismu je klíčové budování spojení mezi místními orgány, organizacemi občanské společnosti, sociálními partnery a dalšími činiteli, např. místními vedoucími představiteli a sociálními hnutími.

1.5. Čím menší prospěch mají lidé z úspěchu pólů růstu ve své zemi, tím výraznější jsou obvykle jejich negativní postoje vůči vládnoucím elitám, systémům politických stran a postmodernímu životnímu stylu. Občanští aktivisté jsou často považováni za součást těchto skupin, což zesiluje negativní postoje vůči nim.

(1) Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of the places that don't matter (and what to do about it)* [La revanche des endroits sans importance (et comment remédier à ce problème)], p. 32 (LSE Research online): http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf.

1.6. Pro občanskou společnost se situace stává obzvláště závažnou v případech, kdy populisté získali moc a jsou schopni výrazně ovlivňovat vládní programy směrem k autoritářství. Organizace občanské společnosti jsou nejen značně ohrožovány zmenšením prostoru pro svou činnost, ale jsou rovněž terčem osobních výhrůžek a perzekuce.

1.7. EHSV se domnívá, že vzdělávání občanů v oblasti zásad demokracie, základních práv a právního státu by se mělo dále posilovat, aby tento vývoj zohledňovalo. Poukazuje na své doporučení uvedené ve stanovisku Další posílení právního státu v rámci Unie ⁽²⁾, a sice aby členské státy začlenily tato témata do školních a vysokoškolských osnov a aby Evropská komise navrhla ambiciózní strategii v oblasti komunikace, vzdělávání a veřejné osvěty zaměřenou na základní práva, právní stát, demokracii a úlohu nezávislých sdělovacích prostředků.

1.8. Vzhledem k tomu, že obyvatelstvo touží po promyšlených a účinných politických vizích, je EHSV přesvědčen, že by Evropská unie měla přijít s představou žádoucí budoucnosti a oživit klíčové zásady, které v evropském projektu zastávají významnou úlohu, např. partnerství a subsidiaritu.

1.9. EHSV souhlasí s usnesením EP o řešení specifických potřeb venkovských, horských a odlehlých oblastí (2018/2720 (RSP)) ⁽³⁾, podle něž je potřeba podporovat „socioekonomický rozvoj, hospodářský růst a diverzifikaci, sociální blahobyt, ochranu přírody a spolupráci a propojení s městskými oblastmi v zájmu podpory soudržnosti a zabránění riziku územní roztržitosti“. Výbor se proto připojuje k Parlamentu a stejně jako on se zasazuje o vytvoření Paktu inteligentních vesnic, který bude v souladu se zásadou subsidiarity zahrnovat všechny úrovně správy.

1.10. EHSV zdůrazňuje své doporučení uvedené ve stanovisku Odolná demokracie díky silné a různorodé občanské společnosti ⁽⁴⁾, podle kterého je třeba „vytvořit srovnávací přehled o demokracii, který by (...) zachycoval rámcové podmínky pro činnost občanské společnosti a vedl ke konkrétním doporučením k reformě“.

1.11. Orgány by k politikám měly zaujmout přístup založený na lidských právech ⁽⁵⁾ – zejména pokud jde o politiky hospodářských reforem založené na systematickém posuzování dopadu na lidská práva ⁽⁶⁾. To by mělo být předpokladem pro informované a inkluzivní vnitrostátní diskuse a uzpůsobení politických rozhodnutí, a rovněž pro bezproblémové provádění reforem.

1.12. EHSV požaduje, aby byl kladen větší důraz na nové ekonomické činnosti, které se objevují ve venkovských oblastech a z nichž jsou mnohé založeny na zásadách vzájemné pomoci a péče. Vybízí k přijetí opatření zaměřených na prosazování lepší podpory a propojení těchto iniciativ s cílem přesunout se z izolovaných a experimentálních fází k emancipačním politickým a sociálním spojeníům.

1.13. EHSV vyzývá EU a členské státy, aby posílily infrastrukturu na nižší než celostátní úrovni. Mezi příčiny populistického protestu v Evropě jednoznačně patří rušení spojů veřejné dopravy spolu s uzavíráním škol a zdravotnických zařízení.

1.14. Orgány EU by měly zlepšit budování kapacit u evropských, vnitrostátních a místních organizací občanské společnosti a poskytnout jim prostředky, jež jim pomohou zlepšit rozsah působnosti a kvalitu jejich činnosti. Tyto organizace zastávají důležitou úlohu při rozpoznávání potřeb komunit a při reagování na tyto potřeby. Při zhoršení situace v oblasti právního státu, základních práv a demokracie jsou zasaženy obzvláště silně.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV Další posílení právního státu v rámci Unie – Aktuální stav a další možné kroky (Úř. věst. C 282, 20.8.2019, p. 39).

⁽³⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 3. října 2018 o řešení specifických potřeb venkovských, horských a odlehlých oblastí (Úř. věst. C 11, 13.1.2020, s. 15)..

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV Odolná demokracie díky silné a různorodé občanské společnosti (Úř. věst. C 228 5.7.2019, s. 24).

⁽⁵⁾ Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, *Principles and Guidelines for a Human Rights Approach to poverty reduction Strategies (Zásady a pokyny pro přístup k omezení chudoby, který je založen na lidských právech)*, <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/PovertyStrategies.pdf>.

⁽⁶⁾ Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, *Guiding principles of human rights impact assessments for economic reforms (Obecné zásady pro posouzení dopadu politik hospodářských reforem na lidská práva)*, 19. prosince 2018, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/443/52/PDF/G1844352.pdf>.

2. Obecné připomínky

2.1. Populistické strany získaly ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2019 výrazné procento hlasů. EHSV je tímto vývojem vážně znepokojen a žádá, aby byly k jeho řešení přijaty rozsáhlé iniciativy, počínaje snahou o lepší pochopení jeho základních příčin.

2.2. Podle EHSV je třeba věnovat zvláštní pozornost situaci organizací občanské společnosti, které jsou při oslabení právního státu, základních práv a demokracie zasaženy obzvláště silně. Organizacím občanské společnosti se v současné době v mnoha zemích zmenšuje prostor pro jejich činnost. Je rovněž pravděpodobné, že další nárůst populismu povede ke snížení hospodářské stability a efektivity veřejné správy a politik, což bude mít negativní vliv na investice.

2.3. EHSV již vyjádřil hluboké znepokojení nad „zhoršením situace v oblasti lidských práv, populistickým a autoritářským směřováním a rizikem, které to představuje pro kvalitu demokracie a ochranu základních práv“⁽⁷⁾. Vyzval evropské orgány, aby v rámci své politické činnosti zaujaly „proaktivní a preventivní přístup, aby bylo možné problémy předvídat a zabránit jim“.

2.4. EHSV ve svém stanovisku z vlastní iniciativy *Odolná demokracie díky silné a různorodé občanské společnosti*⁽⁸⁾ zdůraznil, že občanská společnost podle něj zastává klíčovou úlohu „v zachování liberální demokracie v Evropě“ a že „pouze silná a rozmanitá občanská společnost může bránit demokracii a svobodu a chránit Evropu před pokušeními autoritářství“.

2.5. Aby bylo možné plně pochopit fenomén populismu, je potřeba vzít v úvahu několik rozměrů. Někteří pozorovatelé se při určování zdroje populismu zaměřují v první řadě na kulturní faktory. Jiní sice význam těchto faktorů nepřehlížejí, avšak tvrdí, že hlavní příčina rostoucího populismu je socioekonomická a vychází ze složitosti procesu globalizace.

2.6. Mnohé obavy, z nichž pramení nespokojenost lidí, jsou racionální a vyžadují politická řešení. Tyto legitimní starosti je potřeba odlišit od pokusů některých politických podnikavců o využití nespokojenosti k volebnímu zisku prostřednictvím demagogických, avšak nesmyslných návrhů.

2.7. Mezi nejvýznamnější faktory, jež vysvětlují ochotu přijímat populismus, patří: věk (vysoký), úroveň vzdělání (nízká), relativní blahobyť (nízký), nezaměstnanost (vysoká) a druh zaměstnání (nestandardní, na dobu určitou). Tyto socioekonomické faktory se více vyskytují ve venkovských oblastech a mimo velká města.

2.8. Odhlasování brexitu ve Spojeném království, hnutí žlutých vest ve Francii a úspěch AfD ve východním Německu, Ligy Severu v Itálii a Práva a spravedlnosti v Polsku se v mnoha ohledech liší. Všechny tyto události však mají společné to, že odráží dramatický pokles důvěry v instituce, politiky a média.

2.9. Čím méně se lidem daří těžit z úspěchu pólů růstu ve své zemi, tím výraznější jsou obvykle jejich negativní postoje vůči vládnoucím elitám, systémům politických stran a postmodernímu životnímu stylu. Občanští aktivisté jsou často považováni za součást těchto skupin, což zesiluje negativní postoje vůči nim a má výrazný dopad na fungování organizací občanské společnosti.

3. Obecné a na prostor vázané faktory, které jsou příčinami populismu

3.1. Vzestup populismu lze vysvětlit ze dvou hlavních hledisek. První hledisko upozorňuje na kulturní faktory, jako je utváření identity a změna postojů v důsledku trendů ve vývoji v průběhu uplynulých dvou nebo tří desetiletí. Druhé

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV *Evropský kontrolní mechanismus právního státu a základních práv* (Úř. věst. C 34, 2.2.2017, s. 8).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV *Odolná demokracie díky silné a různorodé občanské společnosti* (Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 24).

hledisko zdůrazňuje význam socioekonomických faktorů coby hlavních příčin úspěchu populismu. Ačkoli jsou obě tato vysvětlení relevantní, jsou politickoekonomické faktory jednoznačně důležitější, pokud uvážíme úlohu prostoru a území⁽⁹⁾.

3.2. Populismus je jedním ze specifických projevů toho, co se začalo nazývat změnou éry, změnou epochy nebo epochálním zlomem. Důsledky této změny jsou v různé míře zasaženy všechny země, a to bez ohledu na dotčený region. Tato změně většinou podléhají všechny hlavní rozměry společenského pořádku – stát stejně jako trh nebo společenství, které představuje občanskou společnost.

3.3. Populismus, který je vyvoláván procesy komodifikace sociálních a politických vztahů, obvykle vzniká nejdříve v rozměru společenství. Dobrovolná společenství, jako jsou zájmová sdružení, sociální hnutí a další organizace občanské společnosti, jsou čím dál častěji v rozkladu. Snaží se o přežití a udržení svých členů. Rovněž společenství předurčená, jako jsou rodiny, sousedství a místní skupiny, trpí fragmentací, ztrátou solidarity, odcizením a rozpadem.

3.4. V čím dál složitějším světě vede tato sociální a politická roztržičnost zpravidla k nejistotě, úzkosti a hledání jednoznačných odpovědí. Tradiční společenství již často nejsou schopna tyto odpovědi poskytnout. Mnoho lidí bez ohledu na věk a společenskou třídu hledá nové formy příslušnosti a bezpečnou identitu. Populističtí političtí podnikavci se specializují na poskytování těchto jednoduchých odpovědí, které jsou často spojeny s pohledy zpět na zářnou minulost, kterou je zapotřebí obnovit.

3.5. Jakmile se tyto jednoduché odpovědi přemění na přitažlivé politické programy, promítnou se zpět do sféry politiky a státu – systémů, které jsou samy ovlivněny fragmentací systémů politických stran a poklesem důvěry ve veřejnou správu.

3.6. Obecné příčiny populismu jsou dále posilovány územní fragmentací, která postihuje venkovské a příměstské oblasti. Jejich obyvatelé se cítí být odříznuti od hospodářského rozvoje a veřejných infrastruktur v oblasti dopravy, zdravotnictví, péče o starší osoby, vzdělávání a bezpečnosti. To má za následek značné rozšíření odporu k elitám a předsudků vůči tomu, co je považováno za kosmopolitní způsob života.

4. Globalizace a hospodářská krize

4.1. Globalizace vytvořila příležitosti a hrozby, přičemž hrozby doléhají více na příměstské a venkovské oblasti. To vedlo ke snížení investic v těchto oblastech a k oprávněnému pocitu nejistoty spojenému s rizikem přemístění průmyslových infrastruktur a pracovních míst do zahraničí a odmítnutí nespravedlivých daňových politik, které jsou běžně považovány za málo férové. V některých členských státech rovněž vyvolaly obavy specifické obchodní dohody, jako je nedávná dohoda se sdružením Mercosur, neboť jsou vnímány jako ohrožení živobytí evropských zemědělců a evropského modelu rodinného zemědělství.

4.2. Tuto „politickou ekonomii populismu“ zkoumala zpráva vypracovaná pro skupinu EHSV Různorodá Evropa⁽¹⁰⁾, podle které mají v regionech s vyšším disponibilním příjmem, vyšší mírou zaměstnanosti, vyššími výdaji na sociální dávky a vyšším HDP populisté menší podíl hlasů. Pokles disponibilních příjmů je spojen s nárůstem podpory populistických stran.

4.3. I přes celkový pozitivní vývoj v oblasti zaměstnanosti v Evropě jsou nezaměstnanost, nestandardní formy zaměstnání a sociální a ekonomická marginalizace v mnoha členských státech zvláště kritické u mladší části obyvatelstva. Lidé ve věku mezi 20 a 30 lety mohou být první generací od zrodu EU, která na tom bude hůře než ta předchozí. Podle údajů Eurostatu má v Evropě 44 % pracovníků ve věku mezi 19 a 24 lety pouze smlouvu na dobu určitou, přičemž u celkové populace je to 14 %.

⁽⁹⁾ *Societies outside Metropolises: the role of civil society organisations in facing populism (Společnosti mimo metropolitní oblasti: úloha organizací občanské společnosti v boji proti populismu)*, EHSV, Brusel, 2019, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-236-en-n.pdf>

⁽¹⁰⁾ *Societies outside Metropolises: the role of civil society organisations in facing populism (Společnost mimo metropolitní oblasti: úloha organizací občanské společnosti v boji proti populismu)*, EHSV, Brusel, 2019: <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-236-en-n.pdf>.

4.4. Venkovské, příměstské a okrajové oblasti mají obvykle větší sklon k tomu, že budou ovlivněny populismem, který nabízí model zpochybňující právě ty faktory, na nichž je založen nedávný hospodářský růst: otevřené trhy, migraci, hospodářskou integraci a globalizaci⁽¹⁾.

4.5. V kontextu strukturálně slabého hospodářského růstu mají evropské státy obvykle menší příjmy a vyšší výdaje. Tlak na výdaje vyplývá z více faktorů, včetně stárnoucí populace, tíhy zadlužení a rostoucích nákladů na veřejnou bezpečnost. Tlak na příjmy je pak důsledkem faktorů, jako jsou politicko-ekonomická rozhodnutí, úsporná opatření, daňové úniky a vyhýbání se daňovým povinnostem. V důsledku toho omezuje nedostatek veřejných zdrojů státy v jejich úloze zodpovědných činitelů v oblasti politik přerozdělování, které jsou klíčové pro dodržování sociálních a ekonomických práv. Veřejní a soukromí investoři se zejména ve venkovských a příměstských oblastech odvracejí od průmyslové struktury, což u některých skupin obyvatelstva vede k pocitu marginalizace a opuštění ze strany státních struktur a veřejných služeb.

4.6. EHSV vyzývá evropské a vnitrostátní orgány, aby považovaly inkluzivnost, přístup k právům a zachování hospodářských a průmyslových struktur a zdrojů pracovních příležitostí za klíčová kritéria hospodářské politiky, územní politiky a politiky soudržnosti.

5. Úloha migrace

5.1. Podobně jako globalizace je i migrace jev, který zasahuje všechny vyspělé či rozvojové země. Je nepravděpodobné, že by vymizela, a v průběhu času bude narůstat. Rostoucí tlak, který vyvíjejí populistická hnutí, přináší členským státům potíže, ale nijak nesnižuje jejich povinnost dohodnout se na velmi potřebné spravedlivé, soucitné a odpovědné evropské migrační a azylové politice, která by splňovala mezinárodní právní předpisy v oblasti lidských práv.

5.2. Populistická rétorika není racionálně zaměřená na regulační aspekty migračních politik. Místo toho přímo stigmatizuje migranty jako zločince, teroristy nebo vetřelce, což vytváří atmosféru, která podporuje přímé útoky proti nim.

5.3. Co se týče migrace, je nejvýznamnější geografické rozdělení spojeno s rozdíly v systémech sociálního zabezpečení a trzích práce. Systémy sociálního zabezpečení a trhy práce mohou být v některých zemích vůči přistěhovalcům poměrně otevřené, avšak v jiných uzavřené a vylučující. S příchodem velkého počtu migrantů se reakce těch částí místního obyvatelstva, které jsou na okraji společnosti nebo mají obavy, že se na tento okraj dostanou, liší podle politicko-ekonomického typu.

5.4. V některých zemích a v konkrétních oblastech těchto zemí panují obavy, že systémy sociálního zabezpečení budou přetížené, zatímco v jiných jsou migranti vnímáni jako konkurenti na trhu práce. Subjektivně mohou migranti představovat problém, pokud jde o trvalé zaměstnání nebo pobírání sociálních dávek. Obavy tohoto druhu mohou být zvláště patrné mezi lidmi, kteří žijí ve venkovských a příměstských oblastech.

5.5. To vše přispívá k velkému množství potenciálních příčin nárůstu populistických hnutí, které by národní vlády, orgány Evropské unie a organizace občanské společnosti měly zvážit při vytváření patřičných protiopatření politické a/nebo ekonomické povahy. Stejně důležitá je i skutečnost, že v některých částech EU nepramení pocity sociálního úpadku a ekonomické marginalizace z přistěhovalectví, ale spíše z vystěhovalectví. Zejména v různých částech východní Evropy dosahuje odliv vysoce kvalifikovaných odborníků dramatických rozměrů, což narušuje socioekonomickou strukturu těchto zemí.

5.6. EHSV odmítá myšlenku, že mezi migranty a místním obyvatelstvem existuje soutěž o veřejné zdroje. Žádá organizace občanské společnosti, aby posílily své aktivity, jejichž cílem je řešení obav a znepokojení patrných u některých složek obyvatelstva. Rovněž vyzývá k zavedení vzdělávacích a sociálních programů zaměřených na škálu motivů vedoucích k podpoře populismu, zejména v odlehlých částech EU. Je třeba poskytnout větší podporu vnitrostátním a evropským platformám a sítím občanské společnosti za účelem získání podrobnější analýzy tohoto jevu a podpory šíření spolehlivých informací a vzdělávacích činností, jejichž cílem je tento jev lépe pochopit.

⁽¹⁾ Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)* (Odplata míst, na nichž nezáleží (a co s tím)), s. 32 (LSE Research online), http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf.

6. Zeměpisné rozložení nespokojenosti

6.1. Populistické strany dosáhly nadprůměrného úspěchu ve venkovských a postindustriálních okrajových oblastech EU⁽¹²⁾. Tak tomu bylo v případě hlasování o brexitu ve Spojeném království i v případě Rakouska, kde kandidát Svobodné strany Rakouska (FPÖ) získal v prezidentských volbách v květnu 2018 62 % hlasů obyvatel venkova.

6.2. Zeměpisné rozložení nespokojenosti kombinuje kontinentální rozdělení EU na sever a jih a na východ a západ s vnitrostátním rozdělením jednotlivých členských států na centrum a periferii. V průběhu let došlo k nárůstu populismu na základě této mnohonásobné společenské a územní fragmentace. Zvláště důležité jsou tudíž politiky v oblasti infrastruktury a dopravy, jelikož zajišťují územní kontinuitu a jsou materiálním předpokladem přístupu obyvatelstva k občanským, politickým, hospodářským a sociálním právům.

6.3. EHSV doporučuje, aby evropské a vnitrostátní orgány považovaly politiky v oblasti dopravy, infrastruktury a připojení k internetu za způsob řešení populismu. Orgány by tyto politiky, jakož i politiku soudržnosti, sociální politiku a politiku k omezení chudoby, měly utvářet pomocí přístupu založeného na lidských právech⁽¹³⁾. Rovněž by měly zajistit, aby politiky, zvláště pak politiky hospodářských reforem, byly založeny na systematickém ex ante a ex post posuzování dopadu na lidská práva⁽¹⁴⁾, a to v zájmu usnadnění informovaných a inkluzivních vnitrostátních diskusí o rozhodčím řízení a opravných postupech pro politická rozhodnutí.

6.4. Jedním z následků sociální, hospodářské a územní fragmentace je de facto zbavení politických práv, k němuž v rostoucí míře dochází u velké části populace v příměstských a venkovských oblastech. Má podobu vysoké neúčasti ve volbách, odmítání zastupitelské demokracie a zprostředkujících subjektů, včetně politických stran a odborů, a podpory radikálních populistických hnutí. EHSV se domnívá, že by se za účelem řešení tohoto vývoje mělo posílit vzdělávání občanů v oblasti zásad demokracie, základních práv a právního státu. Poukazuje na své doporučení uvedené ve stanovisku Další posílení právního státu v rámci Unie⁽¹⁵⁾, a sice aby členské státy začlenily tato témata do školních a vysokoškolských osnov a aby Evropská komise navrhla ambiciózní strategii v oblasti komunikace, vzdělávání a veřejné osvěty zaměřenou na základní práva, právní stát a demokracii.

6.5. Právě kvůli protnutí s politikou identity, příslušnosti, uznání a přerozdělování je nutno brát v úvahu skutečnost, že stejně jako třídní zájmy a nerovnost jsou důležité i náboženství, vztahy mezi pohlavími a místní a kulturní identita. Mobilizace alternativ ke snadnému uchvácení regresivními politickými silami není jednoduchá. Jsou zapotřebí nové kampaně a vize. Obzvláště významným způsobem, jak toho dosáhnout, je vzít v úvahu mnoho nových ekonomických činností, které se objevují ve venkovských oblastech a jsou založeny na principech komunity, vzájemné pomoci a péče. Úkolem je potom tyto aktivity propojit, překonat fáze izolace a experimentování a navázat je na sebe navzájem a na emancipační politická spojení.

7. Jak populismus ovlivňuje občanskou společnost mimo velká města

7.1. Vzestup populistických hnutí a stran v celé Evropě a na různých územních úrovních má na občanskou společnost velký dopad. Vzhledem k tomu, že na politický prostor v mnoha částech Evropy má čím dál větší vliv autoritářská propaganda, xenofobní a rasistické postoje a násilí fašistických extremistů, jsou rovněž přímo zasažena sociální hnutí, odbory a obchodní sdružení.

7.2. Pro občanskou společnost se situace stává obzvláště závažnou v případě, kdy populisté získali moc a jsou schopni výrazně ovlivňovat vládní programy. Když populistické strany zaujmou klíčové pozice v parlamentu a v rámci výkonné moci, mají sklon směřovat původně liberální společnosti k autoritářským režimům. Organizace občanské společnosti jsou značně ohrožovány zmenšením prostoru pro svou činnost. Zároveň některé pseudonevládní nebo falešné nevládní

⁽¹²⁾ Caroline de Gruyter, *Commentary: The revenge of the countryside* (Komentář: Pomsta venkova), 21. října 2016.

⁽¹³⁾ Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, *Principles and Guidelines for a Human Rights Approach to poverty reduction Strategies* (Zásady a pokyny pro přístup k omezení chudoby, který je založen na lidských právech), <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/PovertyStrategies.pdf>.

⁽¹⁴⁾ Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, *Guiding principles of human rights impact assessments for economic reforms* (Obecné zásady pro posouzení dopadu politik hospodářských reforem na lidská práva), 19. prosince 2018, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/443/52/PDF/G1844352.pdf>

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV *Další posílení právního státu v rámci Unie – Aktuální stav a další možné kroky*, (Úř. věst. C 282, 20.8.2019, p. 39).

organizace, které byly vytvořeny shora a často se navenek tváří jako radikálně demokratické, ještě více komplikují svobodné fungování stávajících organizací občanské společnosti.

7.3. Otázka, v jakém rozsahu je občanská společnost ve venkovských a příměstských oblastech ovlivněna populismem, je složitá. Venkovským aktivistům často chybí nejdůležitější zdroje k vytvoření takových typů koalic, jaké jsou běžnější v metropolitních oblastech. To platí i pro koalice například s hnutími spotřebitelů a s potravinovými aktivisty, kteří sídlí ve městech a jsou často pokročilejší v oblasti udržitelné potravinové politiky. Nedostatek silných sociálních hnutí a politických stran, které by mohly zastupovat zájmy obyvatel venkova, částečně vysvětluje volební úspěch pravicových populistických stran ve venkovských oblastech Evropy.

8. Možnosti boje proti populismu

8.1. Jako nástroje boje proti populismu se doporučují dva soubory politik. První se vztahuje na hrozbu populismu obecně a na potenciální nástroje, které by měla používat Evropská unie. Druhý soubor doporučení se týká přímo konkrétních regionů a venkovských a příměstských oblastí.

8.2. Pro řešení příčin populismu může být vhodných několik strategií. První se týká způsobu, jakým politici a instituce přistupují k lidem, kteří se fakticky nacházejí v těžké socioekonomické situaci, a jak s nimi jednájí. Společenská, hospodářská a politická situace je natolik složitá, že žádná instituce, EU nevyjímaje, neumí nalézt jednoduché a jednoznačné odpovědi, které by tuto složitost snížily návratem k idealizovanému předchozímu socioekonomickému stavu. Politikové a instituce by se měli zaměřit na řešení hlavních příčin populismu a měli by zpochybnit rétoriku, která tvrdí, že nabízí rychlé a spolehlivé odpovědi na složité problémy.

8.3. Druhá z těchto strategií se přímo týká pověsti a osudu Evropské unie. Mezi mnohé frustrace, jež pocítují ti, které populistická propaganda více přitahuje, patří nedostatek skutečně přitažlivých politických projektů, které by nabízely věrohodnou naději na lepší budoucnost a činnost zaměřenou na zlepšování každodenních životních podmínek. Populisté této frustrace využívají a nabízejí zpětný pohled zaměřený na zdánlivě zářnou minulost. Má-li Evropská unie přežít, nemá jinou možnost než oživit touhu lidí po evropském projektu.

8.4. Samotný mýtus o vzniku EU již nestačí, aby oslovil evropský lid. EU by měla přijít s představou žádoucí budoucnosti a obnovit klíčové zásady, které v evropském projektu zastávaly významnou úlohu, např. partnerství a subsidiaritu.

8.5. EHSV vyzývá EU, členské státy a všechny příslušné zúčastněné strany, aby oživily zásady subsidiarity a partnerství. Jak je uvedeno v doporučení skupiny Různorodá Evropa s názvem „Regaining Citizens’ Trust and Confidence in the EU“ (Obnovení důvěry občanů v EU)⁽¹⁶⁾, EHSV se domnívá, že je třeba snažit se „objasnit občanům zásadu subsidiarity a vysvětlit jim, že EU respektuje kulturní rozmanitost i místní tradice“. Funkční subsidiarita by spočívala ve větším zapojení organizací občanské společnosti jak do regionálního plánování a regionálních politik EU, tak do ochrany demokracie, spravedlnosti a rovného zacházení se všemi obyvateli venkovských a okrajových oblastí. Územní subsidiarita by dále zmocnila regionální a místní orgány k tomu, aby převzaly odpovědnost za vytváření, provádění a hodnocení strukturálních politik.

8.6. EHSV doporučuje posílit nástroj zavedený v kontextu evropské politiky soudržnosti, kterým je komunitně vedený místní rozvoj (CLLD). Místní subjekty a občané by jeho prostřednictvím měli možnost přijímat rozhodnutí ohledně problémů, které se jich přímo týkají, a podstatně by tak přispěli ke zlepšení kvality svého života.

8.7. Partnerství je zcela zásadní s ohledem na komunikaci i solidaritu a vzájemnou pomoc mezi organizacemi občanské společnosti z různých zemí. Partnerství je stejně důležité, pokud jde o budování spojení mezi veřejnými orgány a skupinami občanské společnosti na místní úrovni.

⁽¹⁶⁾ *Regaining Citizens’ Trust and Confidence in the EU: 7 priorities of the Diversity Europe Group (Obnovení důvěry občanů v EU: 7 priorit skupiny Různorodá Evropa)*, skupina Různorodá Evropa.

8.8. EU a členské státy musejí zlepšit svou odezvu na porušování základních práv a zásad právního státu, jež je důsledkem činnosti populistických hnutí, a to včetně těch vládnoucích. EHSV poukazuje na své doporučení uvedené ve stanovisku *Odolná demokracie díky silné a různorodé občanské společnosti* ⁽¹⁷⁾, podle kterého je třeba „vytvořit srovnávací přehled o demokracii, který by (...) zachycoval rámcové podmínky pro činnost občanské společnosti a vedl ke konkrétním doporučením k reformě“, a rovněž doporučení uvedená ve stanovisku *Další posílení právního státu* ⁽¹⁸⁾.

8.9. EHSV doporučuje začlenit do tohoto srovnávacího přehledu o demokracii a do budoucího mechanismu pro monitorování právního státu úvahy uvedené v tomto stanovisku. Pomocí pečlivé komunikace je nutné objasnit, že cílem reakce EU a členských států je spíše zabývat se porušováním základních práv a zásad právního státu, k němuž dochází prostřednictvím určitých populistických politik, a ne se zaměřovat na voliče populistických stran, na jejichž legitimní obavy je třeba odpovědět prostřednictvím spravedlivých, nediskriminačních a účinných politik.

9. Podpora reakcí na populismus na místní úrovni

9.1. Problémem, jemuž čelí občanská společnost ve venkovských oblastech, nutně není „zmenšující se prostor“. Jde o to, že tento prostor musí být teprve vytvořen. V rámci reakce na vzestup populismu je třeba se zabývat hlavními příčinami nespokojenosti a vycházet co nejvíce z místní úrovně. EHSV podporuje činnosti, které vytvářejí pocit společného zájmu a společných cílů u různých skupin výrobců a spotřebitelů potravin z různých společenských tříd, různého pohlaví či věku, z měst i venkova. Potravinová soběstačnost a čtené otázky ohledně práva na potraviny a na zdravé životní prostředí patří mezi konkrétní úkoly, které by se lépe řešily zlepšením solidarity, kolektivní identity a politické účasti ve venkovských oblastech Evropy.

9.2. Pokud jde o vyšší zapojení občanů, měly by si členské státy, které zvažují posílení přímé demokracie prostřednictvím místních referend, být vědomy skutečnosti, že právě tento nástroj v současné době prosazují populistické strany napříč Evropou. Přímá demokracie může být dvojsečná. Místní orgány a subjekty občanské společnosti by měly přijmout vhodná opatření k zaručení toho, že její používání bude omezeno na situace, v nichž lze očekávat skutečný přínos.

9.3. EHSV je přesvědčen, že pro řešení hlavních příčin populismu je klíčové budování spojení mezi místními orgány, organizacemi občanské společnosti, sociálními partnery a dalšími činiteli, např. místními vedoucími představiteli a sociálními hnutími. Bude to probíhat v rámci snahy o řešení pocitu části obyvatel venkova a příměstských oblastí, že jsou opomíjeni. Rovněž to posílí úlohu sociálních partnerů, kteří mohou přispět ke snížení rozdílů, přilákání investic do ekonomiky a podpoře hospodářského rozvoje prostřednictvím dialogu a činů.

9.4. Důležité jsou rovněž zájmy a obavy malých obchodních sdružení, řemeslníků a zemědělců. Hospodářské subjekty mohou váhat s investicemi tam, kde v (místních) správních orgánech získaly moc autoritářské skupiny. Kromě toho se těmito místům mohou vyhýbat migranti, kteří hledají zaměstnání, ačkoli tam pracovní příležitosti jsou. Proto je důležité prolomit tento začarovaný kruh v příměstských a venkovských oblastech.

9.5. Další rozvoj si zaslouží podpora soukromých a veřejných investic do nevyužitého potenciálu regionů, které jsou vnímány jako opomíjené. Důraz na příspěvky či sociální dávky je třeba doplnit zvýšením příležitostí pro regiony – s přihlédnutím k místnímu kontextu – prostřednictvím odstraňování institucionální neúčinnosti a překážek a prostřednictvím opatření, jež mají posílit odbornou přípravu, podpory podnikání a osvojování znalostí a inovací ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV *Odolná demokracie díky silné a různorodé občanské společnosti* (Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 24).

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV *Další posílení právního státu v rámci Unie – Aktuální stav a další možné kroky* (Úř. věst. C 282, 20.8.2019, p. 39).

⁽¹⁹⁾ Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)* (Odplata míst, na nichž nezáleží (a co s tím)), s. 32 (LSE Research online), http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf.

9.6. Za účelem řešení hlavních příčin populismu je zapotřebí spolu se socioekonomickými faktory lépe uvážit faktory, jako je náboženství, vztahy mezi pohlavími, místo pobytu, kulturní identita a vzdělání. Není snadné nabídnout alternativy k banálním reakcím zpátečnických politických sil. Reakce musí být přizpůsobeny konkrétní kombinaci, v níž se v určitých místních situacích vyskytují problémy.

9.7. V boji proti tomu druhu dezinformací, který se jako páka využívá v kampaních sociálních médií, jejichž cílem je oslabit evropské hodnoty, a podpořit tak vznik separatistických a nacionalistických požadavků a postojů, by mohly rovněž pomoci nové vize. Je důležité posílit úlohu tradičních sdělovacích prostředků (veřejnoprávní televize či nezávislých novin), aby mohly plnit svou úlohu v poskytování objektivních informací. Ačkoli Komise již v tomto ohledu byla aktivní (viz COM (2018) 236), důrazně se doporučuje zvýšit smysl pro naléhavost.

9.8. EHSV požaduje, aby byl kladen větší důraz na nové ekonomické činnosti, které se objevují ve venkovských oblastech a z nichž jsou mnohé založeny na zásadách vzájemné pomoci a péče. Vybízí k činnosti zaměřené na lepší podporu a propojení těchto iniciativ s cílem přesunout se z fáze izolace a experimentování k emancipačním politickým a sociálním spolenectvím.

9.9. EHSV vyzývá EU a členské státy, aby posílily infrastrukturu na nižší než celostátní úrovni. Mezi příčiny populistického protestu v Evropě jednoznačně patří rušení spojů veřejné dopravy spolu s uzavíráním škol a zdravotnických zařízení. Je potřebná finanční pomoc ke zlepšení místní infrastruktury, a to hmotné (doprava a veřejné služby) i nehmotné (sítě mezi různými lokalitami, institucemi a organizacemi).

9.10. EHSV, jeho členské organizace a další instituce EU by měly zdokonalit budování kapacit místních organizací občanské společnosti a poskytnout jim prostředky ke zlepšení oblasti působnosti a kvality jejich činnosti. Organizacím občanské společnosti a jejich evropským sítím je třeba nabídnout větší podporu pro školení členů místních organizací občanské společnosti.

V Bruselu dne 11. prosince 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

548. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EHSV, 11. 12. 2019 – 12. 12. 2019

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke zprávě Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Zpráva o politice hospodářské soutěže v roce 2018

[COM(2019) 339 final]

(2020/C 97/08)

Zpravodaj: **Gerardo LARGHI**

Konzultace	Evropská komise, 15. 10. 2019
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	19. 11. 2019
Přijato na plenárním zasedání	11. 12. 2019
Plenární zasedání č.	548
Výsledek hlasování	197/0/1
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá zprávu Evropské komise (EK) o politice hospodářské soutěže v roce 2018, která rozvíjí přístup zaměřený na posílení jednotného trhu, hospodářského rozvoje a cílů sociální politiky.

1.2. EHSV se domnívá, jak je zdůrazněno v několika dokumentech, že účinná politika hospodářské soutěže dodržující zásady je jedním z pilířů Evropské unie a nezbytným nástrojem k dosažení vnitřního trhu, jak je chápán v rámci Smlouvy o fungování Evropské unie a v souladu s cíli udržitelného rozvoje, budováním sociální tržní ekonomiky a tím, co je stanoveno v sociálním pilíři⁽¹⁾.

1.3. EHSV a Evropská unie musejí na toto téma udržovat nepřetržitý dialog s ostatními institucemi, občanskou společností, a zejména sdruženími spotřebitelů.

⁽¹⁾ Články 7, 9, 11 a 12 SFEU.

1.4. EHSV proto žádá, aby poskytování podpory bylo vždy spojeno s co největší transparentností, pokud jde o přenesení nákladů na spotřebitele, a aby spotřebitelé byli o těchto nákladech na fakturách jasně informováni⁽²⁾. EHSV vítá záměr Komise zasáhnout proti vertikálním a horizontálním omezením hospodářské soutěže, zejména ve světě elektronického obchodu, kde jsou pocítovány účinky praktik narušujících hospodářskou soutěž.

1.5. V souvislosti s diskriminačními praktikami by měla být věnována zvláštní pozornost umělé inteligenci. Právní předpisy EU by měly být upraveny tak, aby zakazovaly diskriminaci založenou na profilování spotřebitele pomocí umělé inteligence.

1.6. Data velkého objemu mohou být použita proti spotřebitelům, a to na jejich úkor, neboť profilování spotřebitele omezuje jeho možnost svobodné volby.

1.7. EHSV požaduje, aby orgány pro hospodářskou soutěž měly nezbytné odborné znalosti, dovednosti a zdroje, a mohly tak uplatňovat konkrétní právní předpisy a řešit závažné problémy v oblasti hospodářské soutěže, které poškozují spotřebitele.

1.8. Pokud jde o státní podporu, EHSV vítá skutečnost, že proces modernizace kontrol umožnil orgánům zaměřit se na nejdůležitější a nejvýznamnější dokumentaci, a to i pomocí platformy IT „Transparency Award Module“ (modul pro transparentnost státní podpory).

1.9. EHSV zdůrazňuje, že je zapotřebí soudržnosti mezi politikami v oblasti životního prostředí a politikami státní podpory. Zejména bere na vědomí probíhající přezkum hlavních směrů v oblasti ochrany životního prostředí a energetiky.

1.10. EHSV vítá skutečnost, že cílem pokynů Komise ohledně státní podpory je zajistit volnou hospodářskou soutěž na evropském trhu s energií prostřednictvím technologicky neutrálních výběrových řízení nezbytných pro vznik různých technologií obnovitelných zdrojů energie, pro odolný a konkurenceschopný evropský trh s energií, který zaručí bezpečnost dodávek. EHSV vyzývá Komisi a členské státy, aby přijaly globální a dlouhodobou strategii odlišnou od přístupu založeného na krátkodobých nápravných opatřeních, která neumožňují konkrétnější a udržitelnější růst a vytváření pracovních míst. V této souvislosti by bylo užitečné, aby Komise provedla srovnávací studii různých plánů podpory pro zpracovatelský průmysl, které byly v nedávné době přijaty ve Spojených státech, Číně a v Koreji⁽³⁾.

1.11. Pokud jde o hospodářskou soutěž se společnostmi ze zemí mimo EU, EHSV požaduje, aby byla zaručena stejná sociální a environmentální pravidla, a tím i rovné podmínky hospodářské soutěže.

1.12. EHSV zdůrazňuje, že pro vytvoření volného sociálního trhu je důležitá politika hospodářské soutěže, která sladí rozvoj sociálních a ekonomických cílů pracovníků a spotřebitelů a udržování konkurenceschopné a účinné výrobní struktury.

1.13. EHSV se domnívá, že ustanovení o vnitřním trhu týkající se práv na volný pohyb (zejména pohyb osob, ale také služeb, zboží a kapitálu) jsou základními kameny práva EU a že vysílání pracovníků a volný pohyb služeb musí být zaručeny, aby se zabránilo jakékoli formě sociálního dumpingu.

1.14. EHSV je mimoto, v návaznosti na návrh nové politiky pro spotřebitele, velmi překvapen, že se v této zprávě nehovoří o slepé uličce, do níž se zjevně dostala jednání mezi Radou a EP o hromadných žalobách, které jsou zásadní pro doplnění systému skutečné náhrady škod, které utrpěli spotřebitelé vlivem porušení antimonopolních pravidel.

⁽²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o změně směrnice 2012/27/EU (Úř. věst. L 158, 14.6.2019, s. 125).

⁽³⁾ Úř. věst. C 197, 8.6.2018, s. 10.

2. Shrnutí zprávy o politice hospodářské soutěže v roce 2018

2.1. Zpráva z roku 2018 se zabývá takovými otázkami, jako jsou digitální ekonomika, finanční služby, energetika a životní prostředí, zemědělství a potravinářství, doprava a výrobní odvětví a problémy, jako je decentralizované uplatňování protimonopolních pravomocí v členských státech a široká mezinárodní spolupráce.

2.2. Každodenní prováděcí postupy Komise jsou založeny na těchto zásadách: nediskriminace, spravedlnost, transparentnost, předvídatelnost, právo být vyslechnut a ochrana důvěrnosti. Cílem zásahů na základě právních předpisů ES v oblasti hospodářské soutěže je výslovně „ochrana dobrých životních podmínek spotřebitelů“.

2.3. Digitální věk přináší právu hospodářské soutěže nové výzvy, jako je využívání dat velkého objemu, algoritmů a umělé inteligence.

2.4. Evropská komise za účelem „zjednodušení postupů v případech hospodářské soutěže“ zveřejnila aktualizovanou příručku pro společnosti o obchodním tajemství a jiných důvěrných informacích v antimonopolních řízeních, jakož i o využívání důvěrných okruhů.

2.5. Ukázalo se, že odměňování spolupráce společností v antimonopolních řízeních účinně pomáhá Komisi zvýšit význam a dopad jejích rozhodnutí a urychlit šetření.

2.6. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1⁽⁴⁾ (takzvaná směrnice ECN+) umožňuje orgánům pro hospodářskou soutěž členských států účinněji provádět pravidla hospodářské soutěže EU.

2.7. Modernizace politiky v oblasti státní podpory usnadnila členským státům provádění opatření na podporu investic, hospodářského růstu a vytváření pracovních míst. Rychlé přijetí opatření v oblasti státní podpory v členských státech mělo významný dopad na snížení nákladů na státní opatření, která méně narušují hospodářskou soutěž.

2.8. Postup EK při narovnání umožnil rychlejší odhalení kartelů, uvolnil zdroje na jiná šetření a snížil náklady na šetření. Společnosti navíc těžily z rychlejších rozhodnutí.

2.9. Zpráva z roku 2018 zdůrazňuje rozhodnutí přijatá v roce 2018 (a v předchozích letech) ve vztahu ke kartelům v automobilovém odvětví a poukazuje na zahájení hloubkového šetření možné tajné dohody výrobců automobilů ohledně technologického vývoje systémů čištění emisí u osobních automobilů.

2.10. Digitální ekonomika

2.10.1. Politika hospodářské soutěže je nedílnou součástí vytváření náležitě fungujícího jednotného digitálního trhu. V tomto smyslu musí být „internetovým gigantům“ zabráněno využívat své tržní síly k oslabení hospodářské soutěže, a tedy k oslabení inovací na digitálních trzích.

2.10.2. Udržování cen při dalším prodeji na platformách elektronického obchodování je jedním z nejrozšířenějších omezení v digitální ekonomice. Byla zaznamenána vyšší míra používání algoritmů pro stanovení cen za tímto účelem.

2.11. Státní podpora v zelené ekonomice podporuje investice nezbytné k zajištění bezpečnosti dodávek a dekarbonizaci evropského energetického systému.

⁽⁴⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1 ze dne 11. prosince 2018 o posílení postavení orgánů pro hospodářskou soutěž v členských státech tak, aby mohly účinněji prosazovat pravidla, a o zajištění řádného fungování vnitřního trhu (Úř. věst. L 11, 14.1.2019, s. 3).

2.12. Odvětví energetiky

2.12.1. Schválení státní podpory udělená v roce 2018 v odvětví energií z obnovitelných zdrojů vedla členské státy k podpoře udržitelné energie a k celkovému snížení nákladů pro spotřebitele elektroenergetického systému.

2.12.2. Komise uvedla, že opatření státní podpory pomohou zajistit bezpečnost dodávek energie, aniž by to pro spotřebitele znamenalo vyšší ceny nebo bránilo tokům elektřiny přes hranice EU.

2.12.3. EU musí zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů ve své skladbě zdrojů energie s ohledem na diverzifikaci dodávek plynu a zajistit si náležitě zaměřené evropské a vnitrostátní právní předpisy v oblasti energetiky.

2.13. Hospodářská soutěž na jednotném trhu

2.13.1. EK zakázala převzetí společnosti Alstom navržené společností Siemens. Schválila fúzi v zemědělsko-potravinářském odvětví mezi společnostmi Bayer a Monsanto, avšak podmínila ji odprodejem některých aktiv. Pokud jde o trh s ocelí, bylo schváleno převzetí společnosti ILVA společností Arcelor Mittal, které bylo podmíněno odprodejem některých aktiv. Plánované převzetí společnosti Alstom společností Siemens bylo zablokováno, protože by narušilo hospodářskou soutěž.

2.14. Finanční sektor

2.14.1. Obecná stabilizace této sféry omezila zásahy veřejných rozpočtů v případech státní podpory v tomto odvětví. V některých členských státech však dosud nebyly úvěry se selháním vymýceny.

2.15. Zajistit rovné podmínky ve fiskální oblasti

2.15.1. Je třeba vytvořit rovné podmínky pro podniky, aby mohly soutěžit v dané oblasti. Členské státy nesmějí nabízet nadnárodním společnostem daňové výhody na úkor malých a středních podniků.

3. Obecné připomínky

3.1. Zpráva z roku 2018 rozvíjí přístup, který má posílit jednotný trh, hospodářský rozvoj a cíle sociální politiky.

3.2. Pro dosažení cílů v oblasti propojení bude digitální ekonomika v nadcházejících deseti letech potřebovat značné investice – přibližně 500 miliard EUR. Je nezbytné zavést seriózní politiku hospodářské soutěže, zejména ve venkovských a méně urbanizovaných oblastech.

3.3. Digitální věk přináší právu hospodářské soutěže nové výzvy, jako je využívání dat velkého objemu, algoritmů a umělé inteligence. Je proto nezbytné dohlédnout na to, aby „technologičtí giganti“ nevyužívali svou moc na trhu k oslabení své konkurence. Orgány pro hospodářskou soutěž měly mít nezbytné odborné znalosti, dovednosti a zdroje, aby mohly uplatňovat konkrétní právní předpisy a včas řešit závažné problémy v oblasti hospodářské soutěže, které poškozují spotřebitele.

3.4. Uplatňování předpisů by se mělo rovněž opírat o aktivní využívání nástrojů pro shromažďování informací a odvětvových šetření.

3.5. Jakémukoli zpoždění při uplatňování pravidel by mělo být zabráněno tím, že bude aktivně využíván soubor nástrojů pro hospodářskou soutěž (např. prozatímní opatření) v těch případech, kdy existuje zjevné riziko újm z hlediska hospodářské soutěže a spotřebitele.

3.6. Je nezbytné přesunout důkazní břemeno na společnosti spojované na digitálních trzích, aby mohly prokázat, že jejich dohody nenaruší hospodářskou soutěž.

3.7. Je nezbytné důkladněji posoudit, zda provozovatelé mohou blokovat vstup na trh, a tím omezovat volbu spotřebitelů a tok informací a ovlivňovat chování uživatelů.

3.8. Aby bylo možné upozornit na rizika některých postupů z hlediska hospodářské soutěže, bylo by vhodné poskytnout podnikům pokyny a pomoci jim jednat v mezích právních předpisů.

3.9. Umělá inteligence má dnes dopad na cenové politiky nebo na dohled nad cenami a její důsledky nejsou bez nebezpečí. Algoritmy umožňují platformám pro elektronický obchod kontrolovat a omezovat svobodu obchodníků, pokud jde o jejich cenové politiky a hospodářskou soutěž velkých maloobchodních řetězců (nekalé praktiky, které nelze v budoucnu udržet).

3.10. Tentýž jev se týká odvětví cestovního ruchu, kde je pro platformy pro prodej turistických produktů zneužívání dominantního postavení příznačné. Existují čtyři hlavní prodejní sítě, které mají obrovskou moc nad hotely, malými provozovateli a malými a středními podniky.

3.11. V souvislosti s diskriminačními praktikami by měla být věnována zvláštní pozornost umělé inteligenci. Právní předpisy EU by měly být upraveny tak, aby zakazovaly diskriminaci založenou na profilování pomocí umělé inteligence.

3.12. EHSV vítá rozhodnutí Komise, že společnosti, které používají algoritmy, ponесou jako jediné odpovědnost za činnosti, které na těchto algoritmech závisí. Data velkého objemu mohou být použita proti spotřebitelům, a to na jejich úkor, neboť extrémní profilování spotřebitele omezuje jeho možnost volby.

3.13. Z pohledu EHSV je a bude otázka dopadu dat velkého objemu na hospodářskou soutěž čím dál důležitější. Přílišná intervenční politika by však mohla omezit pobídky pro inovace (tj. lepší služby a nižší ceny, které by mohly záviset na inovacích v oblasti distribuce produktů a nákupních platform).

3.14. Konkurenční výhoda spočívající v datech velkého objemu může vést k tomu, že přední hráči budou mít dominantní postavení na trhu. Rozsáhlé analytické metody (obchodování s daty, on-line marketing, rozpoznávání vzorců, odhad poptávky, optimalizace cen) mohou být zneužívány.

3.15. Pokud jde o strategii jednotného digitálního trhu šetření EK ukázala, že cenová omezení při dalším prodeji jsou zdaleka nejrozšířenějším omezením hospodářské soutěže na trzích elektronického obchodu. V roce 2018 vydala EK řadu rozhodnutí, kterými se společně ukládají pokuty za zavádění cenových omezení při dalším prodeji on-line, což je v rozporu s pravidly hospodářské soutěže EU.

3.16. Pokud jde o daňové otázky, EHSV vítá kroky, které Komise podnikla v roce 2018. Zároveň je důležité, aby i v této oblasti byla zajištěna spravedlivá hospodářská soutěž mezi různými zeměmi. Zejména je zapotřebí větší ostražitost v otázce „tax ruling“ a nezákonných konkurenčních výhod získaných prostřednictvím dohod mezi některými zeměmi a velkými hráči, tedy chování, které narušuje volný trh, poškozují malé a střední podniky a vytváří mezi zeměmi nekalou soutěž.

3.17. Pokud jde o energetiku, EHSV konstatuje, že v některých zemích dosud není zaručena úplná a obecná transparentnost domácích účtů. Bez transparentnosti mají spotřebitelé jen omezenou možnost informovaně se rozhodnout, což upřednostňuje *status quo* ve prospěch velkých hráčů.

3.18. Zemědělství a potravinářství. V tomto odvětví je důležité chránit produkci evropských označení původu v zemědělsko-potravinářském odvětví. Odvětví osiva a pesticidů je pro zemědělce a spotřebitele nezbytné, ale vyvolává také obavy, které přesahují oblast ochrany spotřebitele, bezpečnosti potravin a zajištění dodržování norem v oblasti životního prostředí a klimatu.

3.19. Pokud jde o dopravu, navrhuje se, aby Komise prověřila, zda a do jaké míry může osvobození od daně z petroleje představovat nedovolenou podporu leteckým společnostem oproti železniční dopravě.

3.20. Nezdá se, že by k dosažení rovnováhy mezi volným trhem a spojováním podniků postačovalo dovolávat se hospodářské soutěže s dalšími významnými globálními subjekty, zejména pokud pocházejí ze zemí, které nejsou otevřeny hospodářské soutěži se zahraničními podniky. V tomto ohledu se navrhuje, aby jako alternativa k fúzím společností, které oslabují hospodářskou soutěž, byla přijata opatření směřující k překonání překážek při vstupu na třetí trhy, byly zavedeny silnější daňové pobídky pro výzkum a vývoj a byly uzavřeny dohody mezi evropskými výrobci o koordinaci vývozní strategie a investic v zahraničí.

3.21. Ochrana spotřebitele musí být v každém případě v rovnováze s kroky v oblasti podpory a propagace inovativních společností a malých a středních podniků (s nástroji, které nenarušují dynamickou hospodářskou soutěž na trhu), což je cesta k vytváření kvalitních pracovních míst a dynamické udržitelnosti výrobního systému.

3.22. Pokud jde o trh práce a ochranu hospodářské soutěže, EHSV se domnívá, že mezi otázky, které je třeba řešit, aby byla zajištěna skutečná volná hospodářská soutěž mezi podniky na současném trhu, patří i otázka týkající se právního rámce, do něhož spadá dodržování základních sociálních práv a zásad volného pohybu pracovníků a služeb.

3.23. Jedná se o předcházení jakékoli formě „sociálního dumpingu“ (nekalá soutěž v oblasti odměňování a pracovních podmínek, které vyvolávají sestupnou spirálu) s cílem zajistit rovné zacházení s pracovníky, ať už pracují kdekoli a pocházejí odkudkoli, a nediskriminace pracovníků a společností v místě výkonu práce.

3.24. EHSV je mimoto velmi překvapen, že Komise na rozdíl od všech svých zpráv z posledních let poprvé v této zprávě a k ní připojeném pracovním dokumentu SWD(2019) 297 zcela vynechala jakoukoliv zmínku o chybějícím pokroku v hromadných žalobách jakožto způsobu prosazování skutečné náhrady škod, které utrpěli spotřebitelé vlivem porušení antimonopolních pravidel, která nejsou uvedena ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU⁽⁵⁾ o žalobách o náhradu škody vzniklých porušením antimonopolních pravidel, a to zejména s ohledem na stanovisko EHSV⁽⁶⁾ k návrhu nové politiky pro spotřebitele, který předložila Komise⁽⁷⁾, a na rozhodnutí Rady vynechat část týkající se hromadných žalob z nedávno přijaté směrnice⁽⁸⁾, která podle EHSV byla i tak zjevně nedostatečná.

4. Konkrétní připomínky

4.1. Pokud jde o digitalizaci, EHSV souhlasí s rozhodnutím EK považovat ji za prioritu a začít program týkající se hospodářské soutěže na období 2021–2027 na výzvy související s daty velkého objemu, algoritmy a umělou inteligencí. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby navázala na obsah zprávy z dubna 2019 „Politika hospodářské soutěže v digitálním věku“, zejména pokud jde o:

4.1.1. strategie, které mají být provedeny s cílem zabránit jakémukoli omezení hospodářské soutěže a volného trhu prováděnému digitálními platformami, a to i v odvětví obchodu a cestovního ruchu;

4.1.2. skutečnou a úplnou znalost a přenositelnost osobních údajů z každé platformy uživatelem-spotřebitelem;

4.1.3. boj proti jakékoli formě vyloučení podniků, které některé digitální platformy považují za potenciálně nebezpečné pro vlastní dominantní postavení;

4.1.4. zachování volného trhu prostřednictvím ochrany malých začínajících podniků, které mají potenciál na trhu a které jsou často pohlcovány velkými subjekty z digitálního odvětví, které je považují za nebezpečné budoucí konkurenty.

⁽⁵⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži (Úř. věst. L 349, 5.12.2014, s. 1).

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 66.

⁽⁷⁾ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES, COM(2018) 184 final – 2018/0089 (COD).

⁽⁸⁾ Viz dokument PE-CONS 83/19 z 18. října 2019.

- 4.2. EHSV se domnívá, že subjekty, které na všech úrovních zadaly digitálním platformám úkoly obecného zájmu, musí mít také legislativní nástroje pro přístup k algoritmům používaným těmito platformami a pro jejich kontrolu.
- 4.3. EHSV navrhuje, aby Komise posílila kontrolní opatření při uplatňování dohod o volném obchodu a chránila volný přístup evropských společností na světové trhy.
- 4.4. V tomto ohledu je třeba zajistit skutečnou reciprocitu na světových trzích veřejných zakázek.

V Bruselu dne 11. prosince 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 1306/2013, pokud jde o finanční kázeň počínaje rozpočtovým rokem 2021, a nařízení (EU) č. 1307/2013, pokud jde o flexibilitu mezi pilíři ve vztahu ke kalendářnímu roku 2020

[COM(2019) 580 – 2019/0253 (COD)]

(2020/C 97/09)

Konzultace	Evropský parlament, 13. 11. 2019 Rada Evropské unie, 15. 11. 2019
Právní základ	čl. 43 odst. 2 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato na plenárním zasedání	11. 12. 2019
Plenární zasedání č.	548
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	191/1/1

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 548. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 11. a 12. prosince 2019 (jednání dne 11. prosince 2019), 191 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 1 člen se zdržel hlasování, zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 11. prosince 2019.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

ISSN 1977-0863 (elektronické vydání)
ISSN 1725-5163 (papírové vydání)

Úřad pro publikace
Evropské unie
L-2985 Lucemburk
LUCSEMBURSKO

CS